

Silahlı mücadelenin sonlandırılması herkes için hayırlıdır

Mesut TEK

PSK; Türkiye'nin demokratikleşmesi
tek başına AK Parti'nin
altından kalkamayacağı bir iştir

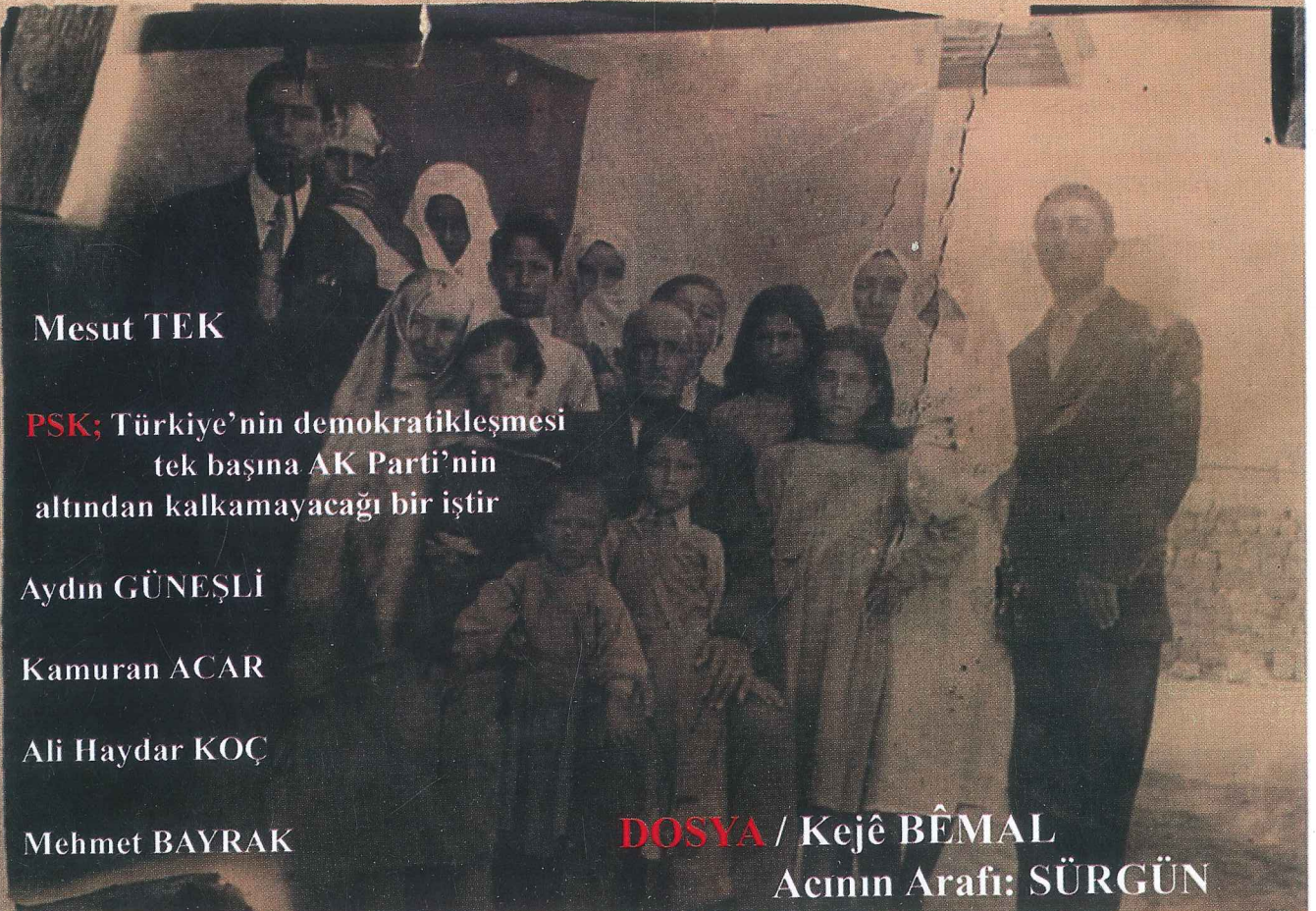
Aydın GÜNEŞLİ

Kamuran ACAR

Ali Haydar KOÇ

Mehmet BAYRAK

DOSYA / Kejê BÊMAL
Acının Arafı: SÜRGÜN

DENG

SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

Evin Turizm İnşaat ve Yayıncılık Ticaret
Limited Şirketi Adına
Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer MAVLAY

Yayına Hazırlayan
Arif SEVİNÇ

YAZIŞMA ADRESİ
Kurtismailpaşa 5. Sok. Fırat 5 Apt.
Kat:1 No:2
Ofis/DİYARBAKIR
Tel: (0412) 223 89 23
Faks: (0412) 223 89 23
E-mail: kovaradeng@mynet.com

Baskı
Zekisan Ofset
Tel:(0412)226 71 79 Diyarbakır

ISSN: 1302-7964

TEMSİLCİLİKLER

İSTANBUL
Rasim Paşa Mah.
Mühendis Sarı Ali Sok.
No: 3 Kat 2
Kadıköy-İSTANBUL
Tel: 0(216) 346 40 05

HEWLÊR
Tel: 009647504456108

ALMANYA
Postfach: 131831, 4245
Wuppertal/ALMANYA
Faks: 00-49-202-9743594
E-mail: demanu.almanya@yahoo.de

İçindekiler

Naverok

Merhaba.....2-3

Mesut TEK

MİT-İmralı görüşmeleri
ve beklentiler.....4-8

PSK: Türkiye'nin demokratikleşmesi

tek başına AK Parti'nin
altından kalkamayacağı bir iştir
.....9-12

Aydın GÜNEŞLİ

Silahlı mücadelenin sonlandırılması herkes
için hayırlıdır..... 13-20

Kamuran ACAR

Avrupa Yerel Yönetimler
Özerklik şartı.....21-34

Ali Haydar KOÇ

Türkiye'de Ötekiler,
Biz, Onlar ve İnkâr
Edilen Kürtler.....35-41

DOSYA

Kejê BÊMAL
Acının Arafı: SÜRGÜN.....42-56

Mehmet BAYRAK

"Türk Tarih Tezi"nden
İrkçi "And"a Kürtler.....57-72

Merhaba

90.sayımızla bir kez daha birlikteyiz.

Son iki ayda, Türkiye’de sert, kanlı çatışma atmosferinden, yeniden diyalog ve barışçıl söylemlerin öne çıktığı bir atmosfere geçiverdik.

Geçen aylarda PKK’nin “alan hakimiyeti” stratejisi ile tozu dumana kattığı, KCK Yürütme Konseyi Üyesi Duran Kalikan’ın “30 yılın en büyük çatışmaları” olarak nitelediği “devrimci halk savaşı” nihayetinde, yüzlerce Kürt gencinin yaşamını yitirmesiyle şimdilik durulmuş ve her şey yine başa dönmüş görünüyor

Şiddet ortamına eşlik eden ve kilitlenen açlık grevleri eylemlerinin, Öcalan’ın talimatıyla bitirilmesi, yeniden Öcalan’ı “sözü dinlenir”, “çözümün adresi” olarak öne çıkarmış bulunuyor.

İmralı’da Öcalan İle MİT elemanları arasında yeniden(!) başlayan görüşmeler başladığı açıklandı ve bir ilk yaşandı;

İmralı’ya avukat ve aile dışında, ilk kez siyasi bir heyet giderek Öcalan ile görüştü.

Bu görüşme kamuoyuna yansıyan “Oslo mutabakatı”nın hala esas alındığını, sürecin aynen devam ettiğini göstermektedir.

Zira mutabakatın 5.maddesinde “Türk tarafı, seçimlerden sonra en kısa zamanda örgütü temsilen iki kişinin sayın Öcalan’ı ziyaret etmesi” denmekte, ziyaretle bu maddenin gerçekleştiği görülmektedir.

Ahmet Türk ve Ayla Akat Ata’nın İmralı ziyareti, “barış” söylemlerini güçlendirdi.

Hükümet bu görüşmelerin hedefini

“silah bıraktırmak “ olarak açıklarken, Kürt sorununun çözümüne yönelik herhangi bir projeyi dillendirmemesi, Ahmet Türk’ün görüşme sonrası yaptığı “İmralı’nın talepleri devleti zorlamayacak türden talepler. Her demokratik ülkede yerine getirilebilecek taleplerdir” açıklaması, perde arkasında yürütülen bu görüşmelerden Kürt sorununun çözümüne yönelik de beklenti içinde olanlarda kaygıları arttırıyor.

Her şeye rağmen “barış” beklentilerinin filizlendiği bu ortamda, Fransa’nın başkenti Paris’te aralarında PKK’nin ilk kadrolarından olan Sakine Cansız’ında olduğu 3 kadının öldürülmesi, gözleri savaştan beslenen kesimlerin muhtemel provokasyonlarına çevrilmesine neden oldu.

Nefretle kınanan bu cinayet, geçmişte onlarca örneği yaşanan bir PKK iç infazı mı?, PKK’nin silah bırakmasını istemeyen, görüşmeleri sabote etmeyi hedefleyen Türkiye’nin statükocu-militarist derin devleti mi? AK Parti’nin Suriye politikasının bir yansıması olarak Suriye veya İran devletlerinin işi mi? tartışmaları sürerken Fransız polisi tetikçiyi yakaladı.

Gare du Nord’da bulunan Kürdistan Enformasyon Bürosu’na girerek PKK’nin kurucularından Sakine Cansız, Paris Temsilcisi Fidan Doğan ve aktivist Leyla Şeylemez’i öldüren kişi, PKK nin yandaş derneklerine 2 yıl önce üye olan, Sakine Cansız’ın şöförü ve Paris’teyken yardımıcılığını yapan Ömer Güney olduğunu açıklandı.

Soruşturma devam ediyor. Bu cinayet “barış” sürecinin pek sancılı geçeceğine de işaret ediyor denebilir.

Öldürülenlerin cenazelerinin getirildiği Diyarbakır'da büyük kitlesel bir gösteri yapıldı. Kitleler bu cinayetlerin barış görüşmelerini provake etmeye yönelik olduğunu haykırdı ve barış sürecine destek sunduklarını ortaya koydular.

PKK'nin yürüttüğü silahlı mücadelenin sonlandırılması çabalarına, toplumun hemen hemen her kesimden destek gelmesi, kitlelerin "artık yeter, silahlar sussun" talepleri sevindiricidir.

Silahlı mücadelenin sonlanmasının Kürt siyasetinin normalleşmesinde önemli bir etkisinin olacağına kuşku yok.

Savaşın kimseye bir yararı olmadığı da ortada.

Son yıllarda, yürütülen kirli savaşın, şaibeli eylemlerin ne Kürtlere, nede Türklerle bir şey getirmeyeceği daha da belirginleşmiştir.

Çatışma ortamı sadece acıyı, düşmanlığı ve şovenizmi derinleştirmekte, demokratikleşme ve Kürt sorununun çözüm kanallarını tıkamaktan, ertelemekten başka hiçbir işe yaramamaktadır.

Bu nedenle, şiddetten beslenenlerin dışında toplumun farklı kesimleri bu kirli savaşın sonlandırılmasına yönelik her

girişimi, atılacak her adımı desteklemektedir.

Ancak Kürt sorununun PKK sorununa indirgenmesi, PKK ile yapılan görüşmelerin, varılacak muhtemel mutabakatın sanki Kürt sorununun çözümümüştü gibi propaganda edilmesine dikkat çekmekte yarar var.

Devletin yıllardır Kürt meselesini PKK çerçevesine sıkıştırması, hatta onun silahlı mücadelesine (teröre karşı mücadeleye) indirgemesi bilinçli bir proje olduğuna kuşku yok.

Ancak bu şark kurnazlığının varacağı yerde çıkmaz sokaktır.

Kürt sorunu ulusal bir sorundur.

Çözümü de dünyada benzer ulusal sorunların çözümü gibi olacaktır.

Kürt halkı kendi ülkesinde kendi kendisini yönetmelidir.

Eşitliği esas almayan bir yaklaşımın, küçük, göstermelik adımların çözüm olmayacağı ortadadır.

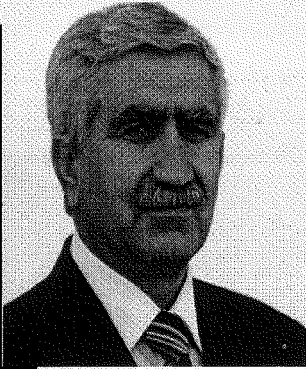
Kürt meselesinin çözümü ancak eşitlik temelinde federasyon ile mümkün olacaktır.

Arif Sevinç

Deng Dergisi

Genel Yayın Yönetmeni

MİT-İmralı görüşmeleri ve beklentiler

Mesut TEK

Sözkonusu diyalogun sorunun çözümü değil, çözümü doğrultusunda atılmış önemli bir adım olduğunu unutmamak, sürecin geleceği ve başarısı açısından önemlidir. Yeni süreç sonucunda silahların susması ve bazı reformların yapılması bir kazanımdır. Bu nedenle tarafları bu doğrultuda teşvik etmek, attıkları adımları desteklemek, önemli bir görev olarak önümüzde duruyor

PKK'nin "devrimci halk savaşı stratejisi" uyarınca yükselttiği silahlı mücadele ve "son terörist ortadan kaldırılana kadar operasyonlara devam" anlayışının neden olduğu çatışma ve kaos ortamından aniden "barışa en yakın olduğumuz bir dönem"e geçtik. Bildiğimiz kadarıyla ne AK Parti Hükümeti'nin, ne Öcalan'ın başına taş düştü ne de elinde sihirli değnek olan birisi ortaya çıkıp bir darbe ile ortamı yumuşattı. Peki o halde ne oldu da hemen hergün birkaç asker ve gerillanın hayatını yitirdiği bir ortamdan, barış umutlarının tavan yaptığı bir ortama geçtik?

Elbette daha önce de barış umutlarının yeşerdiği dönemler oldu. Yani bugün yaşadığımız bir ilk değil. Ama bu seferki öncekilerden farklı görünüyor. Kürd ve Türk toplumunun değişik kesimlerinde, bu kez çatışmaların sona ereceğine, barışın sağlanacağına inananların sayısı bir hayli yüksek.

İki cephe arasındaki çatışma bugün en sert biçimde Suriye’de yaşanıyor. Başta İran olmak üzere Şii cephesinde yer alan güçler ile uluslararası destekçileri BAAS diktatörlüğünün yıkılmasını geciktirmek için çaba sarfediyorlar. BAAS rejiminin çökmesinden en çok etkilenecek olan İran, ekonomik, siyasi, askeri tüm gücü ile Esad rejimini destekliyor.

Kamuoyunda “yeni İmralı Süreci”, MİT-İmralı görüşmeleri” ve benzeri şekillerde adlandırılan sürece ilişkin çok şeyler yazıldı, söylendi; yazılıyor, söyleniyor. Kanımca bu da doğal. Çünkü MİT-İmralı görüşmeleri Türkiye ve Kuzey Kürdistan’da siyaseti etkileyecek bir öneme sahip. Bu nedenle hamesetten uzak bir biçimde, spekülasyonlara, yaşanan dezinformasyon operasyonlara kulak asmadan değerlendirmeyi hak ediyor.

İmralı sürecini Ortadoğu’da yaşanan son gelişmelerden bağımsız ele almak eksik kalır, bizi doğru sonuçlara götürmez. Bu nedenle tekrar da olsa, kısa ve öz olarak bölgeyi etkisi altına alan değişim sürecine ve şu ana kadar ortaya çıkan sonuçlarına bakmalıyız.

Ortadoğu’daki siyasal değişimlerin motoru bölge halklarının diktatörlük rejimlerine karşı yürüttükleri özgürlük ve demokrasi mücadelesidir. Bölgenin kaderi bu mücadele tarafından belirlenecektir. Bunun yanı sıra Şii ve Sünni cephelerin söz sahibi olmak amacıyla giriştikleri hakimiyet kavgasının seyri ve sonuçları da, bölgenin geleceğini belirleyen önemli faktörlerden birisidir. Kökleri İslamiyet’in ilk dönemlerine

kadar uzanan bu mücadelede, Şii cephesini İran, Maliki Irak’ı, Suriye ve Lübnan Hizbullah’ı oluştururken Sünni cephesi, Türkiye, Katar, Suudi Arabistan, BAE’den oluşuyor.

Her iki cephede yer alan ülkeler tek renk ve tek ses değiller. Farklı çıkarlara, belli konularda farklı görüş ve tavırlara sahipler. Ayrıca cephelerin bölgeye yönelik değişik çıkarlara sahip olan farklı uluslararası destekleri de var.

Her iki cephenin ortak noktalarından birisi bölgedeki siyasal sınırların değişmesine karşı olmaları, bölgesel statüde köklü değişiklik istememeleri. Ama şahid olduğumuz gibi olaylar onların istediği doğrultuda gelişmiyor. Değişim süreci şu ana kadar bölgedeki sınırları değiştiremese bile, siyasal statüde sarsıntılara yol açtığı, taşları yerinde oynattığı görülüyor.

İki cephe arasındaki çatışma bugün en sert biçimde Suriye’de yaşanıyor. Başta İran olmak üzere Şii cephesinde yer alan güçler ile uluslararası destekçileri BAAS diktatörlüğünün yıkılmasını geciktirmek için çaba sarfediyorlar. BAAS rejiminin çökmesinden en çok etkilenecek olan İran, ekonomik, siyasi, askeri tüm gücü ile Esad rejimini destekliyor. Dışarıdan, özellikle de Türkiye’den Suriye yönelik saldırıyı kendisine yapılmış olarak değerlendireceğini dünya aleme ilan ediyor.

İran’ın Suriye’ye desteği sadece bununla sınırlı değil. Irak’taki Şiiler üzerinde önemli bir etkiye sahip olan İran,

Maliki'nin eliyle Irak'ı Suriye BAAS'ının destekçisi haline getirmeye çalışıyor. İran'ın bu tavrı, Suriye halkının demokrasi ve özgürlük mücadelesini

yata geçirmeye, bu amaçla saldırılarını artırmaya teşvik ediyor.

PKK ise, Şii cephesini desteklemekten henüz vazgeçmiş değil.

Diğer yandan İran, Türkiye'yi zayıf karnından vurmak istiyor. Bu nedenle PKK'yi, O'nun "devrimci halk savaşı stratejisini" destekliyor; bu stratejiyi hayata geçirmeye, bu amaçla saldırılarını artırmaya teşvik ediyor. PKK ise, Şii cephesini desteklemekten henüz vazgeçmiş değil.

destekleyen, Batı Kürdistan ulusal hareketinin birliğini sağlamak için önemli adımlar atan ve Kürd muhalefeti, Suriye muhalefetiyle ilişki kurmaya teşvik eden Güney Kürdistan Bölge Başkanlığı ile karşı karşıya getiriyor.

Güney Kürdistan ile Türkiye arasındaki ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkilerin artması da İran'ı rahatsız ediyor. İran, bölgesel hakimiyet için amansız bir çatışma içinde olduğu Türkiye'nin, Güney Kürdistan'daki varlığının giderek artmasından hoşnut değil. Bu nedenle bir yandan Türkiye-Güney Kürdistan işbirliğinin gelişmesini, kendisi için daha tehlikeli bir aşamaya ulaşmasını engellemek istiyor. Bu amaçla Güney Kürdistan'ı istikrarsızlaştırmak da dahil, her şeyi yapıyor. Son dönemlerde Irak ve Güney Kürdistan'da yaşananların, Hewlêr-Bağdat gerginliğinin artmasının arkasında İran bulunuyor.

Diğer yandan İran, Türkiye'yi zayıf karnından vurmak istiyor. Bu nedenle PKK'yi, O'nun "devrimci halk savaşı stratejisini" destekliyor; bu stratejiyi ha-

PKK'nin İran İslam Cumhuriyeti ve Suriye BAAS rejimi ile ilişkileri herkesin bildiği bir sır. Silahlı mücadele veren Kürdistanlı örgütlerin, sömürgeci ülke(ler) ile ilişkiler kurdukları öyle... Böylesi ilişkiler bir anlamda kaçınılmaz. Ama PKK'nin bu iki sömürgeci ülke ilişkileri, "TC'nin bu ülkeler ile olan çelişki ve çatışmalardan yararlanmak" ile izah edilecek gibi değil, daha farklı; stratejik.

Önceleri ABD emperyalizmine, İsrail ve TC sömürgeciliğine karşı, Kürdlerin, İran ve Suriye'nin oluşturduğu anti emperyalist cepheyi desteklemesini isteyen PKK, son yıllarda bu politikasına uygun olarak "Şii-Kürd ittifakını" dile getiriyor. PKK'nin geçmişte sözkonusu politikasının gereği olarak Güney Kürdistan Parlamentosu ve hükümetine yönelik düşmanca tavır ve saldırıları, Suriye ve İran Kürdistan'ındaki siyasi yapılara ilişkin bu ülkelerdeki iktidarın gönlünü hoş eden söylem ve davranışları bir yana. Murad Karayılan'ın değişik açıklamalarında İran İslam Cumhuriyeti'ne olan desteklerini ilan etmesi, her türlü görüşün tartışıldığı Türkiye'de "devrimci halk savaşı stratejisini" uygularken, hemen hergün birkaç Kürdün siyasi görüşleri nedeniyle idan edildiği İran'da mücadelenin barışçıl yürütülmesini istemesi, ülkemiz gerçeklerine uymayan sözkonusu stratejinin sonucudur. PKK-Maliki hükümeti arasındaki ilişkilerin ısınması, Ankara-Bağdat ilişkilerinin bo-

zulmasını, Ankara-Hewlêr yakınlaşmasını takip etmesi, tesadüf olmasa gerek. 2012 yılında başta Şemzinan olmak üzere, Hakkari bölgesinde yaşanan kanlı

bu bölgelerde sıkışıp kalması sadece PKK-PYD ile olan ilişkilerini zayıflatmadı, aynı zamanda PKK-PYD'nin, Türkiye'nin Suriye'ye yönelik politikasını

dikkate almasına kendisi dışındaki Kürd örgütleriyle ilişkilerine önem vermesine neden oldu. Ama aynı şeyleri İran-PKK ilişkileri için söylemek mümkün değil.

Türkiye ise, Suriye'deki politikasının başarıya ulaşması, İran ile giriştiği hakimiyet kavgasından galip çıkması ve bölgede kendisine biçtiği rolü oynaması için, "zayıf karını" güçlendirmeyi, en azın-

dan çatışmaların sona ermesini, silahların susmasını istiyor.

Özcesi, "İmralı süreci"ni değerlendirirken Şii ve Sunni cepheleri arasında, bölgesel hakimiyet kurmayı amaçlayan mücadele ve bu mücadelede yer alan güçlerin politikaları, ilişki ve çelişkileri dikkate alınmalıdır.

Nedenleri, görüşen tarafların niyeti ve süreçten beklentileri ne olursa olsun, İmralı-MİT diyalogu desteklenmeyi hak ediyor.

çatışmalar özünde İran-Türkiye, bir başka ifade ile Türkiye-Şii cephesi arasındaki çatışmalardır.

PKK'nin Suriye için oluşturduğu Yurtsever Demokratik Parti'nin (PYD), başlangıçta BAAS'a karşı yürütülen mücadelede rejimin yanında yer alması da bu stratejinin gereği idi. BAAS'ın bazı Kürd yerleşim birimlerinden PYD lehine çekilmesinin nedenlerinden birisi PKK-BAAS ilişkisidir. Bir diğer neden ise, BAAS'ın PKK'nın Türkiye-Sınırı boyundaki varlığın güçlendirmek, bölgeden çekilirken "Türkiye'nin başını da belaya sokmak."

PKK saflarında BAAS rejiminin kaybetmeye mahkum olduğunu farkedendenler başında Abdulah Öcalan geliyor. Öcalan kendisini ziyaret eden kardeşi vasıtasıyla PYD'ye Suriye muhalefetiyle davranması çağrısında bulunmasıyla birlikte, PYD-BAAS ilişkileri sona ermesine bile önemli oranda azaldı. BAAS rejiminin giderek Şam ve çevresine çekilmesi ve

Özcesi, "İmralı süreci"ni değerlendirirken Şii ve Sunni cepheleri arasında, bölgesel hakimiyet kurmayı amaçlayan mücadele ve bu mücadelede yer alan güçlerin politikaları, ilişki ve çelişkileri dikkate alınmalıdır.

Nedenleri, görüşen tarafların niyeti ve süreçten beklentileri ne olursa olsun, İmralı-MİT diyalogu desteklenmeyi hak ediyor.

Sürece ilişkin olarak kamuoyunda büyük bir bilgi kirliliği yaşanıyor. Ortalıkta doğru, yanlış bir hayli "istihbaratı" haber dolaşıyor, spekülasyonlar yapılıyor. Bu ortamda doğru olan, akıntıya kapılmamak, spekülasyonlara kulak kabartma yerine, doğrular dile getirmek ve kararlı bir duruş sergilemektir.

Önümüzdeki dönemde Kürd sorununun diyalog ve barışçıl çözümünde ısrarlı olmak; beklentilerimizi karşılayıp karşı-

lamayacağına bakmadan, başlayan süreci desteklemek önemlidir.

Bunun kadar önemli olan bir başka husus da MİT-İmralı diyalogunun mümkün olduğu kadarıyla şeffaf ve kamuoyunun denetimine açık bir biçimde yürütülmesidir. Bu nedenle demokrat, barışsever güçlerle sivil toplum kuruluşları harekete geçmeli, el ele vermelidirler.

Sözkonusu diyalogun sorunun çözümü değil, çözümü doğrultusunda atılmış önemli bir adım olduğunu unutmamak, sürecin geleceği ve başarısı açısından önemlidir. Yeni süreç sonucunda silahların susması ve bazı reformların yapılması bir kazanımdır. Bu nedenle tarafları bu doğrultuda teşvik etmek, attıkları adımları desteklemek, önemli bir görev olarak önümüzde duruyor.

MİT-İmralı diyalogunun başlamasında rol oynayan bölgesel etkenler, ilişki ve çelişkiler, aynı zamanda sürecin en zayıf noktalarından birisini oluşturuyor. Bu nedenle taraflar sürece dıştan yapılacak müdahalelere karşı duyarlı olmalı, güven artırıcı adımlar atmalıdırlar. Bunun yanı sıra provokasyonlara mahal vermemek için diyalog sürecine uygun ve geliştirici bir dil ve üslup tutturmak, sürecin başarısı için olmazsa olmazlardandır.

Hiç kuşku yok diyalog sürecinin başarısı, silahların susmasına bağlıdır. Silahların susması, çatışmaların sona ermesini sadece PKK'den beklemek haksızlık olur. PKK'nin ilk elden kayıtsız şartsız ve süresiz ateş kes ilan etmesi kadar, devletin de askeri operasyonlara son vermesi, gerillaların sağ salım Güney Kürdistan'daki üslerine geri çekilmesinin şartlarını oluşturması lazım.

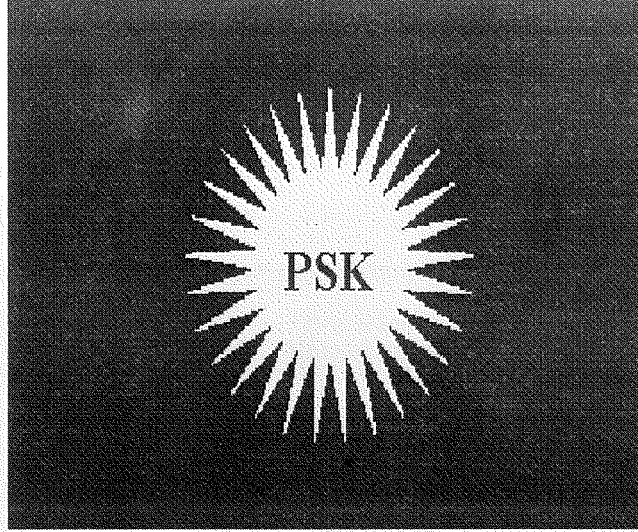
MİT-İmralı diyaloguna ilişkin konuşurken, yazarken sık sık gerillaların Güney Kürdistan'a çekilmesine vurgu yapılıyor. Özellikle AK Parti hükümeti, bu bağlamda Kandil'den, "Kuzey Irak"tan sanki arka bahçesiymiş gibi bahsediyor. Oysa Kuzey Irak'da siyasi bir yapı, egemenlik hakları Irak Anayasası tarafından güvence altına alınmış bir federasyon var. Ve Güney Kürdistan Siyasi Önderliği, Kürd sorununun barışçıl çözümüne katkı yapmaya hazır olduğunu her fırsatta yineledi. Kuşkusuz, bu sefer de gerillalara kucak açacaktır.

Ama unutulmamalıdır ki Güney Kürdistan Patagonya değil. Bu nedenle gerillaların geri çekilmesi ve Güney'de kalması için Kürdistan Bölge Başkanlığı'nın onayını almak şart. Bir başka ifade ile Kürdistan Bölgesi'nin sürece dahil edilmesi, sürecin geleceği için zorunludur. Sürece katılması halinde, Kürdistan Bölgesi sadece gerillaların Türkiye'yi terketmesinde değil, başta karşılıklı güvenin sağlanması olmak üzere diğer alanlarda da katkı sunar, olumlu bir rol oynar. Çünkü Kürdistan Bölgesinin tercihi, çatışmaların olmadığı, Kürd sorununu asgari düzeyde çözmüş bir Türkiye'dir.

Böylesi bir Türkiye'nin Güney Kürdistan ile kuracağı karşılıklı çıkarlara dayalı dostluk ilişkisi, Ortadoğu'daki değişim sürecini tetikler, barış, huzur ve istikrarın güvencelerinden birisi haline gelir.

06 Şubat 2013

PSK: Türkiye'nin demokratikleşmesi tek başına AK Parti'nin altından kalkamayacağı bir iştir

Bir müddet önce toplanan Kürdistan Sosyalist Partisi Merkez Komitesi Ortadoğu'daki siyasal durumu ve bölgede gelişen olayları değerlendirerek aşağıdaki açıklamayı PSK basın bürosu kanalıyla kamuoyuna sundu

Türkiye'nin Demokratikleşmesi tek başına AK Parti'nin altından kalkamayacağı bir iştir

Ortadoğu halklarının küreselleşme sürecinin de etkisiyle estirdiği özgürlük ve demokrasi fırtınası, bölge diktatörlüklerini bir bir yıkıyor, taşları yerinden oynatarak halkların iradesi hilafına ve emperyalistlerin çıkarları doğrultusunda oluşturulan statüyü sarsıyor. Halklarının taleplerine kulaklarını tıkayan, uluslararası demokratik ve barışçı kamuoyunun çağrılarına kulak asmayarak insan hak ve özgürlüklerini ayakları altında çiğneyen diktatörler, Suriye ve Libya'da olduğu gibi değişime karşı direnerek ülkelerinin yıkılıp yerle bir olmasına, toplumda iyileşmesi yıllarca sürecek olan sosyal yaralar açılmasına, etnik ve dini bölünmelerin derinleşmesine sebep oluyorlar.

Diktatörlük rejimleri, tüm baskıcı poli-

tikaları ve İnsan Hakları Mahkemesi'nde yargılamalarını gerektiren suçları pervasızca işlemelerine rağmen bölge halklarının özgürlük mücadelesini engelleyemiyorlar. Eskisi gibi yaşamak istemeyen halkların değişim ve demokrasi mücadelesi, bölgeye şekil vermek isteyen emperyalist güçlerin istemleri hilafına ve her ülkenin özgül koşullarında devam ediyor.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika halklarının değişim doğrultusunda yürüttükleri mücadeleyi başından itibaren destekleyen Partimiz, Suriye BAAS rejiminin insanlık dışı katliamlarını bir kez daha protesto eder, Suriye halklarının özgürlük ve demokrasi mücadelesinin yanında olduğunu bir kez daha yineler.

Son gelişmeler ve yapılan açıklamalar Suriye BAAS rejiminin sona yaklaştığını gösteriyor. Ama ne yazık ki rejimin sonu

yaklaşırken, bu ülkenin siyasi geleceğine ilişkin kaygı da giderek artıyor. Suriye muhalefeti- nin parçalı yapısı, bu ülkede yaşayan dini ve etnik guruplar

arasındaki güvensizlik, yaşanan gerginlikler ve çatışmalar, söz konusu kaygının önemli nedenleri arasında bulunuyorlar. Suriye muhalefeti- ni bir araya getirmek amacıyla Katar'ın başkentinde başlatılan ve Fas'da devam eden toplantıları ve bu toplantılarda elde edilen sonuçları olumlu bulan Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK), Suriye Muhalefet Güçleri Koalisyonu'nu, Kürdlerin haklı taleplerini şimdiden kabul ve ilan etmeye, BAAS rejimi sonrası döneme ertelemeye çağırır. Suriye Kürd özgürlük hareketinin bu konudaki hassasiyetini haklı bulan Partimiz, Batı Kürdistanlı yurtsever güçlerden, konuya ilişkin olarak ortak tavır alıp sürdürmelerini, Suriye muhalefeti ile ilişkilerde yaşanan görüş ayrılıklarının Kürd Yüksek Konseyi'ne ve çalışmalarına zarar vermesinin önüne geçmelerini ister.

Suriye'deki halk hareketinin olumlu sonuçlarından birisi de Batı Kürdistan'ın bazı illerinde yönetimin Kürdlerin eline geçmesi oldu. PKK-PYD'nin BAAS rejimiyle olan ilişkisi, rejimin bazı yerleşim birimlerinden PYD lehine çekilmesi ve benzeri etkenler, Batı Kürdistan'da oluşan özgür ortamın Kürdler, özellikle bu parçadakiler açısından önemini azaltmaz. Aksine, bu parçada de fakto ortaya çıkan özgürlüğün korunması ve bir yapıya dönüşmesi görevi Batı Kürdistanlı yurtsever güçlerin önünde bulunuyor.

Diğer parçalardan yurtsever örgütlerin Suriyeli kardeşlerinin iradelerine saygılı olmaları, ortaklaşa dile getirdikleri talepleri

Suriye muhalefeti- ni bir araya getirmek amacıyla Katar'ın başkentinde başlatılan ve Fas'da devam eden toplantıları ve bu toplantılarda elde edilen sonuçları olumlu bulan Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK), Suriye Muhalefet Güçleri Koalisyonu'nu, Kürdlerin haklı taleplerini şimdiden kabul ve ilan etmeye, BAAS rejimi sonrası döneme ertelemeye çağırır.

desteklemeleri ve onları hem kendi aralarında hem de Suriye muhalefeti ile işbirliği yapma konusunda teşvik edici olmaları gerektiğine inanan Partimiz, bu nedenle Kürdistan Bölge Başkanı

Mesud Barzani'nin inisiyatifi ile imzalanan Hewlêr Anlaşması'na olan desteğini bir kez daha yineler, Batı Kürdistanlı yurtsever parti, güç ve şahsiyetleri Anlaşma'nın hayata geçmesi için çaba sarf etmeye çağırır.

PSK, Batı Kürdistan'da silahlı güç olan PKK-PYD'den, diğer yurtsever güçlerin toplumda iyileşmesi zor olan yaralar açmaya müsait olan "kardeş kavgası"na yol açmamak amacıyla gösterdikleri sorumlu tavrı doğru okumaya, Kürd karşıtlarının gönlünü hoş eden tavır ve eylemlerden kaçınmaya, silahlı gücüne dayanarak kendisini ve taleplerini dayatmaktan vazgeçmeye çağırır.

Arap şoven milliyetçiliğinin temsilciliğine soyunan, Irak Anayasası ve bu ülkenin siyasi tarafları arasında varılan mutabakatları ayaklar altına alarak diktatörlük kurmak isteyen Irak Başbakanı Maliki'nin neden olduğu son Bağdat-Hewlêr gerginliğinin, daha fazla derinleşmeden azalma yoluna girmesi, tüm barışçıl ve demokratik kesimler gibi bizi de sevindirmiştir.

Bağdat-Hewlêr arasındaki gerginlikler kişisel değildir. Peşmerge Sorunu, genel bütçeden Kürdistan Bölgesi'ne ayrılan pay, Kürdistan Bölgesi'nin imzaladığı petrol anlaşmaları, Gaz Petrol Yasası gibi siyasi nedenlerle merkezi hükümetlerin Irak halklarının oylarıyla kabul edilen yeni Anayasa maddelerinin, özellikle de 140. Maddesi'nin hayata geçirilmesi konusunda üzerine düşeni yapmamaları, gerginliğin nedenleridir. Son gerginlikte tüm bunların

yanı sıra, Bağdat ile Hewlêr'in Suriye'ye yönelik farklı tavırlar almaları da etkili olmuştur. İran İslam Cumhuriyeti'nin bir uydusu gibi davranan Maliki Suriye BAAS

PSK, Güney Kürdistan Siyasi Önderliği'nin ulusal kazanımların korunması için yürüttüğü politikaları destekler, son Bağdat-Hewlêr gerginliğinde Güneyli tüm toplumsal gurupların siyasi temsilcilerinin göstermiş olduğu ortak tavırdan duyduğu memnuniyeti dile getirir ve tarafları, önümüzdeki dönemde de, Irak'ta demokrasinin yerleşmesi, yeni Anayasa'nın hayata geçirilmesi ve ulusal kazanımların korunması mücadelesinde ortak tavır almaya çağırır.

rejimini desteklerken, Kürdistan Bölge Başkanlığı Suriye halklarının özgürlük ve demokrasi mücadelesinin yanında saf tuttu. Bu ülkedeki Kürd ulusal muhalefetine birliğini sağlamadaki rolü ile Suriye'deki değişim hareketine azımsanmayacak bir katkıda bulundu.

PSK, Güney Kürdistan Siyasi Önderliği'nin ulusal kazanımların korunması için yürüttüğü politikaları destekler, son Bağdat-Hewlêr gerginliğinde Güneyli tüm toplumsal gurupların siyasi temsilcilerinin göstermiş olduğu ortak tavırdan duyduğu memnuniyeti dile getirir ve tarafları, önümüzdeki dönemde de, Irak'ta demokrasinin yerleşmesi, yeni Anayasa'nın hayata geçirilmesi ve ulusal kazanımların korunması mücadelesinde ortak tavır almaya çağırır.

Doğu Kürdistanlı yurtsever ve demokratik örgütler, İran İslam Cumhuriyeti'ne karşı yürüttükleri mücadelede, ileriye yönelik olarak umut verici adımlar da atıyorlar. Doğu Kürdistanlı güçler, bölgeyi etkisi altına alan ve İran'a ulaşmasından kuşku duyulmayan değişim sürecine hazırlıklı olmak amacıyla hem kendi aralarında, hem de İran muhalefet güçleriyle olan ilişkilerini güçlendirmek için çaba sarf ediyorlar.

Doğu Kürdistanlı yurtsever ve demokra-

tik güçlerin bu doğrultudaki çabalarına değer veren Partimiz, İran Kürdistanı Demokrat Partisi (HDKİ) ile İran Kürdistanı Devrimci Emekçiler Örgütü (KOMELA)

arasında yapılan protokolü destekler, dostlarından diğer yurtsever kesimlerin de sürece katılması için daha fazla çaba harcamalarını talep eder.

HDKİ'nin kendisinden ayrılan eski yoldaşlarıyla birlikte başlattığı diyalog sürecini de destekleyen Partimiz, sürecin aynı çatı altında biraraya gelmekle sonuçlanması amacıyla tarafları çaba sarf etmeye çağırır.

12 Haziran seçimlerinden sonra verdiği sözleri yerine getirmeyen, Avrupa Birliği sürecinden

giderek kopup Türkiye'nin demokratikleşmesi konusunda dişe dokunur adımlar atmayan AK Parti Hükümeti, "ustalık döneminde" Kemalist devlet refleksleri göstererek devletlülüşmeye çalışıyor.

Demokrasi ve değişim alanında bir arpa boyu yol almayan, aksine ilk dönemde "işkenceye sıfır tolerans" diyen, ama zamanla işkenceci olduğu Türk mahkemeleri ve Avrupa İnsan hakları Mahkemesi tarafından tescillenen polis şeflerini terfi ettiren AK Parti Hükümeti, Kürd sorunu konusunda da "açılım" politikasından geri adım attı; Kemalist sistemin güvenlikçi politikalarına sarıldı. Hrant Dink cinayetini tertipleyen, şu veya bu biçimde cinayete ortak olan vali ve polis şeflerini daha üst görevlere atayan, Hrant Dink'i hukuka aykırı biçimde mahkum ederek katledilmesinin yolunu açan Yargıtay Kararı'nın altında imzası bulunan yargıcı Başdenetçi yapan AK Parti hükümeti, Roboski katliamı emrini verenleri de koruma altına aldı. Katliamdan sorumlu olanları açığa çıkartıp gerekeni yapmayan, aksine orduya teşekkür eden, Roboski katliamında hayatını kaybedenlerin ailesinden özür dilemeyip, "tazminat ödedik, daha ne istiyorsunuz" diyerek kurbanları bir kez daha öldüren AK Parti hükümeti, KCK ope-

rasyonlarını kaldığı yerden devam ettirmesi yetmemiş gibi, bir kısım Kürd milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılmasını da istiyor.

“İleri demokrasi” hedefiyle yola çıkan ustalık dönemi AK Parti hükümeti, demokratik-

sever, demokrat ve devrimci güçlerin oluştura-
cağı bir barış, demokrasi ve değişim için işbir-
liği ve giderek cephesi, siyasal planda yaşanan
tikanıklığın aşılmasına yardımcı olur, durakla-
yan değişim sürecine yeniden dinamizm kazan-
dırır.

**Gelenen aşamada, AK Parti Hükümeti’nin Türkiye’yi demokratikleştirme ve Kürd sorununun çözümünün yolunu açacak değişimi sağlama gibi önemli bir görevin altın-
dan tek başına kalkamayacağı açığa çıkmıştır. Bu görev asıl olarak AK Parti dışındaki dev-
rimci, demokrat, barışsever ve değişimden
yana güçlerindir. Bu nedenle bu kesimler ara-
sında iş ve güç birliğinin sağlanması önemli bir
görev olarak önümüzde duruyor.**

leşme konusunda adımlar atmadığı gibi, legal ve siyasal alanı daraltmayı amaçlıyor. Milli-
yetçi söylemlere ağırlık veriyor, Kürtleri, Alevi ve öteki azınlıklara yönelik hakaretamiz ve öte-
kileştirici bir dil kullanıyor.

Gelenen aşamada, AK Parti Hükümeti’nin Türkiye’yi demokratikleştirme ve Kürd soru-
nunun çözümünün yolunu açacak değişimi sağ-
lama gibi önemli bir görevin altından tek başına kalkamayacağı açığa çıkmıştır. Bu görev asıl olarak AK Parti dışındaki devrimci, demo-
krat, barışsever ve değişimden yana güçlerin-
dir. Bu nedenle bu kesimler arasında iş ve güç birliğinin sağlanması önemli bir görev olarak önümüzde duruyor. AK Parti Hükümeti’nin re-
formcu yönünü abartmayacak ama aynı za-
manda yok saymayacak, ileriye yönelik atacağı adımları destekleyecek ve O’nu bu doğrultuda teşvik edecek, Kürd yurtsever hareketi, barış-

Küreselleşme ve Ortadoğu’yu etkisi altına alan değişim süreci bize, çağın yükselen barış, demokrasi, insan hakları, sivil toplumu güçlendirme gibi değerleri ön plana çıkartmamızı, bu değerler uğ-
runa legal ve barışçıl mücadeleyi karar-
lıca sürdürmemiz gerektiğini söylüyor.

Türkiye ve Kuzey Kürdistan’da ya-
şanan son gelişmelerin bir kez daha gös-
terdiği gibi, PKK’nin silahlı eylemleri, “Devrimci Halk Savaşı” stratejisi, de-
mokratikleşme sürecine ve Kürd soru-
nunun diyalog yolu ile çözümüne katkı sunmadığı gibi, sürecin önüne engeller çıkartı-
yor, militarizmin güçlenmesine yardımcı olu-
yor. Gerginliğin giderilmesi, barışçıl çözüm ve diyalogun yolunun açılması için her şeyden önce silahların susması gerekiyor. Bu nedenle PKK kayıtsız şartsız ateşkes ilan etmeli, devlet ise askeri operasyonlarını durdurmalıdır.

Diğer tarafta, Kürdlerin temel insani hak-
ları “terörün sona ermesine”, “PKK’nin silahlı eylemlerini sonlandırmasına” bağlanmadan ta-
nınmalıdır.

Türkiye’nin çok renkli yapısını ifade ede-
cek, kimlikleri inkar değil itiraf edip haklarını güvence altına alacak, amasız, fakatsız bir dü-
şünce, ifade etme ve örgütlenme hakkını sağ-
layacak bir anayasa yapılmalıdır.

Aralık 2012

Silahlı mücadelenin sonlandırılması herkes için hayırlıdır

Aydın GÜNEŞLİ

“MİT –İmralı görüşmelerinin ve çıkacak muhtemel sonucun sadece silahların bırakılması değil de Kürt sorununun çözümü gibi sunulması ince bir propaganda ve toplumu yönlendirme çabasıdır.

Kürt sorunu ulusal bir sorundur ve ancak Kürt halkının, kendi ülkesinde kendi kendisini yönetmesi ile çözüme kavuşacaktır.

Bunun asgari biçimi federasyondur.”

Tüm siyasetini Kürtlerin hak ve özgürlük taleplerini bastırmak üzerine şekillendiren, ağır baskı ve asimilasyon politikaları ile Kürt halkının varlığına kasteden Türkiye Cumhuriyeti, peş peşe, aralıksız olarak devam eden Kürt başkaldırıları ve direnişlerin sonunda nihayet Turgut Özal’ın cumhurbaşkanlığı sırasında Kürt meselesine farklı bir yaklaşımın sinyallerini verdi.

Özal’ın 6 Eylül 1991 tarihinde “federasyon dahil her şeyi tartışabiliriz” sözleri statükocu militarist kesimin sert muhalefetiyle karşılaştı.

Özal elbette ki federasyon yanlısı değildi, Ancak Kürt meselesinin tartışılmasından, Kürtçe üzerindeki baskıların kaldırılmasından ve kültürel hakların sağlanmasından yanaydı.

Aynı yıllarda, 1992 yılında başbakan olan Süleyman Demirel’de ilginç bir şekilde “Kürt realitesini tanıyoruz” sözleriyle geleneksel politikalardan çark etme sinyalleri veriyordu.

Ancak bu sözlerin edildiği yıllarda, Kürdistan’da estirilen devlet terörü akıl

zaman yeniden düzenlenen planlar projeler üretildi, uygulamaya konuldu.

Bu plan, Kürtleri mümkün olduğunca nüfusun yüzde 15ini geçmemek kaydıyla batı illerine sürmek, Kürdistan’ı Kürtsüzleştirmek, ve Kürtleri hızlı bir şekilde asimile etmekte.

90 lı yıllara kadar Kürt sorununu kabul etmeyen devlet, artık yeni bir strateji ortaya koyuyor; Kürt sorunu eşittir PKK, PKK de eşittir “terör” diyerek Kürt halkının hak ve özgürlük taleplerini PKK çerçevesine sıkıştırıyor ve Kürt sorununu bir “terör sorunu olarak iç ve dış kamuoyuna sunuyordu...

almaz boyutlara ulaşıyor, 4000 dolayında köy yakılıyor, binlerce faili meçhul cinayet işleniyor, 3 milyon dolayında yoksul Kürt metropollere sürülüyordu. Hayatın her alanı işkenceye dönüştürülürken, Cumhurbaşkanı Özal ve ekibi kuşkuyla ölümle tavsie ediliyordu. Başbakan Demirel’in sözleri, sadece “hoş bir seda” olarak kalıyor ve artan devlet terörünün habercisi olarak arşivlere geçiyordu.

Osmanlı imparatorluğunun çöküşünün ardından, elde kalan çok uluslu, çok kültürlü bir coğrafyada Türk ulusuna dayalı “ulus devlet” yaratma projesini ısrarla sürdüren yöneticiler Cumhuriyet öncesi Ermenileri hallettikten sonra, çok daha büyük bir sorun olarak gördükleri Kürtlerin hallini de 80 yıl boyunca devam ettirdiler.

Kürtler hem kendi topraklarında yerleşik, zengin bir kültüre sahip kadim bir halk, hem de nüfus olarak eritilemeyecek oldukça kalabalıktı.

Bu nedenle Cumhuriyetin kuruluşunu takiben günümüze dek hazırlanan çeşitli raporlarla Kürt meselesinin halli üzerine özü değişmeyen ama zaman

yerleştirmek, bölgedeki kendilerini Kürt sananları bölge dışına hicrete teşvik ve bu hicreti finanse ederek, memleketin Türk çocuğu bulunan yerlerine iskan etmek...”

Başka etnik kökenden kitlelerin planlandığı oranda Kürdistan taşınması pek mümkün olmasa da Kürtlerin batı illerine sürülmesinde epey mesafe alındığı görülmektedir.

Sürdürülen şiddet politikaları Türkiye’de militarizmi-ırkçı faşist yapıları güçlendirirken, Kürdistan’da ise PKK’yi Kürtlerin en büyük örgütü haline getirdi.

90 lı yıllara kadar Kürt sorununu kabul etmeyen devlet, artık yeni bir strateji ortaya koyuyor; Kürt sorunu eşittir PKK, PKK de eşittir “terör” diyerek Kürt halkının hak ve özgürlük taleplerini PKK çerçevesine sıkıştırıyor ve Kürt sorununu bir “terör sorunu olarak iç ve dış kamuoyuna sunuyordu...

O yıllarda tüm dünyada “teröre” karşı uluslar arası mücadele ortaklığı öne çıkıyor, Türkiye de süreci lehine çevirmeyi başarıyordu.

20 milyon Kürdün en temel hakları

Ecevit’in arşivinde çıkan ve 1961 tarihinde oluşturulduğu anlaşılan belge bu bakımdan dikkate değerdir.

“Bölgenin, kendilerini Kürt sananlar lehindeki nüfus struktürünü Türk lehine çevirmek için, Karadeniz sahillerindeki fazla nüfusla, memleket dışından gelen Türkleri bu bölgeye

“terör” sorununa indirgeniyor, hem içeride hem dışarıda kamuoyuna “teröre karşı mücadele” ediliyormuş gibi bir propaganda yürütülüyordu.

PKK’nin kör şiddet eylemleri bu propagandanın etkili olması için bolca malzeme de

Kuşkusuz bu kirli savaş, PKK nin şiddet eylemleri, aynı zamanda Türk devleti içindeki iktidar çatışmalarının bir argümanı olarak da işe yarıyor, militarist kesimin “terörü” bahane ederek iktidarını sürdürmeye, topluma, ayar vermeye elverişli zemini hazırlıyordu.

veriyordu. Kimi zaman devlet güçleri tarafından infial uyandıran şok eylemler gerçekleştiriliyor ve PKK’nin yaptığı propaganda ediliyordu. Zaman zaman PKK de bu eylemlilikleri üstlendiği oluyordu.

Özcesi Kürdistan’da kirli bir savaş yürütülüyor bu savaş ortamının yarattığı en belirgin sonuç; devletin Kürtleri Kürdistan’dan sürme, batı illerine dağıtma stratejisinin realize olmasını sağlıyordu.

Kuşkusuz bu kirli savaş, PKK nin şiddet eylemleri, aynı zamanda Türk devleti içindeki iktidar çatışmalarının bir argümanı olarak da işe yarıyor, militarist kesimin “terörü” bahane ederek iktidarını sürdürmeye, topluma, ayar vermeye elverişli zemini hazırlıyordu.

Devleti elinde tutan militarist kesim sürdürülen bu savaş koşullarında demokratikleşmenin önüne geçiyor, iktidar alanını paylaşmak isteyen kesimleri çeşitli provokasyonlarla etkisiz hale getirebiliyordu.

Militarist kesimin iktidarını koruması, toplumun sürekli bir tehdit altında olduğu, kontrol edilebilir bir savaş ortamında tutuluyor olmasına bağlıydı.

Öyle ki farklı politikaları gündeme getiren her aktör devre dışı bırakılıyor, statükoyu koruma çabaları gerektiğinde kendi cumhur

başkanını, kendi başbakanını, generallerini dahi yok etmeyi sağlayacak kadar pervasızlaşıyordu.

Bir yandan Kürtler sürülüyor, Kürt coğrafyası kan revan içinde tutuluyor, öte yandan iktidar olan militarist kesim daha da güçleniyor, palazlanıyor, her türden demokratikleşme taleplerini bastırıyor ve ya erteleyebiliyor.

Ne de olsa ortada “terör ve bölünme tehlikesi vardı!

PKK nin ilk kez ateşkes yapmasını sağlayan, sorunun şiddet dışında çözmeye niyetli olduğunun sinyallerini veren ve “federasyonu da tartışabiliriz” diyen Özal’ın şaibeli ölümü sonrası Cumhurbaşkanlığı makamına çıkan Demirel’in yerine DYP genel başkanlığı ve başbakanlığa getirilen Tansu Çiller, bir yurtdışı gezisi sırasında “Bask modeli”nden bahsediyordu.

Çiller’in çıkışı Demirel’in “çözümü İspanya’da arama” uyarısıyla tersine dönüyor ve Çiller’in başbakanlığı süreci kirli savaşın en uca ulaştığı döneme dönüşüyordu.

1996 yılında Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi’nin koalisyon hükümeti kurması statükocu militarist kesimi harekete geçirmiş, generaller hükümeti devirmek için her türlü aracı devreye sokmuşlardır. Bu dönem sonradan 28 şubat 1007 darbesi olarak anılacak darbe koşullarını yaratmak ve hükümeti çekilmeye zorlamak için pek çok karanlık ilişkinin yeniden canlandırıldığı dönem olmuştur.

Nitekim Abdullah Öcalan 23 Eylül 2009 avukat görüşmelerinde bu karanlık ilişkilerin aldığı boyutu gözler önüne seriyordu. Öcalan şöyle diyordu “Karadayı ve Kıvrıkoğlu Amerikancı değiller. Karadayı, Kıvrıkoğlu gibiler bunun farkındaydı. Karadayı’nın olduğu bir toplantıda aynen “bu kadını etkisizleştirelim, güçten düşürelim, bir an önce gönderelim” deniliyor, Çiller kastedilerek. Hatta Tansu Çiller’i öldürmeyi planlıyorlar ve bu planı da

bize uygulatmak istediler ve bu olay böylece bize kadar geldi. Çok şaşırdım. Biz kabul etmedik. Yine Doğan Güreş'in ze-

PKK kuruluş süreci dahil sürekli olarak devlet ile sıkı ilişki içinde olmuştur. Denebilir ki PKK, Türk siyasetindeki dalgalanmaların, klikler arası çatışmaların bir parçası, aktörüdür.

Bu ilişki biçimi oldukça "derin"dir. Öcalan yakalanıp İmralı adasına konduktan sonra da ilişkilerin boyutu ve kapsamı daha da genişlemiştir.

hirleme meselesi de var, zehirlemeyi yapıp bize mal etmek istiyorlardı."

Görüldüğü gibi görüntüde savaştan iki taraf var, ortada on binlerce ölü ve muazzam bir yıkım var. Ancak savaşanlar en üst noktada kirli eylem paslaşması yapacak kadar samimi...

"Biz yapalım siz üstlenin!"

Türkiye'de iktidar savaşları ile PKK'nin eylem çizgisindeki yükselme veya düşüşlerin paralelliği de dikkate değerdir.

Kürt sorunun çözümüne yönelik askeri yolların dışında farklı arayışlar içinde olan, bu konuda raporlar hazırlayan Türk siyasetçileri ve ekipleri militarist kesimce tasfiye edilirken, PKK eylemlerindeki olağan üstü tırmanışı fark etmemek mümkün değildir. Özal ve ekibinin tasfiyesini, Çiller'in şahinleştirilerek hizaya getirilmesi, en az 10 rapor hazırlayan Erbakan'ın 28 şubat darbesiyle tasfiyesi izledi.

İlginçtir 28 Şubat darbesi sonrası PKK'nin eylemlilikleri en alt düzeyde kaldı.

PKK kuruluş süreci dahil sürekli olarak devlet ile sıkı ilişki içinde olmuştur. Denebilir ki PKK, Türk siyasetindeki dalgalanmaların, klikler arası çatışmaların bir

parçası, aktörüdür.

Bu ilişki biçimi oldukça "derin"dir.

Öcalan yakalanıp İmralı adasına konduktan sonra da ilişkilerin boyutu ve kapsamı daha da genişlemiştir.

Öcalan zaman zaman bu ilişkileri deşifreden açıklamalarda da bulunmuştur.

"Öcalan, İmralı'da kendisiyle yapılan görüşmeleri avukatlarıyla paylaşıyor ve şöyle diyordu,: '2000'in başında burada sorguya katılan yetkililer gelmişti. Bazıları komutandı, yetkili olarak konuştu. Bana; 'siz güçlerinizi sınır dışına çektiniz, tek taraflı adım attınız,

bundan sonra da tek taraflı adım atacaksınız. Ancak ordu, devlet sizi dikkate almaz' diyordu. Ben, devletin politikasını sordum. Onlar da 'devlet bu düşük yoğunluklu savaşla sizi dikkate almaz, savaşı tırmandırın, daha ciddi bir savaş verin o zaman dikkate alınırsınız, sizi dikkate almak zorunda kalırlar' diyordu. Kelimesi kelimesine böyle değildi ama öz itibarıyla böyle söylemek istiyorlardı. Yani savaşı orta yoğunluktaki bir düzeye çekmemiz halinde devletin bizi dikkate almak zorunda kalacağını belirtiyordu. Tabii ben savaşı tırmandırmadım. Bunu çekindiğim ya da korktuğum için de böyle yapmadım, samimiydim, sorunun böyle çözüleceğine inanıyordum." (8 Temmuz 2009)

Öcalan ile Genelkurmay başkanı Kırıkoğlu bir komisyon marifetiyle görüştüğü, yine Öcalan'ın yakalandığı süreçte silahlı mücadeleyi durdurma, gerillayı sınır dışına çekme kararı ardından 2001 yılında kendisiyle görüşen komisyondan "komutan"ların "500 gerillanın içeride kalmasını istedikleri" hatırlardadır.

Sonuçta PKK Öcalan'ın çağrılarını uyarak 7.kongresini topladı. 500 kişi hariç,

gerillalar sınır dışına çıkarıldı, KADEK adını alan PKK temel taleplerini de değiştirdi. Aynı devlet(bağımsız devlet-federasyon-özerklik dahil tüm istemlerden vaz geçildi) yerini demokratik cumhuriyet

Geçmişte İmralı'ya hakim olan militarist kesim ile "stratejik ortaklık" geliştiren Öcalan bu kez AK Parti iktidarı ile diyaloga başladı.

söylemlerine bıraktı. Silahlı mücadele durduruldu. ARGK adı Halk savunma güçleri (HPG) olarak değiştirildi.

Bu dönemde ortaya çıkan "barış" fırsatı AK Parti'yi devirme planları yapan militarist kesimce bir kenara itildi.

Öcalan'la görüşmeleri sürdüren ve bu gün Ergenekon davasından yargılanan kimi generaller PKK'nin yeniden savaşmasını istemişlerdi. 2004 yılında toplanan PKK kongresi yeniden savaş kararı almış ve şiddet yeniden tırmanmıştır.

Öcalan devlet ile olan temaslarını ve PKK'yi bu ilişkilere göre şekillendirdiğini açıkça ifade etmektedir;

"96'dan itibaren bize gelen dolaylı mesajlara, çözümü "ülkenin bütünlüğü ve devletin bağımsızlığı çerçevesinde demokratik birlik" biçiminde açıkça, sözlü ve yazılı değerlendirmelerimizde esas alıyorduk." (Öcalan-Kürt sorununa demokratik çözüm bildirgesi/ Sayfa 50)"

"Hem Türkiye, hem PKK için '95-96'larda MGK'de seslendirilen ve bize kadar da dolaylı yoldan ulaştırılan konsept,devletin yaşadığı değişimi,PKK'nin de göz önüne getirmesi,ve kendisinden beklenen değişime yanıt vermesiydi.Erkenden ve olumlu yaklaşılmaya çalıştığım bana göre ordunun denetiminde batı tipi bir demokratik gelişme doğrultusunda ,ortak vatan ve bağımsız devleti tartış-

maksızın çözüm arama perspektifiydi.Buna da yetersiz de olsa birkaç sefer tek taraflı ateşkesle yanıt vermeye çalıştım.Yapıyı da yeni konsepte yavaşta olsa bilgilendirerek hazırlamaya çalıştım.Bu güne bu yaklaşımla geldim." (Kürt sorununa demokratik çözüm bildirgesi/ Sayfa 118)"

Buraya kadar özet olarak ifade edilebilir ki devlet ile PKK arasında diyalog hep var olmuştur.

PKK çoğu kez devletin derinlerinden gelen taleplere paralel olarak pozisyon almıştır.

Bu bazen ateşkes, bazen şiddetin tırmandırılması şeklinde olmuştur.

AK Parti 'ye karşı darbe girişimlerinin hazırlandığı dönemlerde Öcalan ve PKK nin de tüm stratejisini AK Partiyi devirmeye odaklaması , "devlet çözüme hazır AK Parti engel" söylemini öne çıkararak şiddeti tırmandırması dikkate değerdir.

Bilindiği gibi AK Parti'yi devirme senaryoları ters tepti. Militarist kesimin planladığı tüm darbe planları deşifre oldu.Aralarında generallerin de olduğu pek çok darbeci tutuklandı, ağır cezalarla yargılanır oldu.. AK Parti askeri vesayeti gerileterek devlete egemen hale geldi.

Devran değişti.

Geçmişte İmralı'ya hakim olan militarist kesim ile "stratejik ortaklık" geliştiren Öcalan bu kez AK Parti iktidarı ile diyaloga başladı.

Öcalan "Halk savaşına gerek kalmadı. Barış protokolleri hazırladık " dedikten kısa bir süre sonra baypas edildi.

PKK mevcut eylemsizlik sürecini 14 Temmuz 2011 tarihinde Silvan'da 13 askerinin ölümüyle sonuçlanan saldırı ile bozdu.Aynı anda DTK demokratik özerkliği(!) ilan etti,

Çatışmalar giderek tırmandırıldı.

Oysa bu dönemde perde arkasında,

şimdiye kadar olanların çok ötesinde bir görüşme –diyalog süreci gerçekleşmekteydi

Bu gizli görüşme trafiği ancak, 13 Eylül 2011 tarihinde Dicle Haber Ajan-

Öcalan ile yürütülen, statükocu-militarist kesim hariç, PKK karşıtları da dahil hemen hemen her kesimin desteklediği bu süreç nedir? Bu önemli süreçten ne beklenmelidir?

Zira tıpkı körün fili tarifi gibi her kes bu süreci desteklerken, destek mesajları verirken birbirinden çok farklı beklentileri de ifade etmektedirler.

sının (DİHA) internet sitesinde KCK ile Başbakan'ın görevlendirdiği MİT yetkililerin görüşme kayıtları servis edildiğinde anlaşıldı.

MİT Müsteşarı Hakan Fidan, MİT Müsteşar Yardımcısı Afet Güneş, KCK'den Mustafa Karasu, PKK'li Sabri Ok ve Zübeyir Aydar' arasında geçen bu görüşmelerin PKK içindeki bir odak tarafından açıklanmasıyla hükümet krizi yaratılmak ve diyalog sürecini provoke etmek planlansa da başarılı olamadı. Başbakan MİT'e ve sürece açıkça sahip çıktı. Yargılanmalarını önlemek için yeni bir yasal düzenleme yaptı.

Oslo görüşmeleri deşifre olduğunda Öcalan'ın uzun zamandır MİT ile görüştüğünü, bu görüşmelere PKK'nin Avrupa kanadı ve hatta Kandil'inde şu yada bu şekilde dahil olduğunu ve oldukça mesafe alındığı da ortaya çıktı.

Bu süreç neden sabote edildi? Kim yaptı? Ne amaçlandı soruları havada uçuşurken gözler bir kez daha PKK'nin Türkiye'deki karanlık odaklarla, bölge devletleriyle özellikle İran-Suriye Irak gibi devletlerle, onların rejimleriyle olan

ilişkilerine, şiddetin artarak devam etmesinden fayda uman kesimlere çevrildi.

2012 de PKK'nin Şemdinli'de "alan hakimiyeti" ni ilan etmesi gerilimi daha da tırmandırdı. Devlet çok sert operasyonlarla karşılık verdi yüzlerce PKK'li yaşamını yitirdi.

Çatışmaları cezaevlerinde KCK tutukluların açlık grevleri izledi. Kısa sürede genişleyen ve BDP millet vekillerinin de katılmasıyla kilitlenen eylemleri ancak Öcalan'ın bitirebileceği propaganda edildi.

Uzun bir süre sessizliğe gömülen Öcalan yaptığı açıklamayla açlık grevlerini bitmesini sağladı.

Bu yolla, Öcalan sözünün dinlenmediği imajını tek muhatap imajıyla tazelerdi.

Ve yeniden Öcalan -MİT görüşme sinyalleri dillendirilir oldu.

İmralı görüşmeleri diye dillendirilen bu sürecin diğer süreçlerden bir farkı var mıdır?

Öcalan ile yürütülen, statükocu-militarist kesim hariç, PKK karşıtları da dahil hemen hemen her kesimin desteklediği bu süreç nedir? Bu önemli süreçten ne beklenmelidir?

Zira tıpkı körün fili tarifi gibi her kes bu süreci desteklerken, destek mesajları verirken birbirinden çok farklı beklentileri de ifade etmektedirler.

Türk devletinin bu süreçten beklentileri açık olsa da şimdilik onu bir tarafa bırakarak Kürt kesimdeki yaklaşımlara bir göz atmakta yarar vardır.

Bir kesim Öcalan ile yapılan bu görüşmelerin; Kürt sorununun "Çözümü"nü sağlayacağı en azından çözüm sürecine yol açacağını ifade etmektedirler.

Elbette ki çözümden de herkesin anladığı farklıdır.

Kimi hayalperestler İmralı görüşmelerinden nerdeyse, bağımsız bir devlet olmasa bile en azından federasyon veya demokratik özerklik çıkacağını hayal etmektedirler!

Diğer bir kesim ise PKK nin silahlı

Gelinen noktada bağımsız, birleşik Kürdistan talebiyle silahlı mücadeleyi sürdüren, Öcalan yakalandıktan sonra tüm ulusal taleplerini terke den PKK devletin temel aldığı çerçeveye “vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü” çerçevesine evet demiştir.

mücadelesinin miadının dolduğunu, Kürt halkına zarar verdiğini, silahların bırakılmasının bile tek başına bir kazanım olacağını ve Kürt siyasetinin normalleşeceğini, bu yolla çözüme giden yolun önündeki önemli bir engelin kalkmış olacağını ifade etmektedirler.

Tüm kesimlerin sürece destek mesajları vermesinin altında yatan temel nokta veya ortak payda sadece; silahların susturulması, silahlı mücadelenin sonlandırılmasıdır diyebiliriz.

Kuşkusuz ortada gerçek anlamda Kürt sorununun çözümü yoktur. Zira gerek Statükocu militarist kesimin gerekse AK Parti iktidarının Kürt sorununu ulus-ülke gerçekliğine dayalı olarak çözme konusunda bir programa ve ya bir niyete sahip olmadıkları ortadadır.

Devletin çözümden muradı; “vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü” esas alınmak koşuluyla Kürtlerin bireysel-kültürel haklarının verilmesidir.

Esasen Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde Türk devleti zaten bu adımları atmayı kabul etmiştir.

Nitekim 21 Kasım 1988 tarihinde kabul edilen ancak çekinceler konan Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı bun-

lardan biridir.

Gelinen noktada bağımsız, birleşik Kürdistan talebiyle silahlı mücadeleyi sürdüren, Öcalan yakalandıktan sonra tüm ulusal taleplerini terke den PKK devletin temel aldığı çerçeveye “vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü” çerçevesine evet demiştir.

Öcalan’ın yıllardır dillendirdiği “demokratik ulus”-“ortak vatan”Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü” ile aynı anlamdadır.

Bir ara dillendirilen, içi boş olsa da “demokratik özerklik” dahi artık

söz konusu olmayacaktır.

Zira Ahmet Türk’ün İmralı’da Öcalan’la görüşmesinin ardından yaptığı “İmralı’nın taleplerinin devleti zorlamayacak türden olduğu” açıklaması bunun işaretlerini vermektedir.

Yazının sonunu Öcalan’ın ANF’de 18.07.2011 de “Benim dışımda kimse silah bırakıramaz” başlığıyla yayınlana Avukat görüşmesi notlarından aldığımız kısa bölümlerle bitirelim;

“Demokratik özerklik modeli bir bölgeye özgü bir çözüm modeli değildir. Demokratik özerklik önerimiz demokratik modernite adını verdiğimiz geniş bir kuramın alt dalıdır” “Bütün Türkiye’de uygulanabilecek, Türkiye gerçeğine, kültürüne daha uygun bir modeldir. Yerellerin, yerel kültürlerin güçlendirilmesidir.”

Şunu söylemekte sakınca bulmuyorum. Heyetle en son bir görüşme daha gerçekleştirdik. Kamuoyunun bilmesinde fayda var. Böyle kritik ve sıcak bir dönemde bile görüşmenin sürmesi ciddidir, önemlidir. Silahları bıraktırma irademiz var. Açık ve net söylüyorum. Benim dışımda kimse silahları bırakıramaz.

“ Herkes ‘ancak sen yapabilirsin

diyor'. Ben de bu rolden kaçamam. Ge-
reği neyse yapmak istiyorum. Bunun için
çok açık Sayın Başbakana buradan sesle-
niyorum. Bana rolümü oynamam için ge-
rekli pratik araçların sunulması gerekir.

“Bunu çok net ve açık söylüyoruz.
Türkiye kamuoyu bunu bilmeli. Biz böl-
lücü değiliz. Biz tekçi zihniyete karşıyız.
Kesinlikle bölücü değiliz, bütünlükten ya-
nayız. Vatanın bütünlüğüne itirazımız
yok, ortak vatandan yanayız. Ulusun da
bütünlüğüne itirazımız yok ama demokra-
tik ulus temelinde bütünlük diyoruz.”

Son söz;

Bu gün İmralı'da konuşulan ve çık-
ması muhtemel en olumlu sonuç, kendisi
de sorunun çözümü önünde engele dönü-
şen PKK sorununun çözümdür. Daha
doğru bir ifadeyle geçmişte statükocu mi-
litarist kesimce teşvik edilen silahlı mü-
cadelenin sonlandırılmasıdır.

Bu herkes için, her kesim için hayır-
lıdır.

MİT –İmralı görüşmelerinin ve çık-
acak muhtemel sonucun sadece silahların
bıraktırılması değil de Kürt sorununun
çözümü gibi sunulması ince bir propa-
ganda ve toplumu yönlendirme çabasıdır.

Kürt sorunu ulusal bir sorundur ve

ancak Kürt halkının, kendi ülkesinde
kendi kendisini yönetmesi ile çözüme ka-
vuşacaktır.

Bunun asgari biçimi federasyondur.

Kürdistan Sosyalist Partisi/PSK, Kürt
sorunun çözümünü şu şekilde ifade etmiş-
tir;

“PSK, Kürt halkının ulusal kurtulu-
şunu, halkımızın kendi kaderini özgürce
tayin etmesinde görür. Kürt halkı kendi
kendisini yönetmelidir.

Partimiz, Kuzey Kürdistan için bunun
iki biçimde olabileceği görüşündedir:
Kürt halkı ayrılıp kendi devletini kurabilir
veya Türkiye halklarıyla demokratik bir
birliği seçebilir.

İkinci durumda, birlik eşit haklara
sahip federasyon biçiminde olmalıdır.
Kürdistan ayrı bir cumhuriyet halinde ör-
gütlenmeli, kendi parlamentosu hükümeti
olmalı ve her bakımdan Türkiye ile eşit
haklara sahip bulunmalıdır.

Kendi kaderini tayin hakkı için koşul-
lar olgunlaştığında, Kürt halkı bu seçe-
neklerden birini ya da diğerini seçebilir.
Her iki durumda da bağımsız devlet sta-
tüsü söz konusudur.”

Özcesi; eşitliği esas almayan hiçbir
“çözüm”, çözüm değildir.

AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI

Kamuran ACAR

İkinci Dünya Savaşı'ndan maddi ve manevi büyük kayıplarla çıkan Avrupa'da bir daha aynı trajedilerin yaşanmaması için 1949 yılında 10 devlet tarafından(1) kurulan Avrupa Konseyi(2), Avrupa Birliği'nden(3) farklı bir örgütlenmedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasını denetleyen ve 1959 yılında kurulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Avrupa Konseyine bağlıdır. Avrupa Birliği, Avrupa Konseyinin izniyle aynı bayrağı kullanmaktadır. Türkiye, Yunanistan ile birlikte 1949 yılında konseye ilk üye olan ülkeler olduğundan kurucu üye statüsündedir.

1)Belçika, İngiltere, Danimarka, Fransa, Hollanda, İrlanda, İsveç, İtalya, Lüksemburg ve Norveç

(2)Avrupa Konseyi'nin üye ülke sayısı 47

(3)Avrupa Birliği'nin üye ülke sayısı 26

İnsan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla kurulan Avrupa Konseyi hükümetler-

Otonomi ve Muhtariyet olarak da adlandırılan Özerklik; bazı konularda merkezi idareden emir almadan, kendi başına kararlar alıp uygulayabilen yönetim biçimi olarak tanımlanabilir.

arası bir kuruluştur. İmzalanan çok sayıdaki uluslararası sözleşme üye ülkeleri bağlamaktadır. Sözü edilen anlaşmaların çerçevesi oldukça geniş olup, çok değişik konularda sözleşme yapılmıştır.(4)

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi tarafından 1983 yılında imzaya açılmış, Türkiye anlaşmaya 1988 yılında imza koymuş, anlaşma 1992 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 2011 yılı itibarıyla Avrupa Konseyine üye 47 ülkenin 44'ünde yürürlüğe konmuştur.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın, "Yükümlülükler" Maddesi'nde, üye ülkelere Şart'ın I. Bölümündeki maddelerin içinden "en az 10 paragrafın seçilmesi zorunlu, diğerleri isteğe bağlı olmak üzere en az 20 paragraf ile kendisini bağlı kabul etmeyi taahhüt edecektir" koşulu konmuştur. Ayrıca, istenilen maddelere çekince konulabileceği ve beş yıl sonra çekilme hakkı tanınmıştır.

Üç ana bölümden oluşan Şart, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Birinci bölümde; seçilmiş yöneticilerin

çalışma koşulları, yerel yönetimler üzerindeki devlet denetiminin azaltılması, yerel yönetimlere görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanması gereği ile ilgili kurallar,

İkinci bölümde; Şart'ı onaylamış devletlerin yükümlülük ve sorumluluklarıyla ilgili kurallar,

Üçüncü bölümde; uygulama ve yürürlük koşulları ile ilgili kurallar yer almaktadır.

Şart'ın giriş bölümünde;

- Yerel makamların her türlü demokratik rejimin ana temellerinden biri olduğu, vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyi üyesi devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelerden biri olduğu,

- Bu hakkın en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde olduğuna, gerçek yetkilerle donatılmış yerel makamların varlığının hem etkili hem de vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlamasına bağlı olduğu,

- Değişik Avrupa ülkelerinde özerk yerel yönetimlerin korunması ve güçlendirilmesinin, demokratik ilkelere ve idarede yerinden yönetime dayanan bir Avrupa oluşturulmasında önemli bir katkı sağlayacağı, bunun için de demokratik bir şekilde oluşan karar organlarına, sorumluluklara, geniş kaynaklara ve özerkliğe sahip olunması gerektiği belirtilmiştir.

Otonomi ve Muhtariyet olarak da adlandırılan Özerklik; bazı konularda merkezi idareden emir almadan, kendi başına kararlar alıp uygulayabilen yönetim biçimi olarak tanımlanabilir.

(4)İşkencenin önlenmesi, azınlıkların korunması, çalışanların sosyal hakları, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi, çocuk hakları, hükümlülerin nakli, şiddet suçu mağdurlarına tazminat ödenmesi vb.

Yerel özerklik, bir yerel topluluğun, yerel nitelikte olan işleri, kendi başına, kendi organlarıyla

görebilmesi ve buna olanak verecek kaynaklara sahip olabilmesidir.

Başka bir ifadeyle; herhangi bir kurum, örgüt ya da yönetimin, kendi iç işlerini yürütmeye merkezi idareden görece bağımsız olmasıdır.

YEREL YÖNETİMLER

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 123. Maddesinin üçüncü fıkrasına göre, "İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esasına dayanır." Bu durumda, devletin idari örgütlenmesi hem merkezden yönetim hem de yerinden yönetim unsurlarını içermektedir. Tek bir merkezden, devletin tüzel kişiliği adına, bir veya birkaç yetkili tarafından planlanan ve yürütülen hizmetlerden doğan sorumluluk da doğal olarak merkezi yönetime aittir. Kamu hizmetlerinin yürütülmesi sırasında oluşan gelir ve giderler merkezi bütçede toplanır ve kamu hizmetlerinin görülmesinde, hangi hizmete, ne kadar ve nasıl mali kaynak sağlanacağı merkezi idare tarafından belirlenir.

Merkezden yönetim hiyerarşi esasıyla işlediğinden, bürokrasi ve kırtasiyeciliği artırarak kamu hizmetlerinde gecikmelere yol açar. Merkezden yönetim, doğrudan halk tarafından seçilmeyen bakan, vali, kaymakam tarafından yürütüldüğünden demokratik ilkelere uygun değildir. Ayrıca merkezden yönetimde yerel ihtiyaçların doğru ve isabetli bir şekilde saptanması güçtür.

Belediyeler, bir kentin temel yerel örgütü olup, yönetim yapısı olarak vatandaşa en yakın idari birimlerdir. Bir ülkedeki yerel yönetimlerin gücü ve etkinliği, söz konusu ülkedeki demokrasinin düzeyi ile doğru orantılıdır.

Bu olumsuzlukları gidermek için sadece valilere, yetki genişliği ilkesi tanınmıştır. Yetki genişliği,

valilerin merkeze danışmadan, merkezden emir ve talimat beklemeden, kendi başlarına merkez adına karar alabilme olanağını ifade eder. Ancak Türkiye'de valiler halk tarafından seçilmediğinden, vali merkezin genel çerçevesinin ve siyasi etkisinin dışına çıkamadığından sözü edilen olumsuzluklar devam etmiştir, farklı bir düzenleme yapılmadığı sürece de devam edecektir.

Oysa yerel yönetimlerin karar organları seçimle iş başına geldiğinden, hizmetin gönüllü taliplileridir. Böyle olunca bir yörede yaşayan insanlar kendi ihtiyaçlarının karşılanmasında, merkezin hantal yapısının aksine daha aktif davranmakta, katılımcılığı ön plana çıkararak, merkeze göre hızlı ve istekli olmakta, dolayısıyla hizmet verimliliği artmaktadır.

Tanzimat'la birlikte ortaya çıkan belediye, Arapça'da şehir, memleket anlamlarına gelen "beled" kelimesinden türemiştir. Belediye, O. N. Ergin'in deyişiyle "Ortak çıkarlar ve karşılıklı ihtiyaçların zorlamasıyla, bir beldede oturan halkın, beldelerine ve dolayısıyla kendilerine ait sorunları, hükümetin kanunla belirlediği sınır ve sorumluluk çerçevesinde seçmiş oldukları kişiler aracılığıyla halletmeleri"dir.(5)

Belediyeler, bir kentin temel yerel örgütü olup, yönetim yapısı olarak vatandaşa en yakın idari birimlerdir. Bir ülkedeki yerel yönetimlerin gücü ve etkinliği, söz konusu ülkedeki demokrasinin düzeyi ile

(5)Osman Nuri Ergin, "Mecelle-i Umur-i Belediye", c. I, İstanbul 1338 (1928), s. 1.

doğru orantılıdır. Ayrıca yerel yönetimler, tarihi süreç içerisinde özgürlük, eşitlik, temsil, katılım gibi değerleri yaşatan kurumlar olmuşlardır. Türkiye'deki belediye yönetimlerinin, Batılı anlamda yerel yönetim birimi niteliğine yaklaştığını söylemek ise oldukça güçtür. Belediye yönetiminin üç organı bulunmaktadır;

a) Belediye Başkanı; Belediye yönetiminin temsilcisi ve yürütme organıdır. Belediye başkanları halk tarafından çoğunluk yöntemi ile 5 yıllığına seçilmektedir. 1963 yılına kadar belediye meclisleri tarafından seçilirdi.

b) Belediye Meclisi; Belediye tüzel kişiliğinin bir tür parlamentosu, dolayısıyla belediyenin göreceği hizmetlerin ve temel işlevlerinin belirlendiği genel karar organıdır. Üyeleri seçimle 5 yıllığına görev yaparlar.

c) Belediye Encümeni; Belediye yönetiminin ikinci derecede karar ve danışma organıdır. Belediye bütçesini incelemek, kamulaştırma kararı vermek, çıkardığı emir ve yasaklara uymayanlara ceza takdir etmek gibi görevleri vardır. Belediye meclisinden gizli oyla seçilen üç üye ile belediye birim amirlerinden bir yıllığına oluşturulan organdır. Görüldüğü gibi, seçimle gelmeyip, atanmış olan belediye birim amirleri belediye encümeninde görev almakta ve bu durum 1982 Anayasası'na (6) bile aykırılık oluşturmaktadır. Söz konusu uygulamanın değiştirilmesi ve encümenlerin sadece seçilmiş üyelerden oluşturulması gerekmektedir.

1982 Anayasası'nın 127. Maddesi'nde (özet olarak); merkezi idare yerel yönetimlerin yapacağı hizmetleri belirler, yönlendirir, denetler ve mahalli idareler üzerinde idari vesayet yetkisine sahiptir

diyerek, totaliter ve emredici zihniyetini ortaya koymuştur. Vesayet denetimi "Yerinden yönetim kuruluşlarının, kendilerinin dışındaki, başka bir idari kuruluş tarafından, yasaların öngördüğü sınırlar içinde denetlenbilmesidir".

Vesayet denetimi, merkezi idare tarafından belediyelerin organları ve işlemleri üzerinde yapılmaktadır. Bu denetim yapılırken, bazı durumlarda hukukilik denetiminin dışına çıkılarak yerindelik (takdir yetkisi, öyle yapılmaz böyle yap) denetimi uygulanmaktadır. Bazen yerindelik denetimi abartılmakta ve yerel yönetim tarafından yapılan, ancak merkezi otoritenin uygun görmediği hususlar iptal edilmektedir. Bugün itibariyle Ankara'nın kısıtladıklarının çerçevesi çok geniş olduğundan batı ülkelerine kıyasla belediyelerin özgürlükleri ellerinden alınmıştır. Türkiye'de yerel yönetimlerin merkezi idareye bağlı kalmasını sağlamak bütün hükümetler döneminde temel amaç olmuştur.

Bu olumsuzlukların yıllardan bu yana sürdüğü Türkiye'de belediye yönetimlerini nispeten daha özerk kılabilen ve hareket alanını genişletecek olumlu bir adım atılmıştır. Yerel yönetimlerin bütçe, kesin hesap, bütçede değişiklik, ödünç alma ve verme işlemleri, aktarmalar, hizmet ücret tarifeleri vb. işlemlere ait belediye meclis kararlarının kesinlik kazanması en büyük mülki amirin onayına bağlı tutulmuşken, AKP Hükümeti tarafından 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile bu ağır vesayet denetimi kaldırılmıştır. Bu yasaya göre, kesinleşen belediye meclisi kararlarının yürürlüğe girebilmesi için en büyük mülki amire kesinleşme tarihinden itibaren yedi gün içinde gönderilmesi yeterlidir. Mülki idare amiri

(6)1982 Anayasası; Madde 127: " Yerel yönetimlerin karar organları seçimle oluşturulur"

kendisine gönderilen meclis kararlarına karşı ancak idari yargıda dava açabilmektedir.

5393 sayılı Kanun; belediyenin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerinin hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı

Uzun yıllar boyunca hükümetler, belediye yönetimlerinin hangi siyasi partiden olduğuna göre tavır alıp, kendi partilerine ait belediyeleri kaynak bakımından güçlendirip, işlerliklerine yardımcı olurken, bunların dışındaki yerel yönetimlere bürokratik zorluklar çıkarmış, idari vesayet denetimini siyasi amaçlar için kullanmışlardır.

tarafından denetleneceğini öngörmüştür. Bunun yanı sıra belediyenin eylem ve işlemleri üzerinde mülkiye müfettişlerinin, Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulunun, Mahalli İdareler Kontrolörlerinin denetleme yetkisi, dolayısıyla ağır vesayet denetimi devam etmektedir. Belediye başkanının görevden alınması ve belediye meclisinin feshedilmesine Danıştay tarafından karar verilirken, hakkında soruşturma açılan belediye başkanı İçişleri Bakanı tarafından görevinden uzaklaştırılabilmektedir.

Uzun yıllar boyunca hükümetler, belediye yönetimlerinin hangi siyasi partiden olduğuna göre tavır alıp, kendi partilerine ait belediyeleri kaynak bakımından güçlendirip, işlerliklerine yardımcı olurken, bunların dışındaki yerel yönetimlere bürokratik zorluklar çıkarmış, idari vesayet denetimini siyasi amaçlar için kullanmışlardır.

TÜRKİYE’NİN ÇEKİNCE KOYDUĞU MADDELER

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nı imzalayarak onaylayan Türkiye,

Şart’ın bazı madde ve paragraflarına çekince koymuştur.

Şart’ın çekince konulan madde ve fıkraları şöyledir;

1.Yerel yönetimlere, kendilerini doğrudan doğruya ilgilendiren konularla ilgili planlama ve karar alma süreçleri içinde, olabildiği ölçüde, uygun bir zamanda ve biçimde danışılması konusu ile ilgili 4. Maddenin 6. Fıkrası, (4/6)

• Bu paragrafa neden çekince konulduğunu anlamak veya anlatmak oldukça zor. Türkiye, yerel yönetimlere danışılması gibi hiçbir yaptırım içermeyen, sıradan bir görüş alışverişine bile tahammül edeme-

mekte veya bunu zaman kaybı olarak görmektedir. Belki de haşmetlû devletimiz, belediyenin fikrini alırsam onun düzeyine inmiş olurum diye düşünerek çekince koymuştur kim bilir? Sonuçta merkezi idare plan yapma ve karar alma sürecinde yerel yönetimlerin fikrini almayı çok görmektedir.

2.Yerel yönetimlerin yönetsel örgüt yapılarının kendilerince belirlenmesi ile ilgili (6/1)

Türkiye tarafından çekince konulan Şart’ın 6. Maddesi 1. Paragrafına göre, “Yasa ile düzenlenmiş daha genel hükümlere hâlel getirmemek şartıyla yerel otoriteler, kendi iç idari örgütlenmelerini yerel ihtiyaçlarla uyumlu kılmak ve etkin idare sağlamak amacıyla kendileri kararlaştırabileceklerdir.”

• Görüldüğü üzere merkezi otorite yerel yönetimlerin iç idari örgütlenmelerini bile kendilerinin yapmasına izin vermemektedir. Yerel yönetimlerin merkezi idareden ayrı kamu tüzel kişiliği olmasına rağmen, Merkezi idarenin bütünlüğünü korumak adına, belediyelerin, kaç başkan yardımcısı, daire başkanı, me-

mur olacağı üniter yapı tarafından belirlenmektedir. Bu yetmiyormuş gibi yerel yönetimlerin iç idari örgütlenmelerinin görev tanımları da, diyelim ki bir şube müdürünün görev ve yetkileri de yine merkezi idare tarafından belirlenmektedir. Yerel bilmez, merkez bilir!

3. Seçimle gelinen görev yerlerinde bulunanların görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve etkinliklerin yasayla ve temel tüzük ilkelerine göre belirlenmesi konusu ile ilgili (7/3)

• Şart'ın "Yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev veya faaliyetler kanunla veya temel hukuki ilkelere göre belirlenir" hükmüne çekince konulması ilginç; yerel yöneticilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve etkinliklerini yasayla düzenlemek Türkiye Cumhuriyeti'nin neden işine gelmemiş, anlamak zor. Paragrafları okurken kafaları mı karıştı, yoksa mevzuatın derinliklerindeki başka nedenlerle ileride zorluklarla karşılaşacaklarını mı düşündüler bilinmez.

4. Yönetmelik denetime ancak yönetsel denetimle korunmak istenen yararlar ile orantılı olması durumunda izin verilmesi ile ilgili (8/3)

Şart'ın 8. Maddesinin 3. Fıkrası'nda "Yerel makamların idari denetimi, denetleyen makamın müdahalesinin korunması amaçlanan çıkarların önemiyle orantılı olarak sınırlandırılmasını sağlayacak biçimde yapılmalıdır" denmektedir.

• Bu fıkraya konulan çekince 2005 yılında çıkarılan belediye yasası ile anlamını yitirmiştir. 2005 yılında çıkarılan 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 34. maddesinde, belediyelerin denetiminin amacı şöyle belirtilmiştir. "Belediyelerin denetimi; faaliyet ve işlemlerde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanla-

rın ve belediye teşkilatının gelişmesine, yönetim ve kontrol sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor haline getirerek ilgililere duyurmaktır". Dolayısıyla yeni düzenleme ile denetimin rehberlik yapma amacı ön plana çıkarılmakta, insan odaklı denetim anlayışı temel alınmaktadır. Görüldüğü gibi devlet, yakın zamanda değiştirdiği kanunların getirdiği yeniliklerin Şart'ın çekince konulan maddelerini boşa çıkardığının farkında değil. Belki de kendini aleme faş etmemek için sessizliği tercih ediyordur, kim bilir? Umarız, denetim anlayışında ortaya çıkan bu olumlu yenilik karşısında hala çekincenin sürdürülmesinin anlamsızlığını fark ederler.

5. Yerel yönetimlere kaynak sağlanmasında, hizmet maliyetindeki artışların olabildiğince hesaba katılması konusu ile ilgili (9/4)

Şart'ın maddesinin uzun hali şöyledir. "Yerel makamlara sağlanan kaynakların dayandığı mali sistemler, görevin yürütülmesi için gereken harcamalardaki gerçek artışların mümkün olduğunca izlenebilmesine olanak tanımaya yetecek ölçüde çeşitlilik arz etmeli ve esneklik taşımalıdır".

• Belediyelerin gelir kaynakları; genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, öz gelirleri ve devlet yardımları olarak üç gruba ayrılabilir. Belediyelere bütçe vergi gelirlerinden verilen pay, nüfuslarına göre dağıtılmakta; bir kısmı belediyeler fonuna aktarılmakta, kalanı ise

mahalli idareler fonuna yatırılmaktadır. Söz konusu fonların yönetimi merkezi idare kuruluşlarına aittir. Bu fonlardan belediyelere belirli esaslara göre yardım yapılmaktadır. Şart'ın bu paragrafına çe-

En önemli sorun, merkezi otoritenin yerele güven duymaması, yetkiyi paylaşmak istememesidir. Türkiye'de kendi yerel kurum ve kuruluşlarına güven duymayan ve bunlar arasında siyasi nedenlerle mali dengesizlikler oluşturan merkezi bir yapı söz konusudur."

kince konulması anlaşılır bir durum. Türkiye'deki yerel yönetimlere kaynak dağıtımı ile ilgili kanunlar ve uygulamalar Özerklik Şartı'nın "...hizmet maliyetindeki artışların" dikkate alınması hükmüne açıkça aykırılık oluşturmaktadır. Merkezi idarenin bunu istemesi için demokratik ve özgürlükçü bir bakış açısına sahip olması veya en azından adem-i merkezîyetçi yönetim biçiminden yana olması gerekir ki, nerde o yönetim.

6. Dağıtılan kaynakların yerel yönetimlere verilmesinin nasıl yapılacağı konusunda kendilerine uygun biçimde danışılması ile ilgili (9/6)

• Şart; taraf olan devletleri, yerel yönetimlerin siyasal, yönetsel ve mali yönlerden bağımsızlıklarını güvence altına almaya zorlayıcı kurallar içermektedir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti, sadece yerel yönetimlere değil, ülkedeki birçok kesime ve kuruma, kendisi ile ilgili herhangi bir konuda danışmamış, halkı dikkate almamış, insanlık onurunu çoğu kere ayaklar altına almış, vatandaşlarına insan olmanın gerektirdiği asgari önemi

göstermemiştir. Bazı durumlarda tanınan temel haklar ise ya Batı'nın zorlamasıyla ya da konjonktürün dayatmasıyla olmuştur. Böyle bir merkezi idarenin, daha düşük düzeydeki bir makama kaynak dağıtımını danışması ve yerel yönetimin kendisine eşit addedildiğini kabul etmesi zordur, dolayısıyla Türkiye'nin bu maddeye çekince koyması Kemalist zihniyetin doğal sonucudur.

7. Yapılacak mali yardımların, yerel yönetimlerin kendi politikalarını uygulama konusundaki temel özgürlüklerin ortadan kaldırılmamasına yönelik (9/7)

Şart'ın, 9. Maddesinin 7. Paragrafı şöyledir: "Mümkün olduğu ölçüde, yerel makamlara yapılan hibeler belli projelerin finansmanına tahsis edilme koşulu taşımayacaktır. Hibe verilmesi yerel makamların kendi yetki alanları içinde kendi politikalarına ilişkin olarak takdir hakkı kullanmadaki temel özgürlüklerine halel getirmeyecektir"

• "Yerel yönetimlerin mali karar ve hareket serbestisinin genişletilmesinin en önemli koşulu, yerel yönetimlerin, yerel harcamaları yerinde, etkili ve verimli bir şekilde, program ve hedeflere uygunluk içerisinde yapacağı konusunda güven duyulmasıdır. En önemli sorun, merkezi otoritenin yerele güven duymaması, yetkiyi paylaşmak istememesidir. Türkiye'de kendi yerel kurum ve kuruluşlarına güven duymayan ve bunlar arasında siyasi nedenlerle mali dengesizlikler oluşturan merkezi bir yapı söz konusudur."(7)

Merkezi idarenin yaptığı yardım için koşul öne sürmemesi için devletin zihniyetini değiştirmesi gerekir. Belediyelerin

(7) Yrd. Doç. Dr. Hüsamettin İnaç, Dumlupınar Üniversitesi; Ar. Gör. Feyzullah Ünal, Gazi Üniversitesi; Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye'de Belediyeler.

etkin bir şekilde hizmet görebilmeleri için mali açıdan güçlü olmaları gerekir. Hatta bununla ilgili olarak yerel yönetimler için 1982 Anayasası'nda "görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanır" hükmü bile yer almaktadır. İşte sözünü ettiğimiz zihniyet budur; yaz bir yerlere, ama uygulama, çok zorda kalırsan kısmen uygula, çeşitli manipülasyonlarla kısmi hakların da kullanılmasını denetle ve zorluklar çıkar.

8. Yerel yönetimlere, ortak çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için derneklere üye olma ve uluslararası birliklere katılma hakkının tanınması ile ilgili (10/2)

- Hava ve su kirliliğini çözmek, kentsel hizmetlerin verimini artırmak için yerel yönetimlerin kendi aralarında işbirliği yapmaları zorunluluk iken; Türkiye, Şart'ın 10. maddesinin 2. paragrafına çekince koymuştur. Yapılacak bu tür faaliyetlerin, dış politikaya ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak yürütülmesi ve önceden İçişleri Bakanlığı'nın izninin alınması zorunlu olmaktadır.

9. Yerel yönetimlere, başka ülkelerdeki yerel yönetimlerle işbirliği yapma hakkının tanınması konusu ile ilgili (10/3)

- Paragrafta "Yerel makamlar, kanunla muhtemelen öngörülen şartlar dahilinde, başka devletlerin yerel makamlarıyla işbirliği yapabilirler" denmektedir. Türkiye'nin çekince koyarak onaylamadığı bu paragraf zaten Türk yerel yönetim mevzuatında izne tabi olarak uygulanmaktadır.

Paragrafta yer alan, "kanunla muhtemelen öngörülen şartlar dahilinde" işbirliği yapabilirler ifadesi ile uygulamada işbirliklerinin İçişleri Bakanlığı'nın iznine bağlı olması, neredeyse aynı anlama gelmektedir. Yerel yönetimlerin, yabancı ülke yerel yönetim birimleri ile kardeş

şehir ilişkilerine girmeleri ve uluslararası birliklere üye olabilmeleri, 1173 Sayılı "Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkındaki Yasa" gereğince, İçişleri Bakanlığı'nın izniyle fiilen yürütülmektedir. İçişleri Bakanlığı'nın bu tür ilişkilere sıcak baktığı ve yıllardır bu konularda uygulamaları olduğu, ayrıca bu tür birliklerin artırılmasını teşvik ettiği bilinmektedir.

10. Yerel yönetimlerin, kendilerine iç tüzükte tanınmış olan yetkileri serbestçe kullanabilmeleri ve özerk yerinden yönetim ilkesini koruyabilmeleri için yargı yollarına başvuru hakkının tanınması ile ilgili 11. Maddesi

- Türkiye tarafından çekince konulup onaylanmamasına rağmen bu madde fiilen uygulanmakta, yerel yönetimler merkezi idarenin kararları aleyhine Danıştay ve idare mahkemelerine başvurabilmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin başvurusu üzerine Danıştay, imar yasasının bir maddesinin anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açmış ve söz konusu düzenleme Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. 1982 Anayasası'nın "Yargı Yolu" başlıklı 125. Maddesinde, "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır" hükmünün yer alması ve uygulamada da yerel yönetimlerin yargısal korunması gerçekleşmesine rağmen Türkiye'nin 11. Maddeye çekince koyması, Şart hükümlerine olan önyargılı zihniyeti ortaya koymaktadır.

Ayrıca, büyükşehir belediyeleri ile ilgili yapılan bir yönetmelikte, imar uygulamalarında büyükşehir belediyelerine yetki veren değişiklik, ilçe belediyelerinin başvurusu üzerine Danıştay Altıncı Dairesi tarafından iptal edilmiştir.

ŞART'IN GENEL ÇERÇEVESİ ve TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Şart'ın, Avrupa Konseyi tarafından belirlenen bir küme içinden on paragrafı zorunlu olarak, diğer on paragrafı ise isteğe bağlı olarak seçilmektedir. Türkiye tarafından zorunlu olarak kabul edilen

Türk merkezi idaresinin yerel özgürlüklere önem veren bir bakış açısına kavuşması zaman alacağına benzer. Yasaları değiştirmesine rağmen, uygulamaları değiştirmeyen bir ülkeden söz ediyoruz. Ulusal bütünlüğün zedelenmesi korkusuna sahip iktidarlar, yerelin kullanması gereken yetkilerin üzerine ambargo koymuş, hegemonik yapılarında gedik açılacağını düşünmüşlerdir.

Şart'ın üçüncü maddesinin 1. Paragrafına göre yerel özerklik; "Kanunlarda belirlenen sınırlar çerçevesinde, yerel otoritelerin, kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda kamu işlerinin önemli bir bölümünü düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânını" ifade etmektedir.

İkinci paragrafta ise "Bu hakkın, doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan karar organları (meclis veya kurul) tarafından kullanılacağı" ifade edilmektedir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, belediyeleri hem korunmaları açısından hem de yetkileri açısından tam özerk yapıya kavuşturmak çabasının ürünüdür.

Şart'ın kapsamı şöyle özetlenebilir;

- Anayasa ve yasalarla yerel yönetimlere verilen temel yetki ve sorumlulukların dışında yine bu yasalara uygun başka yetki ve sorumlulukların kullanımı engellenmemelidir,

- Yasalarla tanınan yetki ve sorumluluk-

ların kullanımında yerel yönetimlerin tam takdir hakkı olmalıdır.

- Yerel yönetimlere tanınan haklar, merkezi veya bölgesel nitelikteki başka yönetimlerce kısıtlanmamalıdır.

Yerel yönetimlerin karar organlarının seçimle işbaşına gelmiş olmaları, yerle ait işlerini kendi organlarıyla, dışarıdan hiçbir müdahale olmaksızın görmeleri ve tüzel kişilik sahibi olmaları, onlara demokratik ve özerk kuruluş niteliği kazandırmaktadır. Ancak ideal olan bu iken, Türkiye'deki uygulamalar tam tersine, merkezi idareyi baş tacı yapma yönünde gelişmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin sözü edilen tekçi yaklaşımı, son birkaç yıl kısmen hariç tutulduğunda, hala İttihat Terakki zihniyetidir.

Çağımızda yerel yönetimlerin kendilerine ait kararları kendileri tarafından verilmesi yönünde bir anlayış gelişirken; Türkiye Cumhuriyeti'nde, merkezin bir uzantısı ve onun takdiriyle oluşturulan örgütler haline büründürülmüş, yerel yönetimlerin haklarına saygı duyulmamış, halkın içinden gelmiş bu örgütlenmelere güven duyulmamıştır. Türk merkezi idaresinin yerel özgürlüklere önem veren bir bakış açısına kavuşması zaman alacağına benzer. Yasaları değiştirmesine rağmen, uygulamaları değiştirmeyen bir ülkeden söz ediyoruz. Ulusal bütünlüğün zedelenmesi korkusuna sahip iktidarlar, yerelin kullanması gereken yetkilerin üzerine ambargo koymuş, hegemonik yapılarında gedik açılacağını düşünmüşlerdir. Tek parti yönetiminin egemen olduğu 1950 yılına kadar pek çok büyükşehirde, aynı zamanda CHP il başkanı da olan valilerin, belediye başkanlığını üstlendiği hatırlandığında bu

zihniyetin tarihsel arka planı daha iyi anlaşılır.

Buyurun işte, Şart'ın çekince konulan paragraflarından üçü fiilen uygulanırken, kabul edilen bir maddesi uygulanmıyor. Bu kadar trajikomik duruma düşen kaç ülke vardır acaba. Zihniyetlerle empati kurabilme yarışması düzenlense; en düşük puanı, Türk merkezi yönetiminin neden böyle yaptığını anlamaya çalışanlar alır.

Şart'ın Türkiye tarafından onaylanan 5. Maddesinde, "yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yolu ile ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz" hükmü yer almıştır. Bu hususun, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda da Şart'a uygun şekilde yer almasına, dolayısıyla mevzuatın elvermesine rağmen birkaç ay önce Şişli Belediyesi'ne ait üç mahalle, referandum yapılmadan merkezi idare tarafından, komşu belediyenin sınırlarına dahil edildi. Hükümetin tepeden inmece tasarrufuna karşı Şişli Belediye Başkanı, uluslararası sözleşmeler kanun hükmünde olduğundan, uygulamanın Şart'ın 5. Maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle dava açtı, bakalım yargı ne diyecek.

Halkının çıkarlarına siyaset ürettiğini iddia eden ve küçük bir kesim dışında "solcu", liberal, dindar, muhafazakar vb. siyasal aktörlerin çoğunun gözünü boyayıp, sonra da kör etmeyi başaran tekçi Kemalist zihniyete sahip Cumhuriyet hükümetleri, seçimle gelen yerel yönetimlerin en temel demokratik haklarını bile gasp edip, belediyelerin belirli bir serbesti içinde karar almalarına asla izin vermediler.

Ancak en küçük yerel sorunların bile Ankara'dan çözülmeye kalkışılması, mer-

kezi yönetimin hantal yapısı, bir köye su götürülmesi veya okul yapılması gibi küçük ayrıntılar için bile Ankara'da program yapılması ve ödenek ayrılması, yerel hizmetleri geciktirmiş, bazen merkezi idare tarafından bu tür hizmetlerin götürülmesi uygun görülmemiştir. Örneğin, 1999 Gölcük ve 2011 Van depremlerinde merkezi idare, yola çıkmak için hazırlıklara başlayamamışken, sivil toplum örgütleri, gönüllüler ve çeşitli kesimlerden küçük birimler, enkaz kaldırmaya, can kurtarmaya başlamıştı bile.

Yerel yönetimlerin merkezden tümüyle bağımsız olmaları beklenemez, ancak yerel hizmetlerin ve yerele ilişkin işlevlerin, personel hareketlerinin, kaynakların merkezi yönetim tarafından yönlendirmesi ve merkezin otoritesi dâhilinde olması belediyeleri kısıp almakta ve özgür hareket alanlarını daraltmaktadır. Merkezi otoritenin abartılı vesayeti olmasa, yerel yönetimlerin seçilmiş organları aracılığıyla özgürce yönetmelerine imkân tanınsa, kendileri tarafından yaratılan kaynaklarıyla, kendi olanaklarıyla hizmet görmeleri sağlansa verimlilik ve hız artacaktır.

Özerklik şartının bazı maddelerini onaylayan Türkiye, kabul ettiği paragraflardan bir kısmını mevzuatın derinliklerinde boğmuş, bazı durumlarda ise yerel yönetimlerin yapacakları sıradan işlemleri bile merkezin iznine bağlamıştır. Kabul edilen maddeler için iç hukukta bazı düzenleme ve iyileştirmeler yapılmasına rağmen, bazılarında hiç dokunulmamış, yasalar ve yönetmeliklerle, özerklik şartının bazı paragraflarına ilişkin hakların kullanımı merkezin icazetine tabi kılınmıştır. Örneğin, yurt içinde ve dışındaki belediyelerle karşılıklı işbirliği yapılması, birlik kurulması, kurulmuş birliklere katılma veya ayrılma,

kardeş kent ilişkileri kurma gibi sorun yaratmayacak işlemler bile İçişleri Bakanlığı'nın iznine bağlanmıştır.

Kendi yerel kurum ve kuruluşlarına güven duymayan ve bunlar arasında siyasi nedenlerle mali dengesizlikler yaratan, belediyeler birliğine katılmayı bile izne bağlayan bir merkezi yapılanmanın ne kadar sorunlu olduğunu söylemeye bilmem gerek var mı?

Yetkilerin ve mali kaynakların merkezi idare ile yerel yönetimler arasında bölüşümü, ülkeler arasında çeşitli farklılıklar taşımaktadır. Üniter (tekçi) yönetimin olduğu ülkelerde, yerel yönetimler merkezin yörüngesinde ve vesayeti altında iken, gelişmiş demokratik ülkelerde yetkileri fazla, kendilerini yönetme alanları geniştir. Özellikle federal yönetim sistemine sahip ülkelerde, yerel yönetimler mali açıdan daha fazla özerkliğe ve aynı zamanda belirli sınırlar içinde vergi koyabilme yetkisine sahip bulunmaktadır. Türkiye'de ise yerel yönetimlerin kendi kaynaklarını oluşturmak için vergi koyma yetkisi yoktur. Dolayısıyla belediyelerin, gittikçe artan ve çeşitlenen hizmetlerini karşılamak için kaynakları da artırarak ihtiyaçları karşılama imkân ve yetkisi bulunmamaktadır. Bugün itibarıyla belediyelerin büyük çoğunluğunun yeterli mali kaynaklara sahip olmadığı, giderek artan kentsel ihtiyaçları karşılamadığı, küçük belediyelerin çalışanlarının ücretlerini ödeyemez durumda oldukları, siyasal iktidarlar tarafından belediyeler arasında ayırım yapıldığı bütün kesimler tarafından genel kabul görmektedir. Bugün itibarıyla belediyeler borçlarını ödeyemez durumdadır ve devletten yardım almaya çalışmaktadır. Türkiye'de de, kamusal hizmet sunma

yetkilerinin merkezden yerele aktarılması, bu yetkilerin vatandaşlara en yakın makamlar tarafından kullanılabilmesi için Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı üzerindeki çekincelerin kaldırılması gerekmektedir. Elbette sadece çekincelerin kaldırılması, dolayısıyla yetki devri yapılması yetmez. İnsanı öne çıkaran, bireyi devlete karşı koruyan, insan haklarına saygılı, demokratik ve özgürlükçü yeni bir anayasa yapılması ön koşuldur. 12 Eylül Faşist Cuntası tarafından yapılan ve hala yürürlükte olan, seçim yasası ve siyasi partiler yasasının yeniden yazılması; bazı yasaların tümüyle kaldırılması; ceza yasasındaki 301. Madde ve buna benzer maddelerin kaldırılması, Türkiye'nin demokratikleştirilmesi için bir gerekliliktir. Sözü edilen reformlar ile bir bütün olarak merkezi idarenin demokratik, şeffaf, hesap verebilen, refahı artırmayı ve insan hak ve özgürlüklerini gözetken bir yönetim anlayışını benimsemesi, otoriter ve buyurgan zihniyetten vazgeçmesi gerekir.

Kemalistlerin Cumhuriyet boyunca "zorla güzellik" misyonu ile yaptıklarını, benzer kalıplar üzerinden şimdi de AKP deniyor. Kemalist zihniyetin yetiştirdiği kuşaklara ait olma özelliklerini zaman zaman gösteriyorlar. En önemli örneklerden biri, "İdari açıdan düzenleyici ve denetleyici işlevleri olan RTÜK, Telekomünikasyon Kurumu, SPK, BDDK, EPDK, KİK, Rekabet Kurumu, TAPDK gibi üst kurul tabir edilen bağımsız idari otoritelerin 2011'de idari özerkliklerinin kaldırılmasıdır". (8) Kamu İhale Kurumu'nun tabi olduğu kanunun 18 kez değiştirilerek, şeffaflıktan uzaklaştırılması, son olarak 2013 bütçe görüşmelerinde Sayıştay'ın dolaylı yol-

(8)Cengiz Aktar; "Halka ve Hukuka Rağmen Halk İçin" Taraf, 25.12.2012.

lardan devre dışı bırakılması, merkezi idarenin TBMM'deki denetiminin engellenmesi bu çerçevedeki önemli olumsuzluklardır.

“Yeni oluşturulan ve daha önceden var olan büyükşehir belediyeleriyle ve genel olarak yerel yönetimlerle ilgili olarak 12.11.2012 tarihinde çıkarılan ‘6360 Sayılı Büyükşehir Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişikliğe Dair Kanun’ ile yapılan yeni düzenleme, büyükşehir belediyelerinin alanını genişletse de yerel yönetim reformu kapsamındaki beklentileri karşılamaktan uzaktır. Hatta yatırımlar bazı yönlerden daha da merkezi hale gelmiştir. Yine düzenlemenin, bazı çevrelerin ileri sürdüğü gibi federal bir yapılanmaya zemin hazırlamakla da ilişkisi yoktur. Yerel yönetimler planında ülkenin ihtiyacı olan, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na uygun biçimde yerel yönetimlere imar, eğitim, sağlık, güvenlik gibi konularda düzenleme yapma, inisiyatif kullanma yetkisi veren, aynı zamanda valiler dahil, tüm yerel yöneticilerin seçimle geldiği bir sistem olmalıdır.”(9)

Bir başka ifadeyle; “Mülki açıdan, müzmin adem-i merkezileşme ihtiyacının aksine, Büyükşehir Kanunu’nda yeni yapılan değişiklikler zaten merkezin mali idari anlamda kulu durumunda olan belediyeler bundan sonra merkezin gücüne güç katacaktır”(10)

Ayrıca, yeni çıkarılan 6360 Sayılı Büyükşehir kurulması ile ilgili kanun ile yerel yönetimlerde reform beklentisinin aksine jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ruhsatına ilişkin yetki ve görevlerin, il özel idarelerinin kaldırıldığı illerde valiliklerce yürütüleceği hüküm

altına alınmıştır.

Konumuza güncel bir haberle devam edelim;

Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi’nden dört genç, bitirme projesi olarak çektikleri çöp belgeseli ile beklemedikleri bir şekilde, ulusal ve uluslararası festivallerde dokuz ödül almışlar. Bunu fazlasıyla hak etmişler de. Pozantı’da çeşitli engellemelere ve zorluklara karşın, çöp deryasında dört çocuğun iç parlayan yaşamını anlattıktan sonra yetkililerden ilginç bir sonuç öğrenmişler. “Belediyenin projesi hazır, fakat Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’ndan pahalı olduğu gerekçesiyle çöplüğe geri dönüşüm tesisi kurulması için gerekli ödenek verilmiyor.” (11) Buyurun, bir yerel yönetim, kendi kaynaklarını yaratma imkânına sahip olmadığından, kendisinin gerçekleştiremediği yatırım için merkezi idarenin himmetine muhtaç oluyor ve devletlû uygun bulmadığı için bir ilçenin çöp deryasında çocuklar ölümle burun buruna, korkunç ağır koşullarda yaşıyorlar. Aynı çöplüğe, zorunlu olduğu halde pahalı olması gerekçesiyle gömülmeyen, ilçenin açık çöplüğüne dökülen, dolayısıyla çevreye ciddi zararlar veren tıbbi atıkların atıldığını da öğrenmiş oluyoruz. Özerklik Şartı’na çekinceye devam, önemli olan idarenin bütünlüğü, çocuklar ölmüş ne önemi var, nasılsa onlardan çok sayıda mevcut. Bir Meksika Halk Türküsü vardır; “Yaşamak ucuzdur, hayat bedava”. Sanki bizim diyarlar için söylenmiş gibi.

SONUÇ

Yerel yönetimlerin Özerklik Şartı’nda belirlenen ilkelere uygun olabilmesi için; kendi örgüt yapılarını serbestçe

(9)Hak-Par Başkanlık Kurulu Bildirisi, 23.12.2012

(10)Cengiz Aktar; “Çözüm büyükşehir değil adem-i merkeziyet” Taraf, 27.11.2012

(11)Taraf, 10.01.2013

oluşturma, kendi alanlarında tek başına karar verme ve sorumluluklarını yerine getirebilecek mali imkanları oluşturabilmeleri sağlanmalıdır.

Yerel özerkliğin gelişmesine engel olan vesayet denetiminin yasal düzenlemelerle hafifletilmesi yetersiz olup, şartın çekincelerinin kaldırılması gerekmektedir. Vesayetin Kürt illerindeki belediyelerde daha sıkı uygulandığı, Van ve Diyarbakır belediyelerinde valilik tarafından ciddi sıkıntılar yaratıldığı herkes tarafından bilinmektedir.

Şart üzerindeki çekinceler Bakanlar Kurulu'nun alacağı bir kararla kaldırılabilir bunların uygulanması yürürlükteki mevzuata göre mümkün değildir. Bu nedenle Anayasa değiştirilmeden, yasalarda kapsamlı değişiklikler yapılmadan, Şart'ın bütün maddeleri hayata geçirilemeyecektir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ı üzerindeki çekincelerin kaldırılması yerel yönetimlerin halka hizmet sunma gücünü, performansını, verimliliğini artıracığından olumludur, bunun gerçekleşmesini talep etmek ve çaba harcamak gerekir. Ancak bu durum başta Kürtler olmak üzere toplumun tüm mağdur kesimlerinin haklı taleplerini karşılamaya yetmez. Bazı kesimler bu kadarına razı olsalar da, Şart üzerindeki çekincelerin kaldırılması öncelikle Kürtlere yetmez, Kürtler bununla yetinemezler. Kürtlerin kendi ülkelerinde federal bir yönetim şekliyle, Türkler ile eşit, barış içinde yaşamaları nihai talep olmalıdır. Böylesi bir yönetim biçimi hem Kürtler hem Türkler hem de toplumun Türk olmayan diğer kesimleri için adildir, hakkaniyetlidir, bu coğrafyada yaşayan herkesin yararına, toplumu özgür ve mutlu kılar.

Federal yönetimde devlet fonksiyonları,

üniter devletten farklı olarak tek bir merkezden yürütülmeyip, en az iki yönetim alanı arasında bölüştürülür. Bu yönetim alanlarında, kamusal faaliyetleri gerçekleştirecek devlet organları ayrı ayrı bulunur. Yönetimlerin hiç biri merkezi iktidar niteliğinde değildir. Bu nedenle bir yönetim alanı, diğerinden özerklik kazanmış değildir.

Her yönetimin kendi parlamentosu ve bayrağı vardır. Dolayısıyla yetkiler tek bir merkezde toplanmaz. Yönetimler birbirine bağımlı değildir, aralarında eşittirler ve bir yönetim alanı diğerine yetki tanıyamaz veya yetkisini kısıtlayamaz. Yönetim sistemindeki ilişkiler eşitlik temelindedir ve bu durum anayasal güvence altındadır.

Özerklik ise (Demokratik olanının ne olduğunu kimse bilmiyor), bir iktidar merkezinin, daha güçlü başka bir iktidar merkezinden kazandığı yetki ve pozisyonu tanımlar. Yetkiler, merkezden yerle veya bölgeye aktarılmıştır.

Özerk yönetim alanı, merkezi iktidara bağlı olan yerel veya bölgesel iktidar konumundadır. İki yönetim birbirine eşit değildir, biri yetkiyi tanıyan, diğeri kendisine yetki aktarılandır. Dolayısıyla, kendisinden daha güçlü bir iktidar merkezi tarafından ve sadece yetkiyi veren tarafından belirlenen alanlarda bağımsız hareket edebilir. Doğal olarak federal yönetim sisteminden bir kademe geridedir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ı federal yönetime alternatif değildir. Federal bir yapıda da uygulanabilir bir yerinden yönetim şeklidir.

Bu nedenle Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ı Türkiye'de hemen uygulanmalıdır. İleride Türkiye için federatif bir yapı uygulanmaya başlarsa, Şart hükümleri federal bölgeler için de uygulanır.

KAYNAKÇA

http://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Konseyi
<http://www.avrupakonseyi.org.tr/>
http://www.abgs.gov.tr/files/haberler/2011/yerel_yonetimler_ozerklik_sarti.pdf
http://www.ihop.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=64
<http://iibfdergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/mayis2007/1.pdf>
http://www.bilgesam.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1292:yerel-yoenetimler-oezerklik-art-ve-tuerkiye&catid=167:ab-analizler
http://www.bilgesam.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1075:yerel-yoenetimler-oezerklik-art-ve-tuerkiye&catid=70:ab-analizler&Itemid=134
<http://sbe.dumlupinar.edu.tr/17/1-24.pdf>
[http://www.tesev.org.tr/Upload/Publica-](http://www.tesev.org.tr/Upload/Publica-tion/23cad2d9-1ee5-404d-8657-3bd442836bb5/Yerel%20Y%C3%B6netim%20Sistemleri.pdf)

[tion/23cad2d9-1ee5-404d-8657-3bd442836bb5/Yerel%20Y%C3%B6netim%20Sistemleri.pdf](http://www.tesev.org.tr/Upload/Publica-tion/23cad2d9-1ee5-404d-8657-3bd442836bb5/Yerel%20Y%C3%B6netim%20Sistemleri.pdf)
<http://kisi.deu.edu.tr/hakki.uyar/6.pdf>
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>

Ruşen Keleş; “Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye”, ÇYYD, Cilt 23, Sayı 6, 1995.

Şeref Gözübüyük; Yönetim Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 1989.

Bilal Eryılmaz; Kamu Yönetimi, Erkam Matbaacılık, İstanbul.

AZAKLI, Sedat (2002), “Belediyelerin Hizmet Stratejileri Belirleme Sürecinde Analizci Yaklaşımın Önemi”, Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, TODAİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi, Ankara

Hasan Dağtekin; “Türkiye’de Kürt Sorununun Çözümünde Federal Çözüm Biçimi Olanaklı ve Gereklidir” Deng Dergisi, Yıl 21, Sayı 88, Ekim 2012.

Türkiye’de Ötekiler, Biz, Onlar ve İnkâr Edilen Kürtler

Ali Haydar KOÇ

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra Kürdistan topraklarının Türk toprakları olarak görülmesi sonucunda, Kürdistan’ın adının da “Şark vilayetleri”, 1940’lardan sonra günümüze kadar “Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesi” veya “Doğu vilayetleri” biçiminde değiştirilmişti. Kürdistan coğrafyasının, Ankara yönetimi tarafından Türk vatanının önemli bir parçası olarak değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan politik zihniyete göre kendi vatanları Kürdis-

tan’da yaşayan Kürtlerin, ulusal bir cemaat olarak soykırım ve Türkleştirme uygulamalarına tabi tutularak tamamiyle yokedilmeleri için askeri seferlerle etnik temizlik yapma hareketini başlatmışlardı.

Ankara yönetiminin Kürtlere karşı aldığı ilk siyasal tedbirler arasında “Kürdistan ve Kürt” kavramlarının cezai tedbirlerle yasaklanması idi. Örneğin; 1525-1918’e kadar imparatorluğun önemli ortaklarından/siyasal parçalarından biri olarak görülen

Kürtler ve Kürdistan coğrafyası, aynı şekilde siyasal olarak Osmanlı devletinin (1918'e kadar) dağılması dönemine kadar Kürtler ve Kürdistan kavramları devlet bürokrasisinde olduğu gibi bütün Osmanlı cemaatleri ve toplumsal kesimleri arasında gayet normal bir şekilde kullanılırdı. Fakat ırkçı esaslar üzerinde kurularak şekillenen Türkiye devletinin ilk icraatlarından biri Kürt ve Kürdistan'ı bertaraf ederek, ortadan kaldırmak idi. Örneğin 1923'ten sonra Türkiye'de yaşayan bazı azınlıklar (Rumlar, Ermeniler, Yahudiler ve Süryaniler) ötekileştirilerek, kendi kimlik isimleriyle anılırlarken, Kürtler tamamıyla inkar politikalarına tabi tutulduklarından, kendi kimlikleriyle anılmaları bile mümkün olmamıştı.

Bu yazımda, Türkiye'nin ilk kuruluş yıllarından itibaren ortaya çıkan "ötekiler, ötekileştirilenler, biz ve onlar" gibi siyasal kavramlar ışığında Kürtlere karşı olan siyasal yaklaşımlara, Türk ırkçılığı esas alınarak Kürtlerin soykırım ve asimilasyon uygulamalarıyla inkar edilerek, bu siyasal kavramların dışında tutulmalarına, 1990'dan sonra bazı Türk tarihçilerinin veya aydınlarının Türkiye devletinin, Kürtlere yönelik ırkçı politikalarını, uydurma tarihini aklamak/gizlemek için Kürtleri "ötekileştirilen cemaat" olarak değerlendirmeleri gibi gerçekleri yansıtmayan uydurma bilgilere, bu bilgilere dayanan siyasal anlayışlarla içinde yaşadığımız yüzyılda da (21.yüzyıl) Kürtleri kendi çıkarları doğrultusunda mobilize etme niyetleri ve 1990'dan sonra Kürtlerin, Kürdistan'da özgürce yaşama ve kendi devletlerini kurma istemlerinden doğan siyasal ve askeri koşulların yarattığı mecburiyetten dolayı, Türk yönetiminin, Türk yönetiminin birer resmi kadrosu, kurumsal organı olarak çalışan Türk tarihçilerinin ve aydınlarının "üst kimlik ve alt kimlik" kavramlarını

kamuoyunda tartışmaya açarak, bu iki siyasal kavrama bağlı olarak yeni taktiksel uydurma bilgilerle kamuoyunu yönlendirmeye çalışarak, Kürtleri, yeniden Türklerin milli hakimiyetine kazanma ve Türk tarih hafızası içinde tutma çabalarına dair kısaca bazı bilgiler vermeye çalışacağım

1923'ten sonra Kürtleri ve Kürdistan coğrafyasını yasaklayan ırkçı zihniyete sahip Türkçü kadrolar, 1525-1913'e kadar osmanlı sınırları dahilinde aşağılanarak, ismi ve kimliği hiç bir şekilde öne çıkmayan Türkmen ve Türkleri, imparatorluğun ortaklarından biri olan Kürtlerin başına hakim yapma, osmanlı döneminde müslümanlar için kullanılan "millet-i hakime" olgusunda anlam değişikliği yaparak üstün ırk ile anlamlandırarak yani Ankara merkezli siyasal otoriteye dayanan uygulamalarla "efendi" yapma çabasını harcıyordular. Batı Avrupa ülkeleri ve SSCB yani Rusya'nın Kürtlerin yok edilmesi politikalarında, Türk ırkçılığı esasları üzerinden bir resmi ideoloji oluşturan Ankara yönetimine büyük siyasal ve ekonomik destekler sundukları bilinmektedir. Bahsi geçen devletler Osmanlı imparatorluğunu ve Kürtleri gerici ilan ederken, yüzü batıya dönük çağdaş Türkiye/Türk ırkçılığını siyasal çıkarları gereği modern ve ilerici olarak görerek, desteklemişler idi. 20.yy.ın başlarında Ortadoğu'da Kürdistan devletinin kurulmamasının önemli ana sebeplerinden biri, "yüzü batıya dönük çağdaş Türk ırkçılığının" Batı Avrupa ülkeleri, SSCB yani Rusya'daki faşist ve komünist tek partili sistemlere dayanan açık veya örtülü ırkçılıkla buluşması noktaları oluşturmaktadır.

Türkiye'de 1923'ten sonra Ermeniler, Rumlar, Çerkezler, Yahudiler, Araplar, Gürcüler, Boşnaklar, Arnavutlar, Süryaniler vs. Lozan antlaşmasını imzalayan ülkelerin garantiliğinde dil, kültür, gele-

nek ve dini vecibelerini serbestçe yerine getirme özgürlüklerine sahip olmuşlar idi. Yani bu grupların kültürel hakları uluslararası diplomatik girişimlerle garanti altına alınmış azınlık cemaatleri

Büyük bir nüfus ve büyük coğrafyada yaşamlarını sürdüren Kürtler, eğer Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarından itibaren “Ötekiler” olarak değerlendirilmiş olsalar idi, o zaman alt kimlik kategorisinde bile olsa “sömürge Kürdistan ve Kürt ulusunun” varlığı kabul edilmiş olurdu.

olarak kabul edilmişlerdi. Türk ırkçılığıyla siyasal ideolojisini oluşturan Ankara yönetimine göre bu siyasal olgu fazla özgürlükler içerdiğinden 1930’lardan sonra yukarıda adı geçen cemaatleri “biz ve onlar” kavramları çerçevesi içinde değerlendirerek, ötekileştirerek, kamuoyunda yapılan değişik siyasal propagandalarla aşağılamaya çalışıyordu. Aynı şekilde gelenekçi, gerici ve çağdışı bir siyasal yapı içinde değerlendirilen Osmanlı imparatorluğu ve imparatorluğu temsil eden bütün siyasal mekanizmalar “ötekileştirme” politikaları içinde görülmesi, aşağılanması propaganda edilerek, bununla kamuoyunda geçmişe dair oluşmuş olan toplumsal hafızanın yok edilmesi sağlanmaya çalışılıyordu. Osmanlı devletinin 1950’ye yani Türk tarihçileri tarafından uydurma bilgi ve araştırmalarla Türkleştirilene kadar “Öteki” olarak değerlendirilmesinin ana sebeplerinden biri de, “Kürtler ve Kürdistan” olgusu oluşturmakta idi. Çünkü Osmanlı imparatorluğunun tarih hafızasının her evresinde (1525-1918 kadar) Kürtler ve Kürdistan’ın varlığı söz konusu idi. Osmanlı devletinin “ötekileştirilmesi” siyaseti Kürtlerin soykırım ve

Türklük uygulamaları içinde eritilmesi/ yok edilmesi politikalarında önemli bir rol oynamış idi.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Kürtler, diğer cemaatler olan Ermeniler, Rumlar, Çerkezler, Yahudiler, Araplar, Gürcüler, Boşnaklar, Arnavutlar, Süryaniler ve Osmanlı devleti gibi “ötekileştirilenler” kategorisine dayanan siyasal mekanizmanın içinde değerlendirilmeyerek, soykırım ve asimilasyon uygulamaları ile yok edilmesi, “dağ Türkleri” gibi uy-

durma ifadelerle geçmişin tarihsel hafızasından silinmesi öngörülmüştü. Büyük bir nüfus ve büyük coğrafyada yaşamlarını sürdüren Kürtler, eğer Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarından itibaren “Ötekiler” olarak değerlendirilmiş olsalar idi, o zaman alt kimlik kategorisinde bile olsa “sömürge Kürdistan ve Kürt ulusunun” varlığı kabul edilmiş olurdu. Bu durumu yakından bilen dönemin Türk ırkçıları, kanuni tedbirlerle Kürtleri “ötekiler” veya “biz ve onlar” gibi siyasal anlayış ve uygulamalardan uzak tutmayı gerekli görmüşler idi.

Bu sebep ile Kürtler, 1923’ten 1990’a kadar Ermeniler, Rumlar, Çerkezler, Yahudiler, Araplar, Gürcüler, Boşnaklar, Arnavutlar, Süryaniler vs. gibi ötekileştirilen bir cemaat olarak bile görülmemişti. Tam aksine Kürtler cezai tedbillerle inkar edilen, yoksayılması gereken bir ulus olarak görüldü. Yani Türk tarihçilerinin uydurma anlatımlarıyla “kendilerini Kürt olarak tanımlayanlar”, tarihsel hafızalarını yitirmiş dağ Türkleridir. Fakat 1990’dan sonra Kürt vilayetlerindeki meydanlarda, sokaklarda ve evlerde yükselen bağımsızlık sesleri veya yüksek sesle “bağımsız Kürdistan devletini isti-

yoruz, artık topraklarımızın sahibi olmak istiyoruz” biçiminde ortaya çıkan siyasal faaliyetler, Türk yönetimini, Türk tarihçilerini ve Türk aydınlarını ürkütmüştü. Korkuya kapılan bu siyasal gruplar Kürt-

Kürt kimliğini ifade eden Kürt ve Kürdistan kavramlarının cezai tedbirlerle yasaklanmaları sağlanarak, bu kavramlar kullanılmadan Kürtlere karşı her türlü aşağılayıcı hakaretin yapılması serbest bırakılmıştı.

lerin siyasal istemlerini, sözde de olsa “üst kimlik” olarak görülen Türklerin milli hakimiyetine bağlı kalması şartı ile “alt kimlik” biçiminde tartışmak zorunda kalmışlar idi/kalmaktadırlar.

1930’larda en üst seviyede kendisini hissettiren Türk ırkçılığı ve bu ırkçılığı temsil eden devletin kurucu kadroları, Kürdistan coğrafyasında Kürt ulusu dahil Türk olmayan her varlığın yok edilmesi için askeri seferler düzenleyerek, soykırımlarla, asimilasyon uygulamalarıyla ve zorunlu göçertmelerle sessizleştirilen Kürt topraklarında, herşeyin Türkleştirilmesini sağlama siyaseti izliyordu. Türk yönetimi tarafından “ötekiler” olarak görülen diğer cemaatler ise, bağlı bulundukları cemaat kimliğinin ismi anılarak, onların kimliğinin taşıdığı ismin küfür ile eşdeğerde tutulması sağlanarak Türk ırkçılığının üstünlüğü karşısında aşağılanıyorlardı. Örneğin; Ermeni veya Rum kavramları Türk toplumu içinde küfür olarak algılanmaları sağlanmıştı. Türk ırkçılığı karşısında ötekiler olarak görülmeyen, tarihsel hafızasını yitirmiş dağ Türkleri olarak değerlendirilen Kürtlere, Kürt kimliği ile aşağılanması şansı bile verilmemişti.

Örneğin; Kürt kimliği yerine, hırsız, şaki, asi, isyancı, eşkiya, bölücü, vatan

haini, ingiliz işbirlikçileri, gerici, dünyadan habersiz olanlar, cahiller, gerici feodallere, ağalara, şeyhlere, seyitlere bağlı olanlar vs. gibi hakaretlerle, küfürlerle dolu çeşitli aşağılayıcı sıfatların kullanılması uygun görülmüştü. Kürt kimliğini ifade eden Kürt ve Kürdistan kavramlarının cezai tedbirlerle yasaklanmaları sağlanarak, bu kavramlar kullanılmadan Kürtlere karşı her türlü aşağılayıcı hakaretin yapılması serbest bırakılmıştı. Örneğin; 1925-1940 yılları arasında Kürdistan’da ortaya çıkan Kürt milli

hareketlerinde “Kürt ve Kürdistan” kavramlarının kullanılmamasına dikkat edilerek, bunun yerine önemli Kürt şahsiyetlerinin ismi veya bölge ismi ile anılmaları öngörülmüştü. Şeyh Said isyanı, Ağrı isyanı, Dersim isyanı vs. gibi isimler tercih edilmişti. Yine savaşa katılan Kürt savaşçıları ise “çapulcu, Hırsız, padişahlığı-şeriatı isteyen gericiler, asiler, şakiler ve eşkiyalar gibi isimlerle kamuoyuna taktim edilerek, propaganda edilmişlerdi. Ki buna benzer siyasal zihniyeti hala Ankara yönetimi tarafından yönlendirilen Türk kamuoyunda ve Türk medyasında görmek mümkündür.

Özellikle 1924’ten sonra “ötekiler” kategorisinde değerlendirilen cemaatlere ve soykırım politikalarıyla tamamiyle inkar edilen Kürt ulusuna karşı Türkleştirme mekanizmasının daha hızlı bir şekilde işletilmesi için kamuyuna yönelik Türk basını üzerinden propaganda edilen tehditkar açıklamalar yapılması öngörülerek, bu tehdit açıklamaları ile aynı zamanda Türk olmayan azınlık grupları ve Kürt ulusu arasında korku yaratarak, asimilasyon uygulamalarına kolaylıklar sağlamaları ve Türklerin egemenliğini kabul etmeleri istenmişti.

Örneğin; 1924’te Türkiye’nin Adalet bakanı olan Mahmut Esat Bozkurt Türk

ırkçılığı ve onun siyasi uzantısı olan Türk yönetimi adına „Ötekileri“ yani azınlık cemaatlerini, soykırım ve asimilasyon politikalarıyla inkar edilen “Kürt ulusunu” tehdit eden şu açıklamalarda bulunmuştu: “..Türk, bu ülkenin yegane efendisi, ye-

Türk ırkçılığı adına tehditkar bir biçimde kamuoyuna yönelik yapılan bu açıklamalarda, ötekiler olarak değerlendirilen Osmanlı devleti, diğer azınlık cemaatleri ve inkar politikalarına tabi tutulan Kürtler, Türk ırkı karşısında birer “hiç” ve “köle” olarak görülmektedirler

gane sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette tek hakları vardır; hizmetçi olma hakkı, köle olma hakkı. Dost ve düşman, hatta dağlar bu hakikati böyle bilsinler.., Bir ihtilal, hangi milletin hesabına yapılırsa, mutlaka o milletin öz evladının eliyle yapılmalı ve onun elinde kalmalıdır. Mesela: Türk ihtilali, öz Türklerin elinde kalmalıdır. Hem de kayıtsız ve şartsız. Yabancıların yardımıyla başarılan ihtilaller, yabancılara borçlu kalırlar. Bu borç ödenmez. Türk'ün en kötüsü, Türk olmayanın en iyisinden iyidir. Geçmişte Osmanlı imparatorluğunun bahtsızlığı, ekseriya, mukadderatını Türklerden başkasının idare etmiş olmasıdır... Dünyadaki tüm medeniyetlerin kaynağı orta Asya' dan göç ettikleri yerlere medeniyet götüren Türklerdir... İcabında Türk'ün en küçük şerefi, namusu, Türk ilinin bir çakıl taşı için milyonla Türk feda olalım. Fakat Yemen çölleri için, idealsiz hilafet müessesesi için değil, bütün bir dünya için dahi tek bir Türk gencinin burnunun kanamasına milli rıza yoktur ve olmayacaktır. Bütün bir dünya, tek bir Türk delikanlısının burnunun kanamasına değmez... En büyük harikamız, en yüksek şerefimiz Türk olmaktır... Türküm ve yalnız Türk-

lük için yaşıyorum. O kadar ki Türk olmasaydım, kendimi dünyanın en bahtsız adamı sayardım...” (bkz. Şaduman Halıcı, Yeni Türkiye Devletinin yapılanmasında Mahmut Esat Bozkurt, 1892-1943, Hakkı Uyar, Sol milliyetçi Bir Türk Aydını Mahmut Esat Bozkurt 1882-1943).

Burada Türk ırkçılığı adına tehditkar bir biçimde kamuoyuna yönelik yapılan bu açıklamalarda, ötekiler olarak değerlendirilen Osmanlı devleti, diğer azınlık cemaatleri ve inkar politikalarına tabi tutulan Kürtler, Türk ırkı karşısında birer “hiç” ve “köle” olarak görülmektedirler. İmparatorluk tarihi boyunca Türkleri millet-i mahkure (değersiz-aşağı ulus-Etrak-ı bi-idrak, Etrak-ı napak..vs.) olarak değerlendiren Osmanlı devleti ise “bahtsızlık” yapmakla suçlanmaktadır. Ankara yönetiminin planlı politikaları sonucunda Ermeni, Rum, Yahudi ve Süryanî kavramları ise Türkler arasında küfür anlamlarında ifade edilmeleri sağlanarak, aşağılanıyordular. Kürtler, 1925'ten beri yukarıda yapılan bu açıklamalara dayanan “etnik temizlik, soykırım, asimilasyon, zorunlu göçertme baskı, şiddet ve bir bütün olarak tarihi hafızasını yitirmiş dağ Türkleri” yani bu hafızasını yitirmişlerin toplu imha edilmeleri gibi uygulamalara maruz kalmışlardı/hala kısmi olarak kalmaktadırlar. Aslında Kürtler yaklaşık yüzyıldır “Türk'ün en kötüsü, Türk olmayanın en iyisinden iyidir” biçiminde Türk yönetimi tarafından formüle edilen Türk ırkçılığının idari ve siyasal baskılarına maruz kalarak yaşamlarını sürdürmüşler/sürdürmektedirler. 1925'lerden sonra düzenli bir şekilde “bölücü ve vatan haini” olarak telaki edilen Kürtler yokedilmesi gereken “iç düşman” siyaseti çerçevesi içinde değerlendirilmişler idi. Ki Kürtler, Türk yönetimi tarafından “bölücü” oldukların-

dan “iç düşman” olarak telaki edilmiş/edilmekte ve hala Kürtlere karşı varolan bu “bölücü ve düşman” siyasetinin değiştiğini söylemek mümkün olmamaktadır. Buna karşılık son yıllarda

1925’lerden sonra düzenli bir şekilde “bölücü ve vatan haini” olarak telaki edilen Kürtler yok edilmesi gereken “iç düşman” siyaseti çerçevesi içinde değerlendirilmişler idi. Ki Kürtler, Türk yönetimi tarafından “bölücü” olduklarından “iç düşman” olarak telaki edilmiş/edilmekte ve hala Kürtlere karşı varolan bu “bölücü ve düşman” siyasetinin değiştiğini söylemek mümkün olmamaktadır.

“ötekiler” olarak görülen azınlıkların durumlarında gözle görülür bazı olumlu siyasal iyileştirmelerin yapılmaya çalışıldığını söylemek mümkündür. Osmanlı devlet bürokrasisinde üst düzeyde yeralan bazı seçkin bürokratlar ve subaylardan oluşan küçük bir ırkçı grup tarafından kutsallaştırılarak herşeyin üstünde yüce bir siyasal inanç olarak değerlendirilen Türklük ve Türk ırkçılığı, Türk olmayan ötekileri ve öteki olarak görülmeyen, fakat tümünden inkar politikalarına tabi tutulan Kürtleri yoketmeyi kutsal bir vazife olarak görüyordular. Örneğin; bu konuda dönemin Türkiye kurucularının dile getirdiği bazı görüşler şöyle kamuoyuna yansımıştı; diktatör M. Kemal: “...ulusumuzun güçlü, mutlu ve sağlam bir düzen içinde yaşayabilmesi için, devletin baştan başa ulusal bir siyasa gütmesi ve bu siyasanın iç örgütlemimize tam uyumlu ve dayalı olması gereklidir... Asıl olan, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır. “(bkz. M.Kemal Atatürk, Nutuk, basıma hazırlayan Hıfzı Veldet

Velidedeoğlu). Yine İsmet İnönü’de şunları dile getirmektedir: “...Diğer anasır, Türk ekseriyeti karşısında bir tesire sahip değildir. Vazifemiz, Türk vatanı içinde bulunanları, behemehal Türk yapmaktır. Türklüğe ve Türkçülüğe muhalefet edecek anasırı kesip atacağız. Vatana hizmet edeceklerde arayacağımız özellik, her seyden önce o adamın Türk ve Türkçü olmasıdır.” (bkz. Hüseyin Tuncer-Yücel Hacaloglu-Ragıp Memisoğlu, Türk Ocakları tarihi-1912-1997. Füsun Üstel, Türk Ocakları, 1912-1931). CHP genel sekreteri Recep Peker ise, “...Hukuki ve siyasi haklar tüm ulus fertleri için geçerlidir. Ancak etnik kökene sahip olanlar ya da olduklarını düşünenler ulusal topluluğa katılamazlar. Çünkü ulusal topluluğun tek bir etnik kökeni vardır; o da Türklüktür...” (bkz. Recep Peker, İnkılap Tarihi Ders Notları). Buna benzer görüşleri çoğaltmak mümkündür. Türk sömürge idaresinin Kürdistan’a yerleşme biçimi tamamıyla Türkleştirme ve inkar politikaları zihniyetiyle yerelselleşmek amacıyla gerçekleşmişti. Batı Avrupa ülkeleri ve SSCB-Rusya yirminci yüzyılın başından beri ötekiler olarak değerlendirilenlerin (Rum, Ermeni, Yahudi, Süryani ve diğer gayr-i müslümlerin) haklarını uluslararası diplomatik antlaşmalarla garantiye alarak sahip çıkarken, Ankara yönetimi tarafından tümünden inkar politikalarına tabi tutulan Kürtleri gerici veya asi ilan ederek, çıkarları gereği ırkçılık ideolojisini esas almış olan Türk yönetimini desteklemeyi gerekli görmüşlerdi/görmektedirler.

Sonuçta 1930’lardan beri Kürtlerin tamamıyla inkar edildiklerini bilen ve Kürtleri “hafızasını yitirmiş dağ Türkleri” olarak kamuoyunda propaganda eden Türk tarihçilerinin ve Türk aydın-

larının son yıllarda zaman zaman Kürtleri “ötekiler, ötekileştirilenler” siyasal çerçevesi içinde değerlendirmeleri, Türk ırkçılığının farklı bir siyasal biçimsel de-

Kürt ve Kürdistan kavramları cezai tedbirlerle yasaklanarak, tabu haline getirildi. Kürtleri 1990’a kadar „ötekiler“ kategorisi içinde görmek mümkün değildir. Çünkü Kürtler şaki, asi, bölücü, gerici, irticacı, cahil, vatan haini ve hafızasını yitirmiş dağ Türkleri biçiminde ele alınarak, aşağılandılar.

ğişiklik yaptığına işaret etmektedir. Yani Türkiye yönetimi tarafından yeni farklı siyasal anlayışlarla yönlendirilen Türk tarihçileri ve Türk aydınları hala Kürtleri uydurma ve biçimsel bilgilerle oyalamaya çalışarak, Ankara rejiminin 1925’lerden beri Kürtlere yönelik gerçekleştirdiği soykırım ve asimilasyon politikalarını gizlemeye çalışmaktadırlar. Kürtleri “ötekiler, biz, onlar” gibi siyasal kavramların içinde değerlendirmek doğru bir tarihsel yaklaşım değildir. Soykırımlarla, asimilasyonlar, zorunlu göçertmelerle ve “hafızasını yitirmiş dağ Türkleri” olarak telaki edilerek yokedilmeye çalışılan Kürtlerin “ötekiler” olarak değerlendirilmesi bilim çalışmalarına aykırı bir davranış biçimidir. 1990’a kadar Kürtler, Türkiye rejimi tarafından soykırım ve asimilasyon politikalarına tabi tutularak, tümünden inkar edildiler. Kürt ve Kürdistan kavramları cezai tedbirlerle yasaklanarak, tabu haline getirildi. Kürtleri 1990’a kadar „ötekiler“ kategorisi içinde görmek mümkün değildir. Çünkü Kürtler şaki,

asi, bölücü, gerici, irticacı, cahil, vatan haini ve hafızasını yitirmiş dağ Türkleri biçiminde ele alınarak, aşağılandılar.

Örneğin; “ötekiler” olarak görülen “Rumlar, Ermeniler, Yahudiler ve Süryaniler” kimlikleri anılarak, aşağılanıyordular. Kürtlere ise böylesi bir aşağılanma şansı bile verilmemişti. Ayrıca iç düşman olarak değerlendirilen “bölücüler” yani esamesi bile okunmayan “Kürtler” yukarıda dile getirilen ırkçı görüşlerin kurbanı olarak, yıllarca buna benzer düşüncelerin

baskısı altında zulüm gördüler, vatanlarından göçertildiler, göç yollarında öldürüldüler, yokedildiler, üzerinde yaşadıkları öz topraklarından uzaklaştırıldılar, içinde yaşadıkları evlerinin ateşlerinde yakıldılar, yüzbinlerce Kürt çocuğu Türk ırkçılığını esas almış olan Türk eğitim okullarında yitip kayboldu/kaybolmaktadır, Kürtler bir bütün olarak “hafızasını yitirmiş Türkler” olarak aşağılandı, 1925’ten beri “ötekiler” olarak bile görülmeyen Kürtlerin, kürt çocuklarının, yaşlılarının, kadınlarının, erkeklerinin nesilden nesile miras olarak birbirlerine devrettikleri en önemli şey hüznün, acı, ve sonu gelmeyen zulümler teşkil etmektedir. Bu acıları, hüznüleri ve zulümleri küçük Kürt çocuklarının yüzlerinde oluşan yaşlı kırışıklıklarda görmek mümkün ve Kürt çocuklarının yüz kırışıklıklarında sakladıkları bu hüznün dolu acılar, yirminci yüzyılın başlarından beri Kürdistan’daki zulümlerin hangi boyutlarda yapıldığına işaret etmektedir.

Acının Arafı: SÜRGÜN

Kejé BÊMAL

1- "Türk ırkından olmayanlar, hükümetten yardım istemeseler bile hükümetin göstereceği yerde yurt tutmağa ve hükümetin izni olmadıkça buralarda kalmağa mecburdurlar." (Madde 7)

2- "Ana dili Türkçe olmayanlardan toplu olmak üzere yeniden köy ve mahalle, işçi ve sanatçı kümesi kurulması veya bu gibi kimselerin bir köyü, bir mahalleyi, bir işi veya bir sanatı kendi soydaşlarına inhisar ettirmeleri yasaktır." (Madde 11)

3- "Türk ırkından olmayanların serpiştirme suretiyle köylere ve ayrı mahalle veya küme teşkil etmeyecek şekilde kasaba veya şehirlere iskânları mecburdur." (Madde 13)

(tdk) sürgün = 1: ceza olarak oturduğu çevreden uzaklaştırılıp başka bir yere gönderilen kimse.

2: bu biçimde sürülmek durumu (sürgün cezası)

“ Her giha li ser koka xwe hêşin dibe.”

Kimin kaleminin gücü yeter sürgünü anlatmaya? Öncelikle belirtmeliyim ki bu dosyaya başlarken ne yazarsam, ne anlatırsam anlatayım, bütünü izah edemeyeceğime ve hep bir şeylerin eksik kalacağına emin olarak başladım. Sürgün son yüzyılda Kürd’lerin kaderi haline getirildi. Öyle bir hale getirildik ki neredeyse ölüm gibi onu da kanıksadık. Hepimizin bu konuda ortalama bir fikri vardır. Hem nasıl olmasın ki şöyle bir düşünürsek, prensi sürgünde karnını doyurabilmek için kuyu açarken ölmüş bir halkın çocuklarıyız biz. (Bkz; Mir Celadet Bedirxan’ın ölümü)

Her ne kadar TDK’nın sözlüğünde ki karşılığı; **Ceza olarak oturulduğu çevreden uzaklaştırılmak...** diye geçse de, Kürdistan’da bu durum tam tersi şekillendi. Böl, parçala, yönet politikasını kafaya koyanların hain planları çevresinde öncelikle Kürdistan parçalara ayrıldı. Ve her bir parçası bir işgalciye dağıtıldı. Kendini bizim başımıza egemen kılan işgalciler bu işgallerini meşrulaştırmak için kendi yasalarını kısa zamanda hazırlayarak bu işgale direnenlerin karşısına en acımasız haliyle diktiler. Kürdistan coğrafyasına bakınız Şex Said direnişinden hemen sonra şekillenen **“şark ıslahat kanunları”**nın daha sonra **“Ağrı Dağı direnişi”**nin hemen akabinde **“Mecburi İskan yasası”** ile tamamlanması nasıl bir bütünün parçaları ise, bir halkın göz göre göre yüz yıla yakın bir zamandır her ne kadar bu yasaların kaldırıldığı idda edilse de orijini ve omurgasını bu yasalardan alan

ve ana hedefi Kürdistan’ı boşaltmak olan bu anlayışın bu hedefinden bu güne kadar asla taviz vermediğini görürsünüz. Ve bu korkunç anlayışın sonucu olarak Kürdler, tıpkı bir şairin dizelerinde belirttiği gibi “ay ışığının altında çamur deryasına saçılmış nar taneleri gibi” dünyanın dört bir tarafına kendi istemleri dışında saçıldılar.

Her sürgünün kendi hikayesi vardır mutlaka, ama bir de ortak hikayeleri. Ortak acıları, ortak davranış biçimleri ve geçenlerde Avrupa’da bir Dr.un yaptığı araştırmaya göre ortak hastalıkları! Yanlış duymadınız. Avrupa’da çalışma yapan bir doktor verem ve kanser hastalığının nedenlerinden birini de sürgün yaşamının verdiği aşırı stres ve üzüntüye bağlamış.

Uzaklık izafi bir kavramdır, bence yerinden yurdundan sürgün edilenlerin mesafeleri çok önemli değil, Kürdistan’ın dışında zorla gönderildikleri her yer Kurdler için sürgündür. Bu anlamda Xacê’nin tabiriyle her ne kadar “Kurd diasporasının dağları” olsa da Avrupa, bir sürgün için Stockholm, Berlin, Londra, Sydney, İstanbul, Çorum, Denizli arasında yaşadığı acı itibarı ile pek bir fark yoktur.

Sürgün yurtsuzdur artık, tıpkı karanlık bir tünelin içinde yürür gibi, hiç tanımadığı, dilini, kültürünü, yaşam tarzını ve kurallarını bilmediği topraklarda el yordamıyla hayatı tanımaya çalışır. Boğazına sürekli bir yumru gibi oturan ve nefesini kesen yabancılık duygusunu sürgün kaldığı süre boyunca ne yutabilir, ne de çıkarabilir. Sürekli öyle nefessiz, boğulur hissiyle yaşar. Evet evet “deryada boğulan balık”tır sürgün. Asla sürüldüğü topraklarda kök salamaz. Dünyanın her yerinde o inanılmaz yabancılık duygusu tıpkı göl-

gesi gibi ona eşlik eder.Sürgünün gözbebeklerinde onu asla terk etmeyen bir hüznün görürsünüz.Kaç yaşında sürüldüyse

Sürgünün gözbebeklerinde onu asla terk etmeyen bir hüznün görürsünüz.Kaç yaşında sürüldüyse vatanından o yaşta kalan bir hüznün.Günün birinde dünyayı terk ederken verdiği son nefesine kadar gözbebeğinde duracak ve o son nefeste orada donup kalacak bir hüznün.Muhtemel tüm sürgünler gözleri açık ölürlür.

vatanından o yaşta kalan bir hüznün.Günün birinde dünyayı terk ederken verdiği son nefesine kadar gözbebeğinde duracak ve o son nefeste orada donup kalacak bir hüznün.Muhtemel tüm sürgünler gözleri açık ölürlür.Esmer ve çalışmaktan tüm damarları mavi mavi dışarıya fırlamış,kavruk,üzeri güneş motifiyle dövme,bakır yüzüklü bir anne eli o son nefesten sonra hiç birinizin göremeyeceği biçimde uzanıp kapatır gözlerini.Vatanından getireceğiniz bir avuç toprağı atın gözlerinin üzerine,sonsuza kadar gözbebeklerinde taşıdığı cehennemin ateşini söndürmekte faydalı olabilir.

Sürgünlüğün en tahribatlı sonuçlarından biri de kendini bir gün geri dönme şansı geliştiğinde artık kendi topraklarına yabancı hissetmektir. Yani ne tüm özleminizle beyninizde ütopya ya dönüştürdüğünüz coğrafyaya ne de sürüldüğünüz yere ait değilsinizdir artık. Öyle bir oynanmıştır ki sosyal genlerinizle ait olma duygunuz tam bir devşirmeye dönüşmüştür. Siz artık yaşayanın en doğal ihtiyacı olan "kök salma ihtiyacının" çok uzağındasınızdır. Ve geleceğiniz nokta artık hiçbir yerli olamamanın verdiği o korkunç acıdır.

Ben bunun adını kendimce "acının arafı" koydum. Orada öylece donar kalırsınız. Ne cennete ne cehenneme geçmeye takatiniz vardır artık. Çünkü iki kapı da bir seçim gerektirir ve seçim bir aidiyet.Oysa sizdeki aidiyet duygusu yıllar içerisinde bilinçli bir programla törpülenmiştir.Siz ne kadar kendinize bile inkar etseniz,bunun sağlamasını ancak bir gün topraklarınıza dönebilme durumu şekillenince görürsünüz.Bu sanırım bir sürgüne sürgünlükten daha fazla acı verir. Ananız yolunuzu beklerken ölmüştür. Babanızın evinin kapısı artık tüm dünyaya kapalı. Gezdiğiniz sokaklar siz yokken değişmiş,çocukluk arkadaşlarınız sizin uzağınızda büyümüş,yakınlarınıza yedi kat eller yakın olmuştur.Size düşen yıllardır sürgünde etinize yapışan yabancılik duygusunu, dönmeyi hep hayal ettiğiniz baba ocağında yeniden ve daha keskin yaşamaktır!O gece sanırım sürgünün en sanrılı gecesidir.

Bir sürgünün belleğinde sürüldüğü gece donup kaldığından, yaşamın akışkanlığı belleğindeki hatıralara hiç uğramaz.Ta ki gerçekle karşılaşma anı bulana dek!Belki de tam olarak bundandır sürgünün yüzünüze bakıp 26 yıl önce sizi bırakıp gideceği son gece yediği yemeğin adını neden hatırlamadığınıza şaşması.Oysa o kutsal yemek tıpkı bırakıp gitmek zorunda kaldığı sevgilisi gibi onun hafızasının en derinine kazılmıştır.Tadı ve kokusu da...

Gördüğünüz gibi eğer bir sürgünü istatistik rakamlardan uzak tutup yaşadıklarına projektör tutarsak, tahribatın boyutları saymakla bitmez. Yerimiz dar olduğundan, sürgünden sürgünde doğan ikinci kuşağın artık doğduğu yerin insanı olma tahribatını başka bir zamana bırakalım.

Belki de egemenler bunu bildiği için yıllardır ısrarla sürgün etmekten vazgeçmediler. Adı zaman içinde farklılaşsa da   z   Kürdistan'ı boşaltmak olan bu plan, d  n zorunlu g    lerle, mecburi iskanlarla, bu gün k  y yakmalarla hep karşımıza   ıktı. En hafifinden K  rd  n makus talihi olarak bize kanıksatılmaya çalışılan ve hafızamızda sıradanlaştırılmaya çalışılan bu durum aslında K  rd  n jenosidinin bir parçasıydı. Hem de en büyük ve en üstü örtülü, en keskin sonuç veren parçası. şimdi sizi 1940'lı yıllarda planın ikinci dalgasının ilk kurbanlarından biri olan bir aileyle tanıştıracağım. Son kurbanlar zaten bu dosyayı okuyanların çoğunluğunu oluşturanlardır.

Çamlıbel ailesi Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesinin saygın ailelerinden biri.

O dönemler de tıpkı bu dönemlerde olduğu gibi arazi zengini, maddi durumları oldukça iyi, kendi memleketlerinde toprak işi ile uğraşan, aynı zamanda geniş   l  de hayvancılık ve ticaret yapan bir aile.

Baba Madi aşiretine mensup **şam   Kek  ** oldukça vizyonu geniş. O dönemlerde bile okuma yazması olan, lider özelliklerine sahip, konuştuğu dinlenen, aşireti ve bölge halkı üzerinde oldukça etkili ve Atatürk'ten

nefret eden, İ  n  'n  n sağlam muhaliflerinden bir Kürd yurtseveri.

Babanın kişilik özelliklerinden o dönemin kanunlarına bakınca ailenin başına gelebilecekleri çıkar mışsınızdır sanırım. Anne; Hesesori aşiretinden.

Hesesori aşireti 1926-1930 yılları arasında dört yıl süren Ağrı Dağı başkaldırısının katılımcı aşiretlerinin başında gelen aşiret.

Durum bu iken,   amlıbel ailesi uzun bir blokaj ve yıpratma politikasından sonra nihayet Ekim 1943'de   orum'un Alaca ilçesine sürgüne gönderilir. şimdi ailenin yaşayan tanıklarıyla o gün ve sürgünde yaşananlar konusunda sohbet edeceğiz.

İlk tanığımız Mahmut Çamlıbel.

Kendisi ailenin en köşk kardeşi. Sürgün sırasında henüz doğmamış. Bize ailesinden duyduğu kadarı ile o günlerle ilgili bilgi verecek. şunu bilmenizi isterim inanılmaz derece de zarif, Türkçe ve

Kürdçeyi müthiş düzgün bir diksiyonla konuşan oldukça centilmen, bir o kadar aristokrat duruşlu bir adam. Onu gördüğüm ilk andan beri düşündüğüm tek şey bir Kürd prensi olduğu. Bu yüzden söyleşi boyunca ona izninizle prens diye hitap edeceğim.

-Sevgili prensim "sürgün"ü tanımlayın dersem? Size ne çağırıştırıyor.

Acı, yokluk, çaresizlik, sıkıntı, yalnızlık, dışlanmışlık... Tek bir tanımlı var mıdır ki sevgili Kejê. Çok yönlü bir acı. Kelimelere sığmayacak kadar büyük bir acı. Sürgünlüğü sadece sürgünler anlar.

-Ailenizin 1943 Ekimi'nde Çorum Alaca'ya sürgüne gönderilmiş. Siz o yıllarda sanırım henüz doğmamıştınız? Ama aile bireylerinizden duyduklarınızdan yola çıkarak bize yaşanan sıkıntılardan bir az bahsedersiniz? Aileniz nelerle karşılaşmış?

-Benim babam hilafsız size diyebilirim ki, Kurdistan'ın en iyi yurtseverlerinden biriydi. Medrese eğitimi almamasına rağmen kendi çabalarıyla öğrendiği okur yazarlığını geliştirerek, tarih kitapları ve daha bir çok alim ve filozofların kitaplarını okuyarak kendini müthiş geliştirmişti. Çok aydın, yurtsever, bir o kadar da zeki, lider özellikleri taşıyan, aşiretimizin en uzak akrabalarına bile akıl veren, yönlendiren ve yardımcı olan çok değerli bir aşiret büyüğüydü. Hepimizin iyi eğitim alması için özel bir çaba sarf etti. Nitekim ondan devraldığımız gelenekle Çamlıbel Ailesi bu gün dahi eğitime oldukça önem veren ve çoğunluğu ihtisas eğitimi almış, edebiyatla, müzikle, şiirle, yazarlıkla ilgilenen yurtsever bireylerden oluşur.

-Babanızın o dönemler yeni palazlanan Kemalizm, Atatürkçülük ve yine İsmet İnönü ile ilişkileri ve yaklaşımı nasıldı?

-Babam ve Serhadlılar ve dahi o günün Kurdistan'ında yaşam sürenler Kemalizm'in en katı döneminde, tek partinin tüm zulümlerine maruz kaldıkları için doğal olarak Kemal'i ve İsmet'i düşman olarak görürlerdi. Hatta bize her daim öğrettiği bu rejim ve başındakilerle aramızdaki mesafeyi kollamamız ve hiçbir zaman onları dost görmememiz yönündedir. Babam Şex Said isyanından gayet net haberdar, Ağrı Dağı isyanında saflarını halkından ve vatanından yana belirlemiş ve öldüğü ana kadar asla eksen kayması yaşamayan bir adamdı. Bu da bizi Türk devletinin gözünde her daim hain, komünist, Kürdçü, bölücü, eşkıya vs diye damgalamış (ki biz bundan babamın öğretisiyle asla rahatsızlık duymadık. Olması gereken buydu.) Ve devletin her türlü zulmünü üzerimizde denemesine gerekçe olmuştur. Düşünün ki Kej Xan; ben beş yaşındayken devletten bir şeyler saklamam gerektiğini öğrenmişim. Bildiğiniz illegal yaşamın tüm gereklerini ezbere bilen, kimin yanında ne konuşmam gerektiği çok iyi öğretilmiş bir çocuktum. Çünkü ağzımdan çıkan her sözün aileme zarar vereceğini bilmenin getirdiği erken büyüme diyelim. Ve yine beş yaşında devletin benim ve halkımın düşmanı olduğunu çoktan öğrenmişim. Nineler bile bize masal anlatırken *'Rojek ji rojan, rehmet dê û bavên guhdaran/Xeynê mişkê qûl ê divaran/Cendırme û tahsil-daran'* diye başlardı masallarına. Varın siz düşünün gerisini... Bizim devletle hiçbir organik bağımızın olmaması için bu yeterli bir sebep değil mi?

-Omurganız sağlam yani!Mayanız sağlam!

-Hem de oldukça. Babam her daim müthiş bir mesafeyle T.C'ye bakar ve bizi de bu konuda sıkı sıkı tembihlerdi.

-Şimdi anlaşılıyor sürgününüzün nedeni? Sürgünle ilgili bildiğiniz büyüklerinizden duyduğunuz anlarınız var mı?

-Kej Xan;siz çok şanslı bir hanımsınız. Ben sürgünde henüz doğmamıştım. Lakin ablalarım ve ağabeylerim gayet net hatırlıyorlar. Bir ablam şu an 84 diğeri 81 yaşında. Ve ikisinin de belleği pırıl pırıl. Acılar insan belleğine öyle bir kazılıyor ki geçen yıllar silmeyi bırak üzerini zamanın tozuyla bile örtmüyor.İkisi de şu an İstanbul'da yaşıyor.Dilersen sizi onlara götüreyim ve benim duyduklarımı,dinlediklerimi ilk ağızdan eğer anlatmayı kabul ederlerse onlardan dinleyin!

-Harikasınız Prensım! Benim için ne kadar büyük bir şans olur onların anlattıklarını belgelemek. Umarım konuşmayı kabul ederler.

-Bilemiyorum tabi ki. Sormak lazım.Ama size bir sır vereyim.Aradan geçen yıllar bizim ailenin politik tavrını değiştirmede için devletin bize uyguladığı baskıyı da değiştirmede.Bir abim sürgünde öldü.Diğer iki abim anasından olalı sürgündür.Tanırsın **Yılmaz Çamlıbel** ve **Ahmet Cengiz Çamlıbel**.Ailemde hapisane yatmamış kimse kalmadı.Şans eseri mahpusa düşmeyen bir tek ben varım.En küçük olduğum için ince noktalara gelindiğinde diyelim ki benim şansım beni bu konuda ko-

rudu.İşte ben ablalarımın sizin bu ağabeylerimden birinin arkadaşı olduğunuzu söyleyeceğim.Ancak o şartla röportajı kabul ederler.

-Çok da yalan olmaz. Ailenizin bazı bireylerini yakından takip ediyorum. Özellikle **Yılmaz Abi'nin** yazdıklarını keyifle okuyorum.Onun belki haberi yoktur ama o benim bence arkadaşım, yoldaşımdır.

-Peki Kej Xan. Şansınıza kalmış artık. Ben size haber veririm.

Prensın yanından ayrılıyorum. Tek yapacağım dua edip haber beklemek umarım ablalar kabul ederler.Ve beklediğim haber dört gün sonra geliyor.İki ablada görüşmeyi kabul etmiş.Mutluluktan uçuyorum...

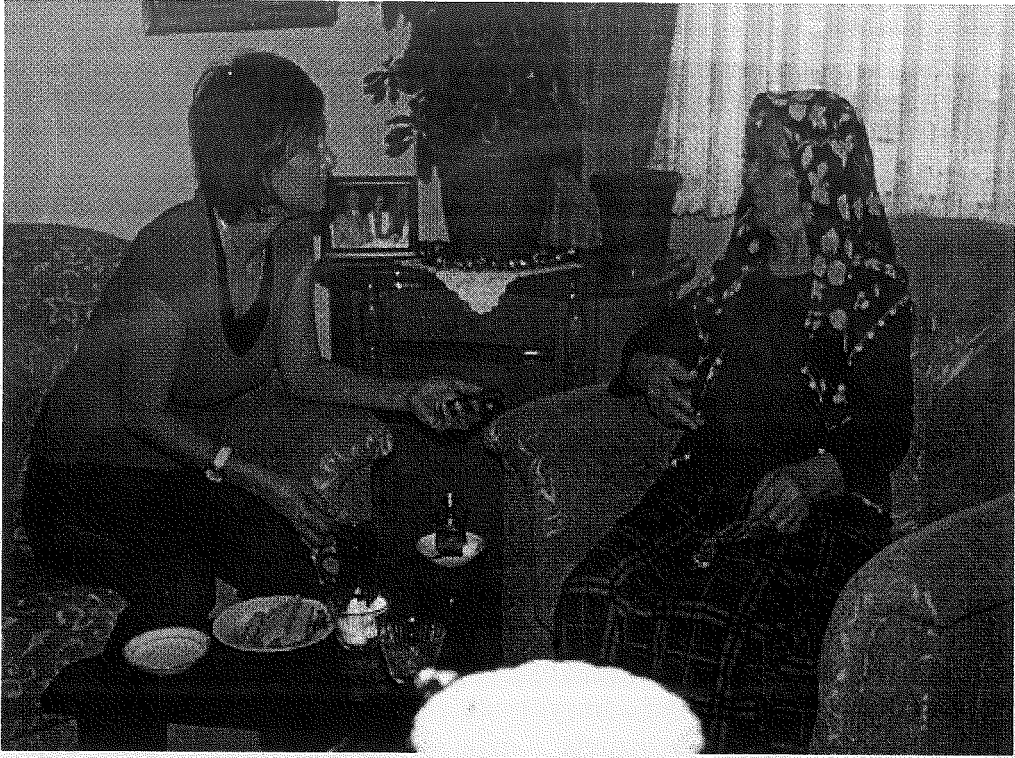
Kalbim kulaklarımda atarak Hacı Sebahat'ın kapısını çalıyoruz.Genç bir kadın açıyor.Gayet nazik karşılıyor bizi.Pırıl pırıl mis gibi bir ev.Tıpkı prensin evi gibi.Müthiş düzenli.Bizi oldukça aydınlık ve geniş bir salona alıyor.Her yerde fotoğraflar var.Sanırım özlemenin en büyük belirtisi bu fotoğraflar.Kimileri çok eski,siyah beyaz soluk.Kimileri yeni pırıl pırıl renkli.

Kapıyı açan kadının Özbek asıllı Hacı Annenin yardımcısı olduğunu öğreniyoruz.

Salonun yanından kapıyla açılan odadan Hacı anne çıkıyor.

Eli,yüzü,başörtüsü bembeyaz,tertemiz. Elinde bir tesbih.Oldukça yaşlı,yorgun ve halsiz görünüyor. Elini öpüyorum-Sevgiyle boynuma sarılıyor. Yılmaz Abi'yi, yanına gidip gitmeyeceğimi soruyor hemen; gitmeyeceğimi söylüyorum.

Selam söylüyor.

“İletirim” diyorum.

Derdimi anlatıyorum.Bana hasta olduğumu,beyin ameliyatı geçirdiğini ve son günlerde bundan dolayı sıkıntılar yaşadığını ve konuşabilecek durumda olmadığını bir çok şeyi de zaten hatırlamadığını söylüyor. Buraya kadar gelmişken pes etmeye hiç niyetim yok.Biraz zorlamaya kararlıyım.Biliyorum kendisini epey hırpalayacak o günlere dönmek ama bunun bizim kuşağa epey faydalı olacağı inancı,yaşlı Hacı Anne’yi bir miktar zorlamam için yeterli bir sebep.

-Hacı Anne sürgüne gönderildiğinizde kaç yaşındaydın?

-Hatırlamıyorum. Çocuktum.11-12 yaşlarında olabilirim. Bir sabah oldu işte her şey. Birden geldiler bizi aldılar.Bindirdiler kamyonu götürdüler.Her şey bir anda oldu işte.Evimizi,öylece aramızda bırakıp alabildiğimiz kadar eşyayla bir kamyonu bindirildik.Çarşıya geldik,bir abim vardı karakolun önünde onu

bekledik.Onu da getirdiler. Çocukların hepsi kamyonun arka kasasına bindirildik.Babam önde Yılmaz babamın yanında.Yola koyulduk. Bizi Erzurum’a getirdiler.Bir gece otelde kaldık.Ertesi gün bizi trene bindirdiler ve Yozgat’a götürdüler.Tam hatırlamıyorum ama oradan bizi sanırsam at arabalarıyla Alaca’ya götürdüler.Bilmiyorum.

Hacı anne, rahatsız oluyor .Bir taraftan ona tüm bu acıları yeniden hatırlattığım için kendime kızıyorum.Bir taraftan da devam etmem gerektiğini biliyorum.O anda kara vermem lazım.Ya devam edem yada duygusallığıma yenilip duracam.Belgelemem gerektiğini bildiğim için devam etmeyi seçiyorum.

-Hacı anne tren yolculuğuna dönersek, nasıl bir yolculuk ne hatırlıyorsun?

-Bşey hatırlamıyorum kızım.

-Yük trenimiydi Hacı anne?

-Evet.

-Camları var mıydı hava almak için?

Yüzü sararıyor. Düşünmeden ve kestirip atarak cevap veriyor.

-Vardı işte yukarısında. Hava alıyorduk bir şekilde.

-Kaç gün sürdü?

-Bilmiyorum.

-Tuvalet ihtiyacınızı nasıl giderdiniz?

-Hatırlamıyorum.

-Nereye götürüldüğünüzü sordunuz mu?

-Hayır.

-Korkuyor muydunuz?

Sesi oldukça kararlı ve net bu sefer.

-Hayır! Hiç birimiz hiçbir zaman korkmadık.

-Peki Alca'ya geldiniz. Nasıl bir yer Alaca? Neler hatırlıyorsun Hacı Anne?

-Bize iki ev verdiler. Abim ve eşi ayrı bir evde,biz annemlerle ayrı bir evdeydik.

-Hacı anne Türkçe biliyor muydunuz? Nasıl anlaşılabildiniz komşularınızla?

-Biz hiç birimiz, kardeşim Yılmaz ve babam hariç Türkçe bilmiyorduk. Kimseyle de anlaşmamız gerekmiyordu zaten çünkü babam bizi başımıza bir hal gelmesin diye evden çıkarmıyordu.Biz kadınlar sürekli evdeydik.Ben sadece su almaya gidiyordum çeşmeye.Gitmez olaydık,alaylar eşliğinde ağlayarak eve dönüyorduk.

-Rahmetli annenizin durumu nasıldı o dönemler? Neler yapıyordu? Üzgünü müydü? Mutsuz muydu?

Yüzü geriliyor . Hiç düşünmeden cevap veriyor yine

-Bilmiyorum!Hatırlamıyorum.

Ben artık anlıyorum ki, Hacı anne acı çektiği bölümleri özellikle yoğun acıların olduğu bölümleri hatırlamak istemiyor. Daha fazla kazımak ona zarar verecek.Nasıl da kız kardeşiyle görüşe cem daha fazla zorlamak istemiyorum.

-Hacı anne siz çok ciddi bir ekono-

miye sahipken bir anda sürgünde parasız pulsuz kaldınız. Babanız zorlandı mı?Bir şey hatırlıyor musunuz bu konuda?

-Babam öyle bir babaydı ki, üç ayda işini kurdu. Bize yeniden bir yaşam inşa etti.Çok güçlü çok becerikli bir adamdı.Çok zekiymiş..Gittiği her yeri kısa zamanda cennete çevirirdi.Babam çok yiğit bir adamdı.Öyle sürerek belini bükemediler.Aynı sistemi kısa sürede orada yeniden inşa etti.

-Hacı anne, sizce sürgün nasıl bir duygu?

-Biz çocuktuk henüz anlamıyorduk ama büyükler için çok zordu.

-Babanızı hiç hatırlıyor musunuz o dönem? Aklınızdan çıkmayan görüntüler var mı hafızanızda?

-Kejê kızım beni yorma. Benim kafam çok ağrıyor. Uyuşuyor.Hiç bir şey hatırlamıyorum.

Haddimi aştığının ben de farkındayım. Artık kesmeye karar veriyorum. Hacı anne üzüntüsü bir yana,yeniden hatırlamanın haklı olarak agresif ruh haline büründü.Kaydı kapatıyorum.Bir kaç fotoğraf alıyorum ve bitiriyorum.Acayip rahatlıyor Hacı anne.Geri kalan saatler boyunca Özbek bayanla beraber harika bir misafirperverlik sergiliyor.Muazzam bir kadın.Narin, nazenin, zeki ve kesinlikle çok asil.Yemekten sonra çaylarımız içip müsaade alıyoruz.İstediğimi alamamanın gerginliğinde yol boyunca dua ediyorum Nebahat hanım bari konuşsun diye.

Şimdi Nebahat Hanım'ın kapısının önündeyiz.Kapıyı acayip yakışıklı ve çok karizmatik bir yaşlı adam açıyor. Prensle birbirlerine sarılarak kucaklaşıyorlar. Hemen arkasında Nebahat

Hanım. Evde iki kişiler ve eve girdiğimiz andan itibaren sadece Kürdçe konuşuyoruz. Prens Nebahat Hanıma "Nebîş" diye hitap ediyor. Dolayısıyla bu fırsatı hiç kaçırmayıp ben de Nebîş diyorum. Nebîş acayip sevimli bir kadın. Sıcacık. Konuşkan. Kürdçe konuştuğum için beni daha çok seviyor. İkramlarda bulunuyor yaşına aldırmadan. Zaten yaşını da hiç göstermiyor. Pırıl pırıl bir hafızası ve zekası var. Karizmatik yaşlı amca Nebîş'in eşi İhsan bey. Hem eşi hem amcazadesi. İhsan Bey Amca hala Nebîş'e aşık. Her tavrından belli oluyor, müthiş şefkatli. Nebîş Prens'in bahsettiği gibi acayip dışa dönük ve zeki. Her şeyi saniye saniye hatırladığını ve tüm bildiklerini anlatacağını söylüyor heyecanla kaydı açıyorum. Röportajın tamamı Kürdçe yapıyoruz.

Nebîş Türkçe bildiği halde konuşmaktan haz etmiyor. Hele hele bazı acılar var ki sanırım sadece ana dilinde anlatılabiliyor. Öyle akıcı bir dili var ki

-Nebîş seninle o korkunç sürgün sabahına dönelim mi? Nerdesin ne yapıyorsun?

-Evdeyiz. Bayram arifesi. Temizlik var. Bizim evimiz büyük bir ev. Oldukça nüfuzlu bir aşiretin en yetkin adamı babam. Dolayısıyla bayram hazırlığımız çok zorlu olur bizim. Aile geniş. Ev büyük. Evimizde bizimle çalışan yardımcılarımız var. Yatakları yorganları sökmüşüz, yünleri yıkıyoruz leğenlerin içinde. Ben henüz dokuz yaşımdayım. Kardeşim Yılmaz okulda. Babama zaten demişler

onu sürgün edeceklerini baban demiş ki "gidip devlete diyecem bana müsaade edin. Önümüz bayram. Kendimi bir toparlayayım. Hayvanlarım var, koyunlarım var, sürülerim var şimdi ha deyince gidersem perişan olurum" Sözde babam sabah kalkıp gidecekti. Sabah oldu babam büyük ablama dedi ki "Hele bir Bazid tarafına bak, bu tarafa gelen varmı?" Ablam dışarı çıkıp içeri telaşla geldi "Baba büyük bir şey tozu dumana kata rak geliyor" Biz kamyonunda görme miştik Kejamin. Babam başını önüne eğdi dedi "tamam kızım. Demek ki buraya kadar. Geldiler." Zaten onun gecesi tanışımız olan bir asker babama eve gelip haber vermişti. Demişti ki "Efendi, keşke ayaklarım kırılısaydı buraya bu haberle gelmeseydim. Ama sana kötü bir haberim var" Adam o kadar üzgündü ki babam adamı teskin etti.. "Otur oğlum dedi, devletin beni sürgün edeceğinden haberim var. Bişey olmaz." Velhasıl sabahın köründe kamyon kapımıza askerlerle dikildi. Kıyamet gibi asker. Hepsinin süngü elinde. Köyün dört tarafını ve evi tuttular. Babam dedi ki askerlerin başındaki komutana "müsaade edin ben gideyim Bazid'e.

Bayramı geçirip, işlerimi toparlamam için izin alayım, yine sürgün edin beni. "Kabul etmediler. Babam onlara dedi ki "Vadolsun ki, siz beni hepinizi kırma'ya zorluyorsunuz. Böyle yaparsanız aşiretimle beraber size savaş açarım. Hepinizin kökünü kuruturum, çocuklarımı da alıp İran'a kaçarım!" Adamlar önce korktu.

Durdular. Cesaret edemediler. Biraz aralarında konuştular sonra "Yok" dedi "biz seni götüreceğiz! Aldığımız emir böyle" Ama Kejamin babamı görmemi isterdim. Duruşunu, cesaretini asaletini...

-Sonra Nebiş?

-Sonra Yılmaz Bazid'de okulda ya, jandarma gönderiyorlar 7 yaşındaki çocuğu okuldan silahlı jandarmalarla alıyorlar. Bizi bindirdiler kamyonu. Hayvanlarımız, evimiz, malımız, mülkümüz hepsi ardımızda kaldı. Bayram temizliği vardı ya evde. Yıkadığımız elbiselerimiz ıslak ıslak koydular poşetlere attılar arabaya. Bu arada dayılarımızın köyüne haber ulaşmış. Dayılarımız geldiler bize yetiştiler... Seyad abem yeni evlenmiş. Bizlerde öyle resmi nikah felan olmaz biliyorsun. Kız yeni gelin. Dediler "biz bunu götürmüyoruz. Bunun resmi nikahı yok sizden değil" Babam dedi ki "iki ay önce ben yaylada düğün yaptım. Benim gelinimdir. Namusumdur. Nereye bırakacağım? Yemin ederim sizi öldürürüm!..." Kızdı, itiraz etti, bağırды, tehdit etti bıraktılar. Bir tane de işçimiz kız vardı. Babaları felan ölmüştü o bizimle yaşıyordu. Kız ağladı yalvarıyor "beni bırakmayın, benim başka kimsem yok. Ne olur beni onlardan ayırmayın" diye. Babam ne yaptı onu bırakmadılar. Babam onu amcama teslim etti. Neyse Kejeme söyleyeyim, biz bindik hepimiz geldik Bazid'e... Bazid öyle olmuş, karakolun önü kıyamet gibi kalabalık. Mala Şamê sürgüne gidiyor! Bir baktım Seyad abem diz çökmüş bir köşede elini kulağına ağıt söylüyor.

(Nebiş burada ağlamaya başlıyor. Ben de.)

Dayılarım gelip bize yetiştiler. Taaa Taşlıçay'a kadar dayılarım kamyonun kenarlarını tutup bizimle geldi. Gittik! Erzurum'da bir gece otelde yattıktan sonra sabah bizi kara trenin hayvan nakli yaptıkları vagonlarına koydular. Havalandırma için yukarısına küçük küçük camlar yapmışlar. İşte hayvan nakletmek için olan vagonlar. Sen düşün artık geri-

sini.Koca köyün ağası,5000 dönüm arazisi olan, binlerce hayvanı olan Şamê Kekê hayvan nakil vagonunda bir bilinmeze doğru yol alıyor. (Nebîş yine ağlıyor)

Burada Nebîş'in eşi İhsan Bey Amca boynunu büküp acaip üzgün bir şekilde araya giriyor,söylediği cümle ağzından değil sanki yüreğinden dökülüyor;

"Keşke ben de yanınızda olsaydım!"cümle Kürdçe kurulduğu için mi yoksa İhsan Bey Amca'nın yüz ifadesi ile birleştiğinde sonsuz aşkın kelimeye dökülmüş hali olduğu için mi bilmiyorum beni can evimden vuruyor.Ben de ağlıyorum.

-Nebîş mola veriyorlar mıydı? Tuvalet ihtiyacınızı nasıl giderdiniz? Ne yediniz ne içtiniz?

-Kejê biliyor musun çok rezil bir yolculuktu! O kadarını söyleyeyim. Neyse geldik Yozgat'a. Oradan Alaca'ya. İki ev verdiler bize.Biri Seyad abeme,biri de bize.Dağın başında bir yer işte.Çok kısa bir süre sonra babam oraya ağaç dikmeye başladı.Benim babam girişkendi çok girişken.Hem siyasette hem ticarete iyiydi.Çok kısa bir süre sonra toparlanmaya başladı.Öyle bir adamdı ki Kejê hiç ben inanmıyorum bir kardeşim babam gibi olsun!Babam apayrı bir adamdı.

-Nebîş.Şimdi Alacada'ki evdesiniz.Ve ilk sabah.Uyandınız ne yaptınız?

-Kalktık önce su almaya gittik çeşmeye. Zaten o günden sonrada benim işimdi su. Babam Sebahat ablamla,Zülfinaz'ı asla bırakmıyordu dışarı.Türkler bize bir oyun yapar başımıza iş getiriler diye onlar hep evdeydi.Aradan zaman geçince tabi biz Türkçe bilmiyorduk kadınlar geliyordu

"Cevahir ne yapıyorsunuz"

(bu cümleyi Nebîş Türkçe söylüyor,sesi acaip öfkeli.Kadınların taklidini yapıyor.)

biz "He"den başka bişey bilmediğimiz için Türkçe onlara sadece "he"diyorduk. Onlarda başımıza toplanıp gülüyorlardı.Durmadan soru soruyorlardı ve biz her soruya "he"diye cevap verdiğimiz için onların tüm ahlaksız cümlelerinin eğlencesi olmuştuk.Ben diyorum şimdiki zaman olsaydı ben onları parçalar-dım Kejê!

(Nebîş bu cümleyi dişlerini sıkarak elini yumruk yapıp havaya kaldırarak söylüyor)

Derken bizi okula kaydettiler.Ben,Yılmaz,Melihat.Gitmez olaydık.Başımıza toplanıyordu çocuklar bağılıyorlardı "Kürd!Kürd! Kuyruklu Kürd!Duvar yarılmış Kürd içine girmiş!"Biz öyle bir ağlıyorduk öyle bir ağlıyorduk ki Kejem.Ne biz Türkçe biliyorduk ne onlar Kürdçe.

-Peki Nebîş Öğretmeninle nasıl anlaşıyordun?

-Dersimli bir çocuk vardı Ali Cafer.O da sürgün çocuğuydu.Zazaydı.Onunla aynı sınıftaydık.Bir simsiyah öğretmen pis bir kadın, geldi dedi ki "kendi dilinizle şarkı söyleyin!"Ben nasıl söyleyeyim. Hemen kalktım açık kapıdan kaçtım.Ertesi gün geldim o pis kadın beni bir dövdü Kejê bir dövdü!Ali Cafer yanıma geldi dedi ki "Nebahat sen niye kaçtın?Benim gibi yapsaydın.Ben kalktım onlara zazaca bildiğim tüm küfürleri makamına uydurarak ettim.Onlarda şarkı söylediğimi sanıp beni alkışladılar bile!Sende öyle yapsaydın bildiğin tüm küfürlere benim gibi bir makam uydurup söyleseydin!"Sonra duydum Ali Cafer

hakim olmuş.Neyse biz okuldakileri si-
neye çekiyorduk da gel gör ki mahallede
de aynı tavır.Bir gün babamla abimin
üzerine saldırdılar “Kürdsünüz” diye.
Çok kalabalık bir grupta linç etmeye
kalktılar.Abim o sırada bağırıp dedi ki
“Babama dokunursanız hepinizin kö-
künü kuruturum.Eliniz sakın değme-
sin!”Bunlar korktu babamı bıraktı.
Neyse bizimkiler eve girdi, sabahleyin
yine toplanıp geldi mahalle eve hücum
etti.O Dersimli Ali Cafer’in ablası vardı,
büyük bir kalas getirdi abime verdi.Ha-
sılı abim onu aldı içlerine daldı.Vurdu-
ğunu düşürdü.Vurduğunu düşürdü.Tek
başına hepsinin kafasını kırıp yere
serdi!Bunlar o dayaktan sonra öyle kor-
kak köpekler gibi sindiler.Bir daha da
sesleri çıkmadı.Kuzu gibi oldular.
Karıları evimize “hoş geldin”e geldi.
Ben onlara çay servisi yapıyordum.
Türkçe bilmediğim için çayı tutup onlara
“al, ye ye”diyordum.Gözlerim kör
olaydı babam dedi ki “Nebahat ye deme
kızım, de iç.Çay İçin!”neyse işte demem
o ki dayak oldum olası Türklere iyi gelir.
**-Nebîş peki ya annen?Annen nasıl
karşıladı bu süreci?Neler yaptı?**

-Ah anacığım ah!Ah Kejê.Sana şu kada-
rını söyleyeyim anam kısa süre içinde
üzüntüden vereme yakalandı.Çok çekti
anacığım.(Nebîş ağıtlar söyleyerek ağlı-
yor)Durmadan ağlıyordu.Hiç oraya alış-
madı.Babam eve eşya aldıkça anam
gönderip bizimle çarşıda sattırıyordu.
Zannediyordu ki evimizdeki eşyalar ço-
ğalırsa biz oraya yerleşmek zorunda ka-
lırız.
Kejê anam çok acı çekti.Öyle böyle
değil.Sürgün en çok kadınları vuruyor.
O zamanlar verem iyileştirilebilen bir
hastalık değildi.Babam öyle iyi baktırdı
ki anama,öyle iyi doktorlara götürdü ki

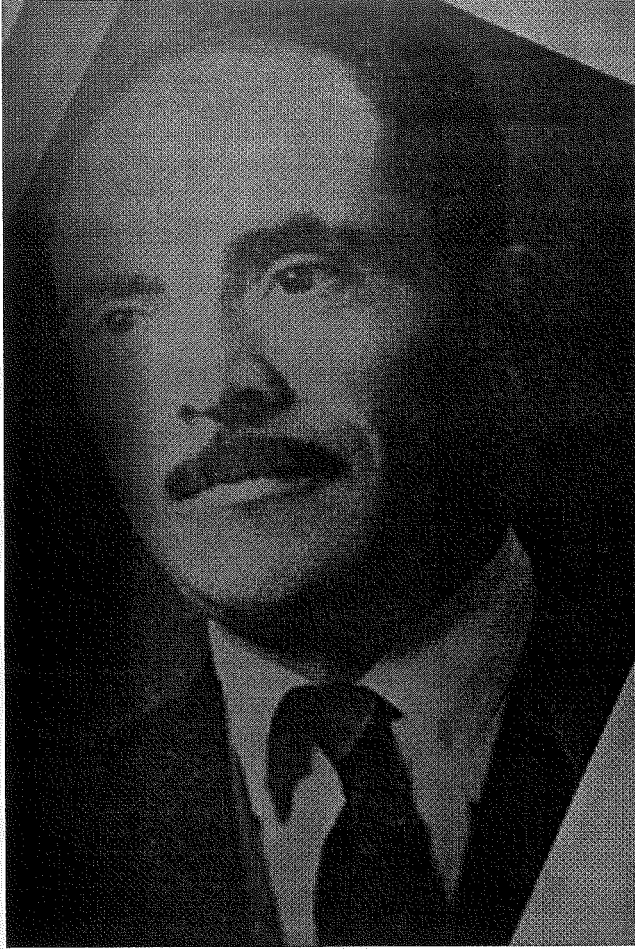
anacığım ölmedi. Zorla yaşattı babam.
Ah Kejê benim babam hem merxastı
hem xerxwast tı!

**-Nebîş baban peki nasıl dayanabildi
bu kadar olumsuzluğa?**

-Öyle zeki bir adamdı ki,orada azınlık ol-
duğumuz için saldırıya uğradığımızı bi-
liyordu.O yüzden civardaki Kürd
sürgünleriyle kısa zamanda irtibata geçti.
Bir tür organizasyon yapıp devleti de bir
şekilde ekarte edip,oraları Kürd evleriyle
doldurdu.Biz orada çoğunluk olunca
güçlendik.Güçlenince hiç kimse bize ka-
rışmadı.Hem manevi hem maddi an-
lamda herkese iyi geldi birlik.Sırt sırta
verince insanlar kendilerini koruyabil-
diklerini gördü.Babam bu kadar öngö-
rülü bir adamdı. Sen düşün artık! Eğer
öyle olmasaydık aynı Ermeni çocukları
gibi bizleri de öldürüp yok edeceklerdi.
Yeterince kayıp vermiştik zaten, annem
verem olmuş, bir kız kardeşimi kuş pa-
lazından kaybetmiş ve inanılmaz acılar
çekmiştik. Diğer Kürd sürgünlerinin de
bizden farkı yoktu.Hepten yok olmamak
için birbirimize sırt vermek ve sahip çık-
mak zorundaydık.

**-Nebîş sürgünden unutamadığın anlar
var mı?**

-Evet Kejê.Seyad abimi götürdükleri
günü hiç unutamam.Biz sürgündeyken
Seyad abimin cezası kesildi.Seyad abemi
Alaca’dan alıp götürdüler.Abeme sekiz
yıl ceza kesmişler.Erzurum’da cezaevine
geri götürdüler. Babam Seyad’a dedi ki
“Oğlum sakın kaçma.Ben bi şekilde bir
yolunu bulup seni ordan kurtaracam”
dedi.Gitti abem...Bir gece sabaha karşı
bir baktık ki ev sarılmış.Kıyamet gibi
asker evimizi ve etrafını sarmış.Babam
çıkıp ne oluyor dedi Dediler ki “Seyad
hapishaneden kaçmış!”Gidiş o gidiş!

-Bir daha Seyad Abini ne zaman gördün Nebiş?

-Elli iki yıl sonra.Tam elli iki yıl sonra!(*Nebiş yine ağlıyor*)Gidip dilekçe verdim Rus hükümeti konsolosluğuna dedim “abem kayıptır.Çünkü duyduk Sovyetlere kaçmış.” Ondan sonra oğlu kendisi Tiflis’te bulmuşlar.Demişler ki “Nebahat kardeşini istiyor!”Elli iki yıl sonra af ta çıkmıştı, haber geldi dediler Seyad geliyor. Hepimiz toplandık benim evde. Ah Kejê sana o günü anlatamam. Pencereden eğildim beni gördü görürü görmez tanıdı.Kıyamet koptu Kejê... Kıyamet koptu.Ağladık...Bayıldık..Sarıldık..Öptük.Bir süre bizimle kaldı.Bazid’e akrabaları görmeye gitti.İzmir’de yine akrabalarımızı ziyaret

etti.Kejê öyle bir beyni vardı,öyle bir aklı vardı ki elli iki yıl sonra gördüğü herkesi hiç yanılmadan tanımıştı.Sonra geri dönmek üzere gitti. Bir daha da dönemedi. Ömrü yetmedi. Orada vefat etti.

(*Nebiş hıçkırarak hıçkırarak ağlıyor artık*).

Daha fazla üzmem istemiyorum artık Nebiş’i.Bana yetti.Size de yetmiştir sanırım.

-Son olarak birşey söylemek ister misin Nebiş?

-Kızım bu devlete güvenmeyin! Bunlarda oyun bitmez.Var olduğumuz günden beri sadece ailem yurtsever olduğu için,Kürd olduğumuz için ömrümüz sürgünlerde,cezaevi kapılarında,gözlerimiz yolda sevdiklerimizi beklemekle geçti!Allah koymasın!..

Kaydı kapatıyorum.Nebiş’e sarılıyorum. Ağlıyor Nebiş. Ben de ağlıyorum.Üstelik ben sadece Nebiş’in acısına değil, tüm halkıma ağlıyorum. Biliyorum ki kendi topraklarından sürgün olanlar,yeryüzünde hiçbir yerde iflah olmazlar.

Yine biliyorum ki, dün, bu gün ve eğer ülkemizden işgalcileri çıkaramayıp, kendi kaderimizi belirleyemezsek maalessen yarın,hepimizi bekleyen kader aynı.Düşman hain, zalim ne ayak oyunları biter, ne başımıza öreceği çoraplar. Dün adı “Mecburi iskan” olan yasa, bu gün “teröre yardım yataklık” diye kılıfına uydurularak hala işlevini koruyor.Yarın adının ne olacağını kim bilebilir?Kaldı ki adının ne olacağının

ne önemi var nihai hedef nasılsa belli,Kürdistan'ın içini boşaltıp,Kürd Halkı'nı kimliksiz kılmak.

Ekmeksiz yaşarsınız,yersiz,yurtsuz bir süre idare edersiniz ama kimliksiz yaşamazsınız!

Dünyanın en büyük acısıdır kimliksizlik!

Öyle bir an gelir ki nereli olduğunuz sorulduğunda verecek cevap bulamayıp "Türkiyeliyim" demek zorunda kalırsınız!

Ve tam o sırda Şex Said'in göz yaşlarına sırttan Kemal'i ve İsmet'i görürsünüz! Nihai hedefe ulaşmışlardır artık.Oysa sizler asla Türkiyeli değilsiniz.Hiç bir zaman da olmadınız! Siz bunu kabul etmeniz bile son minvalde onlar kabul etmeyip günün birinde sıfatların en çirkinleriyle kimliğinizi itham ederler.Bu sıfatlar güne ve çağa göre "Kuyruklu","Pis","Hırsız","Terörist","Bölücü","Eşkıya","Hain"vs. Olur!Ben olsam hiç zahmete girmem kimliğimle barışır egemenlerin inadına unutturulması için görülmemiş zulüm ve yöntemler denen kimliğimi her alanda dile getiririm!

Biz Kürdistanlıyız!

Kürdistan bizim ülkemiz!

Ülkemizden başka gidecek yerimiz de yok!

Bir gün hepimiz dönüp ülkemizin bağımsızlığını ve özgürlüğünü kutlayacağız!

O büyük gün gelene kadar, her Kürd çocuğu elinden geldikçe bunun için kendi yöntemleriyle düşmana karşı durmalı, kendini koruma metotları geliştirmeli, halkının özgürlük denizine giden yolda coşkun nehirler gibi akmalı!

Kimliğiniz varlığınızdır!

Koşullar ne olursa olsun onu korumak sizi kendi ülkenizden sürüp, kimliğinizi

ve dilinizi elinizden alacağını düşünen işgalcilere atacağınız en büyük tokattır! Sürüldüğünüz her yere vatanınızı yüreğinizde ve beyninizde götürün.

Kendi dilinizi konuşun, kendi mutfağınıza bağlı kalın, geleneklerinize dört elle sarılın, gittiğiniz yerde gettolar oluşturun birbirinizi ve varlığınızı korumanızın yolu buradan geçer.

Egemenlerin her fırsatta aşağılayıp, yerin dibine sokmayı politika haline getirdiği kadim ve köklü kimliğinizi yüceltin!

Onların size dayattığı kimlikten ve devşirme kişilikten uzak durun!

Sizler Ortadoğu'nun en kadim ve en eski halklarındansınız,daha düne kadar at sırtında nerden geldiği bile belli olmayan devşirmelerin tuzaklarına düşmeyin. Onlara öykünmeyin!

Ülkenizi terk etmemeye çalışın ve bir gün mutlaka kendi topraklarınıza dönme fikrini asla aklınızdan çıkarmayın!

Çekilen acılar belki o gün diner!

Pervazsızlara karşı cüretkar ve asi olun!

Haklarınız sonuna kadar koruyun ve lütfen birbirinizi kollayın birlik olun. Karşınızdaki düşmanı sakın ola hafife almayın. Onlar 600 yıllık entrikacı devlet geleneğinin en vahşileşmiş son temsilcisidirler. Varlığınızı ortadan kaldırıp, vatanınızı boşaltmak ve sizleri yeryüzünden silmek için uzun vadeli planlar yaparlar.

Benim her Kürdistanlıya tavsiyem dünyanın neresine savrulmuş olursa olsun o gün geldiğinde ülkenizin sahibi olarak bir büyüğümüzün de dediği gibi sorun ve haykırın "Kimdir bizi bağ-ı Cennetten mahrum etmek isteyen?

Miras-ı pederimizindir.Gireriz hane bizimdir!"

Şark ıslahat kanunları'ndan 1925

13) Aslen Türk olup Kürtlüğe mağlup olmaya başlayan berveçhi atı Malatya, Elaziz, Diyarıbekir, Bitlis, Van, Muş, Urfa, Ergani, Hozat, Erciş, Adilcevaz, Ahlat, Palu, Çarsancak, Çemişkezek, Ovacık, Hısnımansur, Behisni, Arga, Hekimhan, Birecik, Çermik vilayet ve kaza merkezlerinde hükümet ve belediye dairelerinde ve sair mücssesat ve teşkilatta, mekteplerde, çarşı ve pazarlarda Türkçeden maada lisan kullananlar evamir-i hükümete ve belediyeye muhalif ve mukavemet cürmile tecziye (ceza) edilirler.

14)

“aslen türk olan fakat kürtlüğe temessül etmek üzere olan bulunan mevkide ve siirt, mardin, savur, gibi ahalisi arapça konuşan mahâllerde türk ocakları ve mektep açılması ve bilhassa her türlü fedakârlık iktiham olunarak (gösterilerek) mükemmel kız mekteplere rağbetlerinin

suveri adîde (fazla miktarda) ile temîni lazımdır. hassaten dersim, tercihan ve müstacalên (acil olarak) leyli iptidailer (yatılı ilkokullar) açılmak suretiyle kürtlüğe karışmaktan bir an evvel kurtarılmalıdır.”

16) Fırat garbindaki vilayetlerimizin

bazı akvamında dağınık bir surette yerleşmiş olan Kürtlerin Kürtçe konuşmaları behemehal men edilmeli ve kız mekteplerine ehemmiyet verilerek kadınların Türkçe konuşmaları temin olunmalıdır.

Takrir-i Sükun kanunu Mart 1925

“İrtica ve isyana ve memleketin nizamı içtimaisi (toplumsal düzen) ve huzur ve sükûnu ve emniyet ve asayişini ihlale bais (bozmaya yönelik) bilumum teşkilât ve tahrikat ve teşvikat ve neşriyatı (örgütlenmeleri, kışkırtmaları, yüreklendirmeleri ve yayınları), hükümet reisi cumhurun tasdikiyle ve re'sen ve idareten man'e mezundur (kendi başına yasaklamaya yetkilidir). İş bu ef'al erbabını (bu eylemleri işleyenleri) hükümet İstiklâl Mahkemesi'ne tevdi edebilir.

14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı Mecburi İskân Yasası

“Türk Tarih Tezi”nden Irkçı “And”a Kürtler

Mehmet BAYRAK

İrkçı “And”ın Hatırlattıkları...

Birçok efsaneye ve Yaşar Kemal’in romanlarına konu olan Binboğa Dağları eteklerindeki köyümüz Dallıkavak’ta ilkokul, 1952 yılında açılmış ve ben, daha beş yaşındayken kayıtsız olarak 1953’te okula başlamıştım. İlk devre eğitime başlayanlar arasında, benden altı yaş büyük ağabeyimin yanı sıra çok sayıda köylü genç vardı. İlk öğretmenimiz, Pınarbaşı Afşarlarından Köy Enstitülü bir öğretmen, sonraki öğretmenlerim de komşu köylerimizden Kürt kökenli ve yine Köy Enstitülü öğretmenlerdi.

Afşar kökenli ilk öğretmenimiz, göreceli olarak”gevşek müslüman”bir ortamdan geldiği halde, küçüklükten edindiği şartlanmışlıkları üzerinden atamamış ve

hâlâ “Kızılbaş Kürtler’in kendisini gece öldürebilecekleri” kaygusuyla, ücretsiz kaldığı amcamın evinde geceleri odasının kapısını arkadan kilitlediği gibi, kapı arkasına çeşitli ağırlıklar koyarak uyduğunu çok sonraları öğrenmiş ve gülmüştük.

“*Türküm, Doğruyum, Çalışkanım!*” sözleriyle başlayan günlük “And” ve “İstiklâl Marşı”; her gün eğitimin “olmazsa olmaz”larındandı. Biz Kürt çocukları, bu ritüeli hergün yerine getirsek de, bizim için ne ifade ettiğinin pek de farkında değildik... Ancak, geceleri kapı ve pencere dinleyerek Kürtçe konuşanları dinleyip ihbar eden muhbirler, hergün birçok kişinin canını yaktığı için bizim açımızdan daha da önem kazanmıştı. Hele, daha önce komşu köyde okula başladığı için Türkçeyi bilen ve bu yüzden de sürekli olarak sınıf başkanı olan ağabeyimin, evin içinde olması işimizi daha da zorlaştırıyordu...

Köy dışındaki perakende evlerde yaşayan birkaç kişi dışında, sınıftaki çoğu kişi gibi ben de, Kürtçe konuşmayı öylesine bıraktım ki, tahsildar olan babamın “rüşvet” karşılığı konuşturma girişimlerini de hep geri çeviriyordum... Öte yandan, öksüz kaldığı için bizimle birlikte büyüyen benden dört yaş büyük kuzenim ise, eski muzırlıklarını terketmek zorunda kalmıştı. Çünkü, henüz yeterince Türkçeyi bilmiyor, Kürtçe konuşması durumundaysa ceza alacak ve öğretmenden dayak yiyecekti... Kendisinin geçmişteki huysuzluklarından çokça çekmiş olan annemin; “*Ez qurbona wî xocayî bîm ku haso te birî ye*” (O öğretmene kurban olayım ki, senin sesini kesmiş!) sözü bugün gibi kulaklarımda.

İsten Afşar, ister Kürt tüm öğretmenlerce okutulan söz konusu ırkçı “And”ın

ve İstiklâl Marşı’nın anlamını yeterince kavramasak ve tepki koymasak bile, fırsat buldukça bu “And”la dalga geçmekten de geri durmuyorduk. Hele, bizden birkaç yıl sonra okula başlayan Puxus Misto’yu, okul çıkışı bizim arka kapının önündeki binek taşının üstüne çıkartıp “and içirme”mizi hiç unutmuyorum. Misto, kumral ve kıvrıcık saçlarını –inek yalamış gibi- suyla iyice ıslatıp başına yapıştırdıktan sonra taşın üstüne çıkar, iki elini yanlara sertçe sarkıtıp yüksek sesle “And” içmeye başlardı:

“*Türküm, Doğruyum, Çalkısında...*”. Misto, “*çalışkanım*” sözünü bir türlü beceremiyor ve gerisini de büsbütün karıştırıyordu. İlkokulu bitirip, ortaokula gittiğimde, Misto hâlâ söz konusu “And”ı beceremiyor ve hergün bizim neşe kaynağımız oluyordu...

İşte, **Sırrı Süreyya Önder**’in, bir Danıştay kararı ve BDP Eşbaşkanı **Selahattin Demirtaş**’ın, “kızının bu And’dan muaf tutulması” için yaptığı başvuru üzerine yeniden gündeme gelen And üzerine kalem aldığı “**Türküm, Doğruyum, Yorgunum**” başlıklı ilginç yazısı, tüm bunları bana yeniden hatırlattı.

Önder, söz konusu And’ın mimarı olup, son derece ırkçı görüşlerine ve söylemlerine rağmen,

ismi Ankara’nın en önemli caddelelerinden birine verilen **Dr. Resid Galip**’in bu And’ı Cumhuriyet rejimine kabul ettirmesini,

Prof.Dr. **Afet İnan**’ın şu anlatımıyla veriyor:

“1933 Yılı’nın 23 Nisan Çocuk Bayramı

idi. Dr. Reşid Galip, heyecanla Çankaya Köşkü'ne geldiği vakit, Atatürk'ün yanında bana bir kâğıt uzattı ve şunları anlatmaya başladı: (Sabahleyin ilk bayramlaşmayı kızlarımla yaptım. Onlara birşeyler söylemek istediğim vakit, bir and meydana çıktı. İşte Cumhuriyetimizin 23 Nisan çocuklarına armağanı) dedi..." (A. İnan: **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**'dan aktararak, Öz-Po, 5.4.2011).

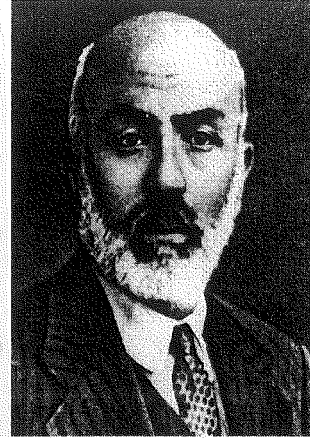
Prof. Dr. Baskın Oran'ın, birçok yazısında haklı olarak "ismi caddelere verilmemesi gereken ünlü bir ırkçı" olarak nitelendirdiği Dr. Reşid Galip, ırkçı görüşlerinin bir uzantısı olarak kaleme aldığı bu şovenist metni, Cumhuriyet'in 10. yılından itibaren kabul ettirerek bir genelgeyle tüm ilkokullarda okutulmasını sağlıyor. 1972 yılındaki küçük değişikliklerle okunmasına devam edilen "Andımız"ın sözleri şöyle:

"Türküm/ Doğruyum/ Çalışkanım,
İlkem; küçüklerimi korumak,
Büyüklerimi saymak/ Yurdumu, milletimi
özümünden çok sevmektir./ Ülküm, yükselmek, ileri gitmektir.
Ey Büyük Atatürk!
Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe,
Durmadan yürüyeceğime and içerim.
Varlığım, Türk varlığına armağan olsun."

Rodoslu, eski İttihadçı yeni Kemalist Dr. Reşid Galip'in kaleme aldığı ve günümüzde itirazlara rağmen okunmasına devam edilen bu ırkçı "And"ın, kuşkusuz ideolojik bir geçmişi vardır ve bunun temelleri idelenmeden, başka bir deyişle konuya ilişkin düşünce temellendirilmeden yaşamakta olduğumuz güncel sorunlar doğru kavranamaz. Yine bunun gibi, Halife- Padişah'a bağlılık telgrafları çekilen ilk Meclis'te kabul edilen *İstiklâl Marşı*, bizzat Atatürk tarafından sonra-

dan ağır eleştirilere muhatap olduğu halde, günümüzde adeta bir "*Kutsal Metin*" olarak görülmekte ve Cunta hapishanelerinde bir "*işkence âleti*" olarak kullanılabilmektedir.

Atatürk, Mehmed Akif'in ölümü üzerine yaptığı açıklamada; günümüzde tüm

resmi törenlerde kutsal bir yakarış, cezaevlerinde ise bir işkence aracı olarak kullanılan *İstiklâl Marşı* için şunları söylüyor:

"Mehmed Akif, bu memlekete ne kazandırmıştır? Meh-

med Akif, bizim inkılaplarımızın düşmanı idi. Evet, *İstiklâl Marşı*'nı yazdı. Ama onu bir *ümme düşüncesi* ile yazdı; *Türk milleti düşüncesi* ile yazmadı. Eğer hakikaten Türk milletinin istiklâlini düşünseydi; Rum malı olan bir fesi kafasından çıkarmamak için Mısır'a gidip, esareti tercih etmezdi..." (M. Bayrak: **Kürt Sorunu ve Demokratik Çözüm**, Özge yay. Ank. 1999, s. 53).

Birinci Meclis'te, Cumhuriyet'in 10. yılı dolayısıyla kabul edilen **Onuncu Yıl Nutku** ise, adeta buna bir tepki olarak ırkçılık boyutlarına varan bir "*Türk miliyetçiliği*" üzerinde yoğunlaşıyordu. Günümüzde de, özellikle Ulusalcılar'ın sıklıkla dillendirdikleri bu söylevin bazı kavramlarını birlikte izleyelim: "**Türk Milleti!, Büyük Türk Milleti; Türk kahramanlığı; yüksek Türk kültürü; Türk milleti ve onun değerli ordusu; Türk milletinin karakteri yüksektir, Türk milleti çalışkandır, Türk milleti**

zekidir; yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milleti; milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, tabii zekasını ilme bağladığını; Türk milletine çok yaraşan bu ülkü; Türk-lüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kaabiliyeti; Ne mutlu Türk'üm diyene!“.

Aynı temayı, **Onuncu Yıl Marşı**'nda da görmek mümkün: *“Türk'üz, Cumhuriyet'in göğsümüz tunç siperi/ Türk'e durmak yaraşmaz; Türk önde, Türk ileri...”* **Atatürk'ün** ünlü *“Bir Türk dünyaya bedeldir”* sözü ile çocuklara her sabah okutturulan *“And”*ın aynı dönemlerin ürünü olduğunu ve **kökleri Osmanlı dönemine uzanan, Balkan ve Kafkas kökenli yani dış kaynaklı bir ideolojik kökene dayandığını** öncelikle vurgulamamız gerekiyor. Irkçılığa uzanan *“Türk milliyetçiliği”*nin esaslarını algılamak için, öncelikle bu ideolojinin ortaya çıktığı siyasal ve kültürel ortamı iyi kavramak gerekmektedir.

Dinsel İdeolojiler ve Malazgirt'ten Sonra Kürt- Türk İlişkileri

Tarihten bu yana , Kürt- Türk ilişkilerinde *“kullanılan”* en önemli ayıraç, İslamiyet ve dince kutsal sayılan değerler olmuş. Şöyle , geçmişe dönük bir bellek yoklaması yaptığımızda, bu gerçeklikle hemen karşılaşırız.

Bilindiği gibi, Kürtler'le Türkler'in bu bağlamda ilk buluşması, Türkler'e **Önasya'nın** yani Anadolu'nun kapılarını açan **Malazgirt Savaşı** olur. Türkler, göçebe topluluklar halinde Kafkasya ve İran üzerinden güneye doğru sarkınca, yolları üzerindeki Kürt ve Ermeni toprak ürünlerine önemli hasarlar verirler. Bunun üzerine, Kürt mirleri, **Alpaslan** ve yakınındaki Türk beylerine başvurarak, şika-

yette bulunurlar. Alpaslan ise, Kürt mirlerine gönderdiği mektuplarda; halkının yoksul olduğunu, bu nedenle açlıktan bu türden talanlara başvurduklarını, ancak asıl hedeflerinin Müslüman Kürt malları değil; Hristiyan Ermeni malları olduğunu söyleyerek, *“Müslümanlık”* ortak bileşkesini kullanmaya başlar.

Bu bileşkenin kullanılması, 1071'deki Malazgirt savaşında doruk noktasına ulaşır. Bilindiği gibi, Bizans İmparatoru **Romen Diyojen**, 200 bin kişilik büyük ordusuyla *“Müslüman Türkler”*i işgal ettikleri topraklarından kovmak için saldırıya geçer. Ordusunda, 20 bin dolayında paralı **Hristiyan Türk** askeri de vardır. Bu büyük tehlike karşısında, Türk Hükümdarı Alpaslan'ın yardım için başvurduğu kesim *“Müslüman Kürt mirleri”* olur...

Koyu ve softa bir Müslüman olan **Vezi-riazamı Nizamülmülk'ü**, elçi olarak yardım amacıyla Kürt mirliklerine gönderir. Kürtler'den destek istenirken, kullanılan ortak payda, yine Bizanslılar'ın *“kâfir”*liği karşısında *“Müslüman kardeşliği”* olur...

Gerçekten de, Kürtler, Selçuklu kaynaklarında da vurgulandığı gibi 10-15 bin savaşçıyla Alpaslan'ın ordusuna destek verir ve ordusu içinde önceden anlaşmazlık çıkan Romen Diyojen, yenilgiye uğrar ve böylece Anadolu'nun kapıları Türkler'e açılır. (Bu konuda bkz. **Ergun Balcı: Malazgirt: Türkler'le Kürtler'in Ortak Zaferi**, Hür. 30.8.1996; **Türkler ve Kürtler**, Cumhuriyet, 22.4.1991/ 6.4.1994/ 20.2.1998).

Yavuz Sultan Selim'in “Kürt” Politikası

16. Yüzyıl, sınırlarını doğuya doğru genişletmeye çalışan Osmanlı Devletiyle,

sınırlarını batıya doğru genişletmeye çalışan Safevi Devleti arasında yoğun bir rekabete ve çatışmaya sahne olur.

İmparatorluk düzeyine ulaşma çabasında bu iki devletin kesişme bölgesinde Kürdistan ve Kürtler vardır. Bu nedenle, hangisi Kürtler'i yanına alırsa o, ötekine üstün gelecektir. Bu aşamada yine **Yavuz Selim**'in liderliğindeki Osmanlı yönetimi "Müslümanlık" ortak bileşkesine sarılarak, Kürtler'le diyaloga girer. **İdris-i Bidlisi**, elçi olarak Kürt beylerine gönderilerek, fiili statüleri bir fermanla resmileştirilerek, Kürt mirliklerinin büyük çoğunluğunun ittifakı sağlanır. Bir bölümü ise, **Şah İsmail**'le işbirliği yapar. Şah İsmail'in bu ittifakta yeterince başarılı olamaması, dinsel aykırılığın ötesinde, kendisine başvuran birçok Kürt Beyini tutuklamasıyla ilişkilendirilmektedir.

Bu arada, Kızılbaş Kürtler genellikle ortada durmaktadır. Yavuz, ulemasına hazırlattığı fetvalarla, bir tehlike olarak gördüğü Kızılbaşlar üzerinde bir katliama girişirken; Safevi yöneticileri, kendi sınırları içerisinde bulunan Dersim Kızılbaş Kürtleri'nden onbinlercesini Horasan bölgesine yollar. Onlar da, Kızılbaş Kürtler'i Horasan'ın kuzeyindeki Sünni Türkmen ve Özbekler'in saldırılarını önlemekte kullanırlar. Bu Dersimli sürgünlerin büyük bölümü, 17. yüzyılın ortalarında **Kasr-ı Şirin Andlaşması** üzerine önceki yurtlarına geri döner.

Din ve dince kutsal sayılan değerler, savaş dönemlerinde kullanıldığı gibi, yeri gelince barış için de kullanılmaktadır. Sözgelimi Yavuz Selim döneminde doruk noktasına varan ve onbinlerce, belki de yüzbinlerce kişinin hayatına maledilen Osmanlı- Safevi çekişmesinden sonra 1555 Barış Andlaşmasının im-

zalanması aşamasında, Kuran'dan bazı âyetler dayanak gösterilerek şöyle deniliyordu: "*Padişah ve hükümdarların ananesi, aralarında sulh sağlamak olduğu için, sulh anlaşmasının imzalanması İslâm dinine uygun ve Müslümanların menfaatıdır.*" (Bkz. M. Bayrak: **Pir Sultan Abdal**, Ank. 1986, s. 48-49)

II. Abdülhamid'in Kürt Politikası ve "Türkçülük" Hareketi

Kürtler'i Türkler'in hizmetine sokma bağlamında İslamiyeti en yoğun biçimde kullanan padişahlardan biri de **II. Abdülhamid** olur. O, döneminde yoğunlaşan Kürt ve Ermeni sorunlarını kendi yöntemleriyle çözmede "Müslüman Kürt- Türk" kartını alabildiğine kullanır. Salt Sünni/Müslüman Kürtler'den oluşturduğu **Hamidiye (Aşiret) Süvari Alayları**'yla, bir taşla beş kuş vurur. Hamidiye Alayları yoluyla, Alevi ve Sünni Kürt blokuna büyük ve onulmaz bir darbe vurur. Alevi ve Sünni Kürt

çelişkinde, bu politika yeni bir kırılma noktası olur. Çünkü, bugünkü Kuruculuk sisteminin kökenini oluşturan Hamidiye

Alayları, Devletin milis kuvveti sıfatıyla onlara karşı da kullanılır. Sünni Kürtler, onu "**Bayê Kurdan/ Kürtler'in babası**" olarak adlandırırken; onun bu yıkıcı politikasını eleştirerek kendisine

başvuran Dersim'in Kızılbaş Kürtleri'ni susturmak için de, birkaç çocuğunu aşiret mektebine alarak subay yetiştirir; ancak bunun karşılığında da halkı Müslümanlığa çekmek için bölgeye "*halkı irşad edecek*" Hanefi din adamları yollar, ellerinde Kuran'larıyla birlikte... Kuran'ın Dersim'e girmesi bu yolla gerçekleştirilir.

Bilindiği gibi, 19. yüzyıl aynı zamanda "milliyetçilik hareketleri" yüzyılıdır. 1789'da gerçekleştirilen Fransız Burjuva Devrimi'nin titreşimleri, Balkan halklarından başlayarak Osmanlı memleketlerine de yayılır. Bazı Bektaşî babalarının, Devrim'den önce Fransa'ya giderek devrimin ideologlarıyla görüşmesi, Osmanlı yönetimini tedirgin edip Bektaşî tekkelelerinin kapatılmasına ve önderlerinin cezalandırılmasına yolaçarsa da, birçok Balkan milletinin bağımsızlık hareketlerine kalkışmasının önüne geçemez. Arnavutluk örneğinde olduğu gibi, kimi zaman **Bektaşilik** bir "milliyetçi" ideolojiye dönüştürülür. (Bu konuda bkz. Nathalie Clayer/ Çev: Orhan Koloğlu: **Bektaşilik ve Arnavut Ulusçuluğu**, Toplumsal Tarih Dergisi, Sayı:2/ 1994).

19. Yüzyıl, Osmanlı Devleti için aynı zamanda bir savaşlar ve bağımsızlık hareketleri yüzyılıdır. Üstte de vurguladığımız gibi, Fransız Devrimi bu hareketlerde bir "itme" görevi yapar. Kronolojik olarak bakıldığında, 1787-1792 yılları arasında Osmanlı- Rus ve Osmanlı- Avusturya savaşları vardır. 1797- 1800 yılları arasında Osmanlı-Fransız ilişkilerinde bir gerginlik yaşanır. 1807 yılında Osmanlı- Rus ve Osmanlı-İngiliz Savaşı yaşanır. Devrimin ardından yaşanan bu savaşlar, **milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı İmparatorluğu içinde yayılmasını hızlandırır**.

Nitekim, 1804- 1817 yılları arasında Sırp

isyanlarına; 1815- 1830 yılları arasında Yunan isyanlarına tanık oluruz. Bağımsızlık hareketleri giderek doğu memleketlerine de yansır. 1831- 1840 yılları arasında Mısır Valisi **Mehmed Ali Paşa** Osmanlı'ya isyan ederek, bağımsızlığa uzanır. Ardından, 1842'de Lübnan problemi ve 1840/41'de Boğazlar meselesi çıkar. 1848'deki yeni Fransız Devrimi'nin titreşimleri bu kez Eflak ve Boğdan'a ulaşır. 1830'da Yunanistan bağımsızlığını kazanmış; 1848- 1876 yılları arasında Bulgaristan isyanları yaşanmış; yine 1875/76'da Hersek isyanı gerçekleşmiş ve Makedonya olayları vukubulmuştur.

1853- 1856 yılları arasında İngiliz ve Fransızlar'ın da katılımıyla gerçekleşen Osmanlı- Rus Harbi, Osmanlı toplu-

munda tam bir kırılma ve dönemeç yaratır. Osmanlı, ilk defa Batılı devletlerden aldığı kredi ile bu savaşı finanse etmeye çalışmış ve Düyun-u Umumiye adıyla 100 yıl devam edecek bir borçlanmaya girmiştir. Osmanlı, savaşın ardından taraflarla imzaladığı çeşitli anlaşmalarla yenileşme yolunda birçok yükümlülüğün altına girmiştir.

Rumi takvimle 1293 tarihine tekabül et-

tiği için tarihe 93 Harbi olarak geçen 1877/78 Osmanlı- Rus Harbi, Karadeniz'in kuzey ve kuzeydoğu yakasındaki Müslüman halkların yenilgisiyle sonuçlanmış ve başta Tatarlar ve Çerkezler olmak üzere çeşitli toplulukların Anadolu'ya akmasına yolaçmıştır. Bu arada, Cidde olayları ve Suriye isyanları gibi çeşitli başkaldırı hareketleri gerçekleştiği gibi; 1861-66'da Eflak- Boğdan olayları, 1862-67'de Sırbistan olayları, 1861-64'de Karadağ isyanları, 1866-68'de Girit isyanı ortaya çıkmıştır.

Daha da önemlisi, tüm bu isyan ve savaşlar Osmanlı'nın yenilgisiyle sonuçlanmış ve Osmanlı yönetimi bu topraklardan sürülmüştür. Böylece, daha önce Osmanlı yönetiminde bulunan bu Balkan ve Kafkas kökenli aydınlar yeni bir arayışa girdikleri gibi; kendi bölgelerinde yenilgiye uğrayan halkların aydınları da Türkiye'ye sığınmış ve „Türk milliyetçiliği“ ekseninde kendilerine yer bulmaya çalışmışlardır. Eğitim veya görev amacıyla ya da muhalif düştüğü için Avrupa'ya giden Osmanlı aydınları, tanıştıkları yeni milliyetçi fikirleri buraya yansıtırken; mağlup milletlerin İslam kökenli aydınları, bulundukları coğrafyadaki ırkçılığa varan “şedid” bir milliyetçiliği buraya taşımışlardır.

Osmanlı aydınları arasında yayılan milliyetçi fikirler, beraberinde Saltanat karşıtı yeni bir akımı da yaratmıştır. Nitekim, II. Abdülhamid döneminde bu aydınlar, çeşitli ülkelerde 95'i Osmanlıca/Türkçe, 8'i Arapça, 12'si Fransızca, 1'i Kürtçe, 1'i Yahudice olmak üzere 116 gazete çıkarmışlardır. Kürt aydınları bu amaçla 1898'de **Kurdistan**, 1900 yılında ise **Ümmid** gazetesini yayımlamışlardır. Bu gazetelerin çıkarıldıkları yerler Paris, Londra, Cenevre, Kahire, Yewyork ve Brüksel gibi merkezlerdir.

Kurdistan gazetesi ise Kahire'de başlayıp, baskılar sonucu Avrupa başkentlerine taşınan ve nihayet 1908 Meşrutiyet hareketinden sonra İstanbul'a gelebilen bir gezgin periyoddur. Çeşitli milletlerden Osmanlı aydınları-

nın Saltanat rejimine karşı **İttihad-ı Osmani Cemiyeti** adıyla kurdukları en güçlü örgüt, sonradan 1908 Meşrutiyet Devrimi'ni gerçekleştirecek olan **Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti**'dir. Kuruluşu 1887 veya 1889'da dayandırılan ve Osmanlı'nın birliğini ve ilerlemesini hedefleyen Cemiyet'in Askeri Tıbbiye öğrencisi olan ilk beş kurucu üyesinden ikisi Kürt aydınlarıdır: **Dr. Abdullah Cevdet** (Harput/ Arapgir) ve **Dr. İshak Sükutî** (Diyarbakir). Diğerleri ise **İbrahim Temo** (Ohri), **Mehmet Reşit** (Kafkasya) ve **Hüzeyinzâde Ali** (Bakü)dir.

Cemiyet yöneticileri, yayımladıkları bildirilerde; memlekette haksızlığa uğrayanların yalnızca Ermeniler olmadığını, bütün Osmanlı halkları olduğunu belirtiyor ve bundan II. Abdülhamid yönetimini sorumlu tutarak şöyle devam ediyorlardı: “Mahvımızı istemiyorsak

Türk, Ermeni, Rum, Arap, Kürt, Arnavut, hasılı bütün Osmanlı unsurları birleşelim. Hak ve hürriyetlerimizi geri almak için çalışalım.”(Bkz. Ord. Prof. Enver Ziya Karal: **Osmanlı Tarihi**, 8. Cilt, TTK yay. 2. bas. Ank. 1983,s. 515). Bu bildirilerin yayımlanması üzerine başta Dr. Abdullah Cevdet olmak üzere kimi aydınlar sürgüne yollanır, Dr. İshak Sükuti ile kimi aydınlarsa Avrupa ülkelerine kaçır ve buralarda yayın yoluyla muhalefete devam ederler.

Bu aydınlar arasında yer alıp sonradan Kemalist harekete katılan **Tunalı Hilmi**, İttihad ve Terakki'nin fikirlerine tercüman olarak “Osmanlılığı”şöyle tanımlamaktadır: “Osmanlılık, Türklük demek değildir. Ne kimseye zarar verir ne de bir milliyete dokunur; böyle olunca, Osmanlı olmayacak kim bulunur? **Arnavut, Ermeni, Ulah, Bulgar, Boşnak, Pomak, Tatar, Türk, Çerkez, Dürzi, Rum, Acem, Arap, Sırp, Kürt, Gürcü, Yahudi, Lâz**, bunların hepsine yakışacak ad ancak şudur: Osmanlı.” (Bkz. Age, s. 530).

Tunalı Hilmi, “**Hutbe**”sinin devamında; bu topluluklara aralarındaki din, mezhep ve ırk farklarını unutup kendilerini Osmanlı bilmelerini; birbirlerinden ayrılmayı değil, birlik oluşturmalarını ve bir meşrutiyet yönetimi içerisinde birlikte yaşamalarını önermektedir.

Prens Sabahaddin öncülüğündeki **Teşebbüs-i Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti** de, benzeri görüşleri savunuyordu. Osmanlılığın bir bütün olduğunu ve Osmanlı halklarının bir “**Osmanlı milleti**” teşkil ettiklerini söyleyen bu Cemiyet, görüşlerini şöyle sürdürüyordu: “*Bu topluluklar, Türk, Arap, Arnavut, Ermeni, Makedonyalı, Rum, Kürt, Musevi ilh. Ortak bir vatana ve menfaate sahip oldukları için kuvvetlerini bir nok-*

tada toplamak suretiyle hem mevcut fenalıklara karşı birlikte savaşmalı, hem de yarınki âdil hükümetin temel taşlarını fikir ve gönül birliği ile koymaya çalışmalıdırlar.” (Age, s. 534).

II. Abdülhamid'in Karşı- Görüşleri

II. Abdülhamid ise, “Jön Türk” olarak da nitelendirilen bu Osmanlı aydınlarının Hürriyet yani Özgürlük isteklerine karşı çıkarak, bu isteklerin “İmparatorluğu tahrip edici bir silah” olduğunu savunarak şöyle diyordu: “*Hürriyete alışkanlığı olmayan bir memlekete hürriyet vermek, tüfek kullanmasını bilmeyen bir insana tüfek teslim etmek gibidir. Bu insan, bu tüfek ile babasını,annesini, kardeşlerini ve nihayet kendisini de öldürür. Şu halde hürriyet vermeden önce bir memleketi hürriyete alıştırmak lâzımdır. İşte ben de bunu yapmaya çalışıyordum. Bu hususta en iyi tedbir maari fi geliştirmektir. Bunun için de okullar açıyorum.*” (Age, s. 537).

Oysa, Abdülhamid **Aşiret Mektebi** adıyla kurduğu bu okulları, Hamidiye Alaylarından rahatsız olan aşiretleri tatmin etmek için kurmuş; Kızılbaş Kürt ailelerin çocuklarını bu okullara alırken de, başta Dersim bölgesi olmak üzere Kızılbaş- Kürt yoğunluklu bölgelere “**halkı irşad edecek Hanefi din adamları**” göndererek, onları İslamiyete ve Saray'a çekmeye çalışıyordu.

II. Abdülhamid'in karşı çıkmasına rağmen, çocuklarını Aşiret Mektebi'ne aldığı Arap toplumunda bir “Arap aydınlanması” ortaya çıkıyordu. 1900'den sonra Arap milliyetçiliği yeni bir şekil almaya başlamıştı. “İslahat”, „muhtariyet”ve “din reformu” yanlıları yanında “istiklâl” yani özgürlük isteyenler de ortaya çıkmaya başlamıştı. Arap

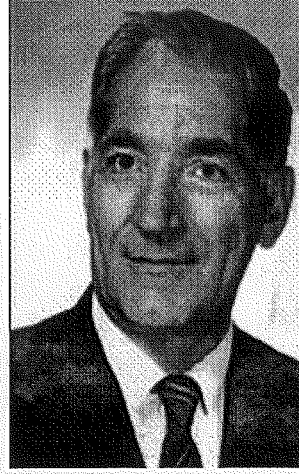
milliyetçilerinden biri "Arap Milletinin Uyanışı" adıyla bir kitap yayımlıyor ve Araplar'ın istekleri ortaya konuyordu: "Arap memleketleri, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılıp Dicle- Fırat'tan Süveyş'e kadar, Akdeniz'den Umman Denizi'ne kadar uzanan alanda bir Arap İmparatorluğu kurulacak, bu İmparatorluğun Hicaz vilâyeti, merkezî bir devlet hâline getirilip, başına halife geçirilecek. Gerek Arap imparatorluğunun Sultanı, gerekse halife Arap olacaktır." (Age, s. 554).

Türkçülük Hareketinin Niteliği

Osmanlı Devleti'ndeki siyasi akımlar ve Türkçülük hareketleri üzerinde en çok duran bilim adamlarından biri, Ord. Prof. **İsmail Hakkı Uzunçarşılı** ile birlikte Cumhuriyet döneminin en kapsamlı Osmanlı Tarihi' nin 8 ciltlik külliyyatına imza atan Ord. Prof. **Enver Ziya Karal**'dır. (1981'de TRT'deki muhabirlik görevimden Ulaştırma Bakanlığı Eğitim Dairesi uzmanlığına sürüldüğümde, tartışmalı bir konuda telefonla görüştüğüm Karal, kimi yayınlarda ve ders kitaplarında geçen *Başkumandanlık Meydan Muharebesi*'nin "*Başkumandan Meydan Muharebesi*" olarak düzeltilmesi gerektiğini söylemişti.)

Karal, sonradan hedefinden saptırılıp ırkçı bir niteliğe büründürülmeden önceki "milliyetçilik" anlayışını şöyle koyuyor: "En çok Türk olmayan topluluklar arasında milliyet şuurunun uyanması, Türkler üzerinde derin bir tepki yaratmaktan uzak kalmamıştır. Bununla beraber Türkler, bu tepkiye siyasi bir şekil vermekten çekinmişlerdir. Buna da sebep, İmparatorluğun birliğini korumak hususundaki sorumluluklarıdır. Türklerin, açıktan açığa bir Türkçülük siyaseti takip etmeleri, diğer etnik toplu-

lukları, milliyetleri üzerinde eğilmeye teşvik etmek olacaktı ki, bu da netice itibarıyla İmparatorluğu parçalayacaktı.

İşte bu sonucu önlemek sebebiyledir ki, II. Abdülhamid döneminde, milliyeti aşan iki geniş siyasi sistemin denemesine girişilmiştir. Genç Türkler, Meşrutiyete dayalı Osmanlılığı; II. Abdülha-

mid ise istibdada dayanan İslamcılığı savunmuşlardır." (Bkz. Age, s. 555).

Bu dönemde, bunların yanı sıra "Anadoluculuğa dayanan Türkçülük" olarak adlandırılan yeni bir akım daha ortaya çıkmıştı. Karal, bu yeni akımı şu gerekçelere bağlıyor: "Osmanlı İmparatorluğu bir din ideolojisine dayanarak geliştiği için milliyet şuuruna zamanla küllenmişti. İmparatorluğun sınırları içerisine çeşitli ırklara sahip büyük eyâletlerin katılmasıyla Türk topluluğu bir azınlık hâline gelmişti. (...) Osmanlı İmparatorluğunun XVIII. yüzyıl sonlarından başlayarak dağılmaya başlaması ile içinde Türklerin hiç bulunmadığı ve yahut çok az sayıda bulundukları eyâletlerin ayrılması üzerine, geri kalan topraklarda Türklerin tümlüğü kuvvetlenmeye başlamıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısında İmparatorluğun çözülmesi ve dağılması hızlanınca, bu hareketi durdurmak için bazı aydınlar din sınırları dışında yeni birtakım ideoloji esasları aramaya başlamışlardı." (Age, s. 561).

"Osmanlılık" ve "İslamcılık" düşüncelerini eleştirerek ortaya çıkan Yusuf Ak-

çura ise, 1903 yılında yazdığı bir Fransızca makalede; *“Osmanlı Devleti için tutulacak tek yol, Müslüman olmayan topluluklara otonomi vermek suretiyle bir birleşik devletler (federal devlet) meydana getirmektir. Bu da yapılmadığı takdirde, sözkonusu topluluklar demir ve ateşle otonomilerini alacaklardır”* diyordu. (Age,s. 561-62).

Yusuf Akçura, “Türk birliği” olarak nitelediği Müslüman halklar içinse, asimilasyon yöntemiyle “büyük bir siyasi milliyet” yaratmayı öneriyordu: *“Türk ittihadı, Osmanlı İmparatorluğundaki Türkleri din ve ırk bakımından birleştirecek, Türk aslından olmamakla beraber bir dereceye kadar Türkleşmiş unsurları, daha ziyade Türklüğe temsil (asimile MB) edecek ve henüz hiç temsil edilmemiş ve milli vicdanları olmayanları da Türkleştirebilecektir.”* (s. 563)

Akçura, *“dünyada yayılmış Türklerin birleşmesiyle büyük bir siyasi milliyet meydana getirmelerini”* de öneriyor ki, bu düşünceyi benimseyen sonraki İttihad yöneticileri, Osmanlı’yı tümüyle yıkıma doğru götürmüşlerdir. Karal, bu anlayışı “İttihad ve Terakki Cemiyeti”nin üyeleri arasında bulunan, İmparatorluk dışı Türkler’den bazılarının, dünya Türklerini Osmanlı devleti etrafında toplamak” olarak vurgulamaktadır.

İrkçılığa Evrilen Türk Milliyetçiliği

Prof. Karal, **“Aydınlar Avrupa’ya Osmanlı olarak gittikleri halde, içlerinden bir kısmı tamamen Türkleşmiş olarak döndüler”** dedikten sonra, Türkçülük doğrultusunda bir hareketin II. Mahmut döneminden itibaren gelişmeye başladığını; o tarihe kadar Türkler’in aydınlar nezdinde *“Etrâk-i bî- idrak”* yani anlayışsız Türkler olarak anıldıklarını

söylüyor. Yazar, bu tarihlerden sonra “Türk” kavramının ve Türkiye karşılığı olarak “Türkistan” kelimesinin kullanılmaya başlandığını ekliyor.

İşin aslına bakılırsa; elit sınıf, 19. yüzyılın ortalarına doğru özellikle Balkan milletlerinin ayrışması üzerine “Türk, Türkistan, Türkiye” kavramlarına sarılmaya başlıyor. Çünkü mensubu bulundukları halklar ayrılmış ve Osmanlı’dan kopmuşlardır. Böylelikle, kendi gerçek kimliklerinin bir kıymet-i harbiyesi kalmamıştır. Bundan dolayı da, onlar için *“Türklüğe”* ve *“İslamcılığa”* sarılmaktan başka bir seçenek kalmamıştır. Bu tutum, o günden bugüne devam etmektedir.

Sözgelimi, “Sarıklı İhtilâlcı” olarak adlandırılan Ali Suavi, Osmanlı dili yerine “Türk dili” kavramının kullanılmasını önerdiği gibi; *“Türkçe’nin dünyanın en eski ve en zengin dillerinden biri olduğunu; Türkçe’den Arapça ve Farsça kelimelerin atılması gerektiğini; ezanın, hutbelerin ve namaz surelerinin bile Türkleştirilmesi gerektiğini”* savunarak, sonraki Kemalist ideologlara ilham kaynağı oluyordu. Ali Suavi, Paris’te bulunduğu sırada hazırladığı bir çalışmada, sonraki Kemalistler’e kaynaklık edecek şu ırkçı tezleri dile getiriyordu:

- 1-Türk ırkı askeri, medeni ve siyasi rolleri itibarıyla bütün ırklardan üstün ve eski bir ırktır;
- 2- Türk dili dünyanın en zengin ve en mükemmel dilidir. Avrupa’nın en büyük dilleri bile Türk diline nisbetle geridir.
- 3-Türk ırkı dünya kültür tarihinde en büyük rolü oynamış ve özellikle İslâm kültürünü Türkler meydana getirmiştir.
- 4-Türkler, ilmi eserlerde birinci derecededirler.
- 5-Dünyaya bilim, sanayi ve medeniyet veren kavim Türklerdir.

6-Türkler, hayvan yetiştirme, madencilik, tarih ve kitâbet gibi şeyleri dünyaya yayan birinci kavimdir.

7-Türkler asıl yurtlarından ayrılıp Fars, Anadolu, Rumeli ve Mısır'a inmişler ve fethettikleri yerlerde nice hanedan ve hükümet bırakmışlardır: Gazneliler, Selçuklular ve Osmanlılar bu hanedanlıkların en meşhurlarıdır.

8-Hazarlar ve Uygurlar Türk oldukları gibi, Macarlar da Osmanlılar gibi Uygurlar'dandır.

9-Mevcut Türkler ise Osmanlılar, Özbekler ve Türkmenler'dir ki Türkistan ve Kabil'de yaşamaktadırlar. (Bkz. Age, s. 293-94).

Aslen Lehli olup, önceki adı **Costantin Borzecki** olan **Mustafa Celaledin Paşa** da, -1848 ihtilâlinde sonra İstanbul'a gelmiş ve İslamiyeti kabul ederek askerlik mesleğine girmiştir-; "**Eski ve Yeni Türkler**" konulu Fransızca eserinde, bu görüşleri daha da ileri götürmektedir.

Sonradan Türk ve İslam olan bu Paşa da, dünya tarihinde Türkler'in çok önemli bir yer tuttuğunu, uygarlığın gelişiminde büyük payları bulunduğunu, Avrupa halklarıyla aynı kökenden geldiklerini; Türk dilinin birçok dilin gelişimine yardım ettiğini, Batı uygarlığının Batılıların olduğu kadar Türkler'in eseri olduğunu; Batı uygarlığının temelini teşkil eden Yunan ve Roma uygarlıklarında Türk etkisinin egemen olduğunu, Yunan ve Roma mitolojisinde kullanılan Tanrı isimlerinin de Türkçe olduğunu iddia ediyordu...

İşte, dil ve tarihte ırkçılığın temelleri de böylece atılmış oluyordu... Burada tasarlanan düzmece tezlerin hayata geçirilmesi ise, başta Kürt kimliği ve kültürü

olmak üzere diğer halkların kimliklerinin red ve inkârı ile kültürlerine ipotek konmasıyla mümkün olabilecekti. Nitekim, İttihad ve Terakki Hareketi'nin "ırkçı" bir niteliğe büründüğü 1912'den sonra bu politika hayata geçirilmeye çalışılıyordu. Sözkonusu politikanın asıl uygulamaya konduğu dönem ise Kemalist Cumhuriyet dönemi, özellikle de 1924 sonrasıydı.

Geçiş Dönemi Olarak "Milli Mücadele" Yılları

Milli Mücadele yıllarında, yine dinin ve dince kutsal sayılan değerlerin nasıl kullanıldığı herkesçe bilinmektedir. Burada kullanılan kurumlardan biri "halifelik" ortak bileşkesidir. Bilindiği gibi, salt ilk Meclis, üç kez Halifeye bağlılık deklarasyonu yayımlar. Türk halkı söylemi yerine, "İslam anasırı"na vurgu yapılarak, başta Kürtler olmak üzere diğer halkların desteği sağlanmaya çalışılır. Erzurum ve Sivas Kongreleri ile Amasya Protokolü'ndeki anlatımlar bunun ilginç örnekleridir. Kürt coğrafyasında oluşturulan **Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-yı Hukuku Milliye Cemiyeti**'nin - ki bazı kaynaklarda Doğu illeri yerine **Kürdistan** kavramı geçer- program ve ilkeleri çalışmalarında esas alınır.

Ancak, Lozan Antlaşması imzalandıktan sonra bir "red ve inkâr" politikası başlatıldığı gibi; 1924'te Anayasa'da Kürtler'in aleyhine değişiklikler yapılır ve Türk basınında "**Türk'ün süngüsünün görüldüğü yerde Kürtlük biter**" türünden aşağılayıcı ve tahrik edici ifadeler yer almaya başlar. Dahası, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu gibi eski İttihadçı, yeni Kemalistler, Kürdistan'ın varlığını da inkâr eden "Kürdistan Yoktur" türünden yazılar yayımlamaya başlarlar. (Bkz. Ana-

dolu Mecmuası, Sayı: 9-11/ 1925). Bu ırkçı tarih tezine kaynak oluşturanlar ise, ya **Mükrimin Halil (Yinanç)** gibi Anadolu'lu, ya **Zeki Velidi (Toğan)** gibi Kafkasya kökenli, ya Balkanlı ya da Yahudi yazarlardır. (Bu konuda şu incelemelere bakılabilir. Suavi Aydın: Yahudiler ve Türk Milliyetçiliği, Tarih ve Toplum, Sayı: 89/ 1991; Stefanos Yerasimos: Türk Milliyetçiliğinin Kökenindeki Balkan Milliyetçiliği, Toplumsal Tarih, Sayı: 15/ 1995; Nadir Özbek: Zeki Velidi Togan ve Milliyetler Sorunu, Toplumsal Tarih, Sayı: 44/ 1997; Nadir Özbek: Zeki Velidi Togan ve Türk Tarih Tezi, Toplumsal Tarih, Sayı: 45/ 1997; Günay Göksu Özdoğan: Türk Ulusçuluğunda İrkçı Temalar/ 1930 Ve 40'ların Türkçü Akımı, Toplumsal Tarih, Sayı: 29/ 1996).

"Milli Mücadele" yıllarının belirgin vasfı, Mustafa Kemal ve yakın arkadaşlarının "İttihadçı" mirası reddederek ortaya çıkmaları, Kürtler'in ittifakını sağlamak amacıyla Erzurum Kongresi'nden başlayarak çeşitli toplantılarda ve Meclis çatısı altında, eşitlik temelinde hak vaadleriyle Kürtler'i oyalamaktır. Nitekim, 1925'teki Kürt İsyanı'nın bastırılmasından sonra hazırlanan Şark Islahat Planı'na temel alınan Ön Raporlar'da; *"elde kalan Türkiye arazisinde Türkler'le Kürtler'in eşit olarak yaşamalarının caiz olmayacağı"* dillendirilmeye başlanmıştır. (Bkz. M. Bayrak: **Kürtler'e Vurulan Kelepçe/ Şark Islahat Planı**, Özge yay. Ank. 2009).

Burada, yeni bir parantez açarak belirtelim ki; Osmanlı döneminde olduğu gibi, İslamiyetin ortak payda olarak kullanıldığı çarpıcı bir gelişme de, 1925 Kürt Ulusal Direnme Hareketi döneminde yaşanır. (Kemalist ideologlar, bu

hareketi kasten Şeyh Said İsyanı olarak sunarken; dönemin Kürt aydınları bu hareketi "1925 Kürt İhtilâli" olarak nitelendirmektedirler.) Bu Kürt isyanını bastırmak için başvuru güçlerden biri, daha bir yıl önce lağvedilen Aşiret Süvari Alayları'nın kalıntısı konumundaki Mahalli Milis Kuvvetleri olur...

Kemalistler'in Osmanlı'dan Devraldığı İrkçı Tarih Tezi

"Milli Mücadele"nin dar ve zor günlerinde İttihadçı miras reddediliyor görünse de, özellikle Lozan'dan sonra yönetime gelen asker ve sivil Kemalist kadroların yaklaşık yüzde 90'ı eski İttihadçılar'dan oluşuyordu.

Öte yandan, **Şark Islahat Planı** gibi bu konuda hazırlanıp yürürlüğe konan gizli plan ve programlar bir yana bırakılırsa, resmi planda en önemli ikinci adım 1930'da **Türk Tarihi Tedkik Cemiyeti** ve bunun rehber- kitapçığı olan **Türk Tarihinin Ana Hatları** ile atılıyordu. Bu Rehberde; tam bir ırkçı yaklaşımla Türk tarihinin topluma nasıl öğretileceği belirleniyordu ki, bunlar, tam da yukardaki ırkçı tezlerin bir uzantısı niteliğindeydi. Osmanlı dönemindeki ırkçı tarih tezlerinden kaynaklı bu yeni Türk Tarihi Tezi; Kürt tarihinin ve diğer halkların tarihlerinin karşışarşıya bulunduğu felaketin adeta habercisi gibiydi. Önceki tezlerin bir özeti niteliğinde olan bu yeni tarih tezinde – sadeleştirilmiş Türkçeyle- şu ırkçı görüş ve önermelerde bulunuluyordu:

"Türk tarihi, Türk milletine, dünya yüzünde insanlığın doğduğundanberi en asil ve en yüksek insan tipini **kendi ırkının** temsil ettiğini, asırların yürüyüşünce insanlığın karanlık göklerinde devam edegelen uygarlık ufuklarının **kendi ırkının** zekâ ve yetenek elleriyle

açıldığını anlatır. Türk tarihi, Türk milletine kendi ırkının askerlikte, idarede, siyasette olduğu kadar ilimdi, fende, edebiyatta, resim, musiki, mimarlık, heykeltraşlık gibi sanatlarda dahi ne kadar eşsiz bir yetenek ile yoğrulmuş olduğunu anlatır.

Türk tarihi, Türk milletine, dünyanın insan izi taşıyan her parçasında kendi ırkının zamanla silinmemiş ve silinmeyecek egemenlik ve kültür damgası basılı olduğunu; başka milletlerin tek örneğiyle öğündükleri devletlerin en büyüklerinden çok daha büyüklerini yüzlerle kurmuş, her anlam ve nitelikte şan-şeref kaynaklarından kana kana içmiş, görgülü bir soydan geldiğini anlatır.” (TTTC: Türk Tarihinin Ana Hatları, İst. 1930). Bundan sonra atılacak ikinci adım, Türk Tarih Kongresi’ni toplayarak, bu ırkçı tezlere “bilimsel” kılıflar bulmaktır. Nitekim, Atatürk ve Türk Tarihi üstüne birçok çalışması bulunan ünlü tarihçi **Lord Kinross**, bu süreci şöyle özetliyor:

“M. Kemal, 1932 yılında Ankara’da, Türkiye’nin her tarafından profesör ve öğretmenlerin, yurt dışındaki okullar ile başka delegelerin katılacağı bir Türk Tarih Kongresi çağrısında bulundu. Kongrenin görevi; Türkler’in beyaz Aryan uygarlığından oldukları, uygarlığın beşiği sayılan Orta Asya’dan geldikleri teorisini (kanıtlama) fikri üzerine araştırmayı gerçekleştirmektir. Yerleşim alanları kuraklaşınca, onlar Batı’ya doğru hareket ettiler, Asya ve Afrika’nın değişik yerlerine dalgalar halinde gerçekleştirdikleri göçler ile uygarlıklarını da kendileriyle birlikte buralara taşıdılar. Böylece Anadolu, uzak Antikçağ’dan beri Türk ülkesi oldu. Kemal; Türkleri eğiterek, halkına ülke ile ırk arasında Batılı anlamda yurtseverlik ruhu yaratan bir bütünlük duygusu vermeyi amaçlı-

yordu.” (L. Kinross/ Çev. D. Yıldırım: Yeni Bir Dil ve Tarih, Deng Dergisi, Sayı: 31/1995)

Tümüyle ırkçı bir zemin üstünden yürüyen ilk Türk Tarih Kongresi’nde tez üretenlerin tümü de **Hasan Cemil**, **Yusuf Ziya**, **Sadri Maksudi**, **Şevket Aziz**, **Ağaoğlu Ahmet** gibi çoğunlukla Balkan ve Kafkas kökenli şahsiyetlerdir. Bir yıl sonra ırkçı “And”ı yaratacak olan **Dr. Reşid Galip** de, 1932 Kongresinin baş aktörlerinden biridir. O, Türkler’in “Alplı” olduğuna karar vermiş ve Avrupalılar’a akraba yapmaya çalışmaktadır. (M. Belge: Irk’ımızın Tarihi, Radikal’den akt. Öz-Po, 15.9. 2003).

“Kafatası” üzerinden yürüyen bu ırkçı tarih tezi, uygulamayla da isbatlanmaya çalışılmıştır. Nitekim, TTK’nun kurucu üyelerinden Prof. Dr. **Afet İnan**, **Kürt kökenli olan** dönemin Başbakanı **İsmet İnönü**’nün talimatıyla, -yine Kürt kökenli “Şark Bülbulü” **Celal Güzelses** de dahil- 64.000 kişinin kafatasının ölçüldüğünü bildirmektedir. Afet İnan’ı birlikte izleyelim:

“İsmet İnönü talimat verdi. Kafatası, boy ve kilo gibi 23 ölçüm için Türkiye 10 bölgeye ayrıldı ve on ekip oluşturuldu. Hatta 2 bin kadar mezar bile açıldı. Mimar Sinan’ın da kafatası çıkarıldı. Ancak daha sonra Sinan’ın kafatası kayboldu. (...) On ekip için İsviçre’den on takım ölçü âleti getirildi. Araştırma için hazineden mühim bir miktar para ayrıldı. 10 ay süren çalışma ile Anadolu ve Rumeli’nin dört bir tarafından tam 64 bin kişinin kafatası ölçüldü. 20 bin kadın ve 40 bin erkek üzerinde çalışma yapıldı.” (Bkz. A. İnan’dan aktararak, Vakıf gaz. 23.8. 2010).

1930 yılından itibaren Devlet yöneticilerinin üslubu ve söylemi tümüyle “ırkçı” bir karaktere bürünmüştür. “Türkün en

kötüsü, Türk olmayanın en iyisinden iyidir” diyen ve Türk’ten başkasına Türkiye’de yaşam hakkı tanımayan ünlü Adalet Bakanı **Mahmut Esat Bozkurt** (1892- 1943), üniversitelerde okuttuğu “İhtilâlin Hukuk Tarihi“ derslerinde şu karşılaştırmayı yapmakta hiç bir sakınca görmemektedir:

“Zamanımızın bir Alman tarihçisi, gerek nasyonal sosyalizmin, gerekse faşizmin Mustafa Kemal rejiminin çok az değiştirilmiş birer şeklinden başka bir şey olmadıklarını söylüyor. Çok doğrudur. Çok doğru bir görüştür. Kemalizm otoriter bir demokrasidir ki, kökleri halktır, Türk milletidir. Piramide benzer; temelleri halk, tepesi yine halktan gelen baştır ki bizde buna şef denilir. Şef, otoritesini yine halktan alır. Demokrasi de bundan başka bir şey değildir.” (Bkz. M. E. Bozkurt: **Atatürk İhtilâli**’nden akt. M. Barlas, Sabah gaz. 6 Nisan 2006).

Bu dönemin önemli ırkçı siyasetçilerinden biri de, 1931- 1936 yılları arasında CHP Genel Sekreterliği yapan **Recep Peker**’di. Atatürk’ün görevlendirmesiyle Ankara ve İstanbul üniversitelerinde İnkılap Dersleri veren Peker, şu ırkçı görüşleri yayıyordu: *“İnsanlık tarihi yirminci yüzyıla açılırken tek bir şey, Türk kanı bu gürültüler içinde temiz kalmıştı. Batı Türklerini bu çöküntü içinde kanının arılığı korudu ve sakladı. Dünyaya batırlık (babayiğitlik) örneği gösteren Osmanlı ordusunun yüksekliği, bu orduları yaratan bay Türk ulusunun kanındaki yücelikten geliyor.”* (Bkz. Ayşe Hür: ‘Türk Kanı’ Taşımayanlar, 11 Temmuz 2010).

1932’deki ilk Türk Tarih Kongresi ile “bilimsel” bir kılıfa da büründürülen (!) bu ırkçı Tarih Tezi, bu tarihten sonra birçok yeni öğrenci de yetiştirir ki bunların en ünlülerinden biri, Çerkez kökenli

Türkçü **Hüseyin Nihal Atsız**’dır. 1930’da Edebiyat Fakültesini bitirip Tarih Enstitüsü’nde Fuad Köprülü ve Kafkaslı **Zeki Velidi Togan**’ın asistanlığını yapan Nihal Atsız’ın, ilk Tarih Kongresinde Dr. Reşid Galib’in karşısında hocası Togan’ın tarafını tutması üniversitedeki görevini kaybetmesine yolaçmıştı. Orta Asya’dan batıya göçlerin tarihi ile ilgili bu tartışmada; Togan’ın Orta Asya Türkleri’nin Hitit, Sümer ve Mısır gibi uygarlıkların atası olduğu görüşüne katılmaması, aynı zamanda onun da Türkiye’den ayrılarak Viyana’ya yerleşmesiyle sonuçlanıyordu. (Bkz. G. G. Özdoğan: **Türk Ulusçuluğunda Irkçı Temalar**/ 1930 ve 40’ların Türkçü Akımı, Toplumsal Tarih, Sayı: 29/ 1996). Türk ırkçılığının prototiplerinden biri olarak Nihal Atsız için Türklük, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığının ötesinde, Türkiyelilik ve Anadoluluğu da aşan Orta Asya merkezli “Altay/ Turan” ırkı demektir. Etnik köken, dil ve tarih gibi kültürel faktörlerden çok, doğrudan doğruya kan bağıyla soydan soya geçtiği varsayılan ırk ögesine dayandırılmaktadır. Ona göre, bütün Türkler bir devlet hâlinde, bir bayrak altında toplanacaklardır.

“Nihal Atsız, Türk milletini Türk ırkına eşitleyen görüşleri doğrultusunda aynı zamanda açıkça Türk kanı taşımayanların veya (Türkümsü) olanların Türklüğe ve Türk devletine sadakatından kuşku duyulması gerektiğini ifade etmektedir. Osmanlı’nın kaybettiği savaşların sorumlusu olarak bazı Rumeli kökenli kumandanlardan söz ettiği gibi, Arnavut, Çerkez, Arap asıllı veya Giritli ya da Ermeni dönmesi yöneticilerle, Kürt milletperverleri, Yahudi asıllı ve Selanikli Yahudi dönmesi aydınlar olarak adını saydığı birçok Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti seçkinini de ihanetle suçlamak-

tadır.” (Agy, s. 91)

Yazar, 1930/40’lı yıllara damgasını vuran bu “ırkçı” politikanın günümüzdeki yansımalarına değinirken de şöyle diyor:

“Otuzlu ve kırklı yıllardan günümüze uzanan ve daha çok Türkes’in MHP’si içinde varlığını sürdüren ırkçı- Türkçü çizgi, günümüzde Orta Asya Türk kökenli ulusları Anadolu’nun Kürt nüfusundan daha çok (Türk) sayması, Nevruz bayramının devlet eliyle Ergenekon’a gönderme yaparak Türkleştirilmesi Türk ulusçuluğunun ilginç olduğu kadar talih-siz sayılacak yansımalarından biri olarak tekrar karşımıza çıkmaktadır.” (Agy, s. 94)

Çerkez kökenli bu ünlü Türk ırkçısının, o dönem iki yaşındaki oğlu Yağmur Atsız’a bıraktığı 4 Mayıs 1941 tarihli meşhur “Vasiyetnâmesi” ise, bilindiği gibi Kürtler’le birlikte, mensubu bulunduğu halkı da “düşman” ilan etmektedir...

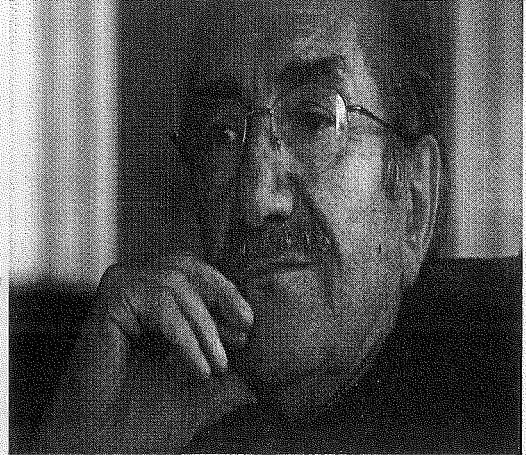
Anadolu ve Kürdistan’da birçok ilde Vali olarak bulunan Cemal Bardakçı, herhalde bu türden ırkçı yaklaşımlar karşısında feveran etmekte ve bu Vasiyetnâme’den bir yıl sonra 1942’de, “Devşirmeler’den, Sığıntılar’dan ve Müttegallibe’den Neler Çektik?” diye kitap yayımlamaktaydı...

Bir Mektubun Sunduğu Gerçekler

Bu ırkçı söylemler birbirini izlerken, Kürtler hayat- memmat meselesiyle karşılaşıyorlardı. 1925, 1927-1930 ve 1937/38 yıllarında onbinlerce Kürt katliamlara maruz kalıyorlardı. İç basında bu katliamları sorgulamak mümkün olmadığı gibi, bu ırkçı Tarih Tezini irdelemek de mümkün değildi. Yakın geçmişte bu ırkçı tarih tezini eleştiren İsmail Beşikçi gibi bilim adamları da hapisnede çürütülüyordu. Özetle, son derece acılı ve meşakkatli bir mücadeleden sonra, son

30-40 yıl içinde bir sorgulama ve yüzleşme sürecine girilebildi.

Bu sorgulama; Türk tarih tezini yaratanların gerçekte “Türk” bile olmadığı gerçeğiyle bizi karşıkarşıya, yüzyüze getiriyordu. Kürt bilgesi Musa Anter’den sonra, halkının uzağına- rakibin tuzağına düşen Kürt aydınlarından bir bölümünü bilince çıkaranlardan biri de

Yaşar Kaya olmuştu. 1990’lı yılların başlarındaki Özgür Gündem gibi Kürt periyodlarında bu konuda yazılanlar, Osman Bleda gibi Avrupa’daki kimi Türkiyeli aydınların da dikkatini çekmiş olmalı ki, ilginç bir mektuba konu olur. Tüm bu resmi Türk Tarih Tezi’nin kuramcı örgütü olan İttihad ve Terakki Partisi’nin Kâtib-i Umumiliğini yani Genel Sekreterliğini yapan Mithat Şükrü Bleda’nın (Bkz. M.Ş. Bleda: İmparatorluğun Çöküşü, Remzi Ktb. İst. 1979) yakını olduğu anlaşılan Osman Bleda, Yaşar Kaya’ya gönderdiği 3.12.1992 tarihli mektubunda şunları söylüyor:

“Bazı yazılarınızı okurken şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyorum: Mesela Cemal Kutay’ın Kürt asıllı olduğunu sizin yazılarınızdan öğreniyorum! Neyse ki Kutay için (koyu milliyetçi ve şovenist) diyemeyiz. Yalnız bu gerçek, insana şunu düşün-

dürüyor:

Şu koyu Türk milliyetçileriyle şovenistlerinin geçmişi, soyu sopu bir kurcalansa kimbilir ortaya nasıl bir tablo çıkacak! Bundan üç beş ay önce tesadüfen elime geçen bir tarih dergisinde **Mehmet Akif Ersoy**'un Arnavut olduğu yazılıyordu. Fotokopisini ilişikte sunduğum belgede de **Atatürk**'ün Arnavut olduğu belirtiliyor...

Reyhanlı Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nin çıkardığı bir bültene göre, ünlü Türkçü **Nihal Atsız** da Çerkes imiş. (...) **Atsız**'ın, kardeşi **Necdet Sancar**'a 7-8 Eylül 1941'de yazdığı mektup şöyle: (Senin Çerkes olduğunu keşfedenler, benim de Çerkes olduğumu keşfetmişler...). Aynı bültene göre **Ceyhun Atuf Kansu** da Çerkes...

(Ne mutlu Türk'üm diyene!) diye selam eder, sağlık diler ve bu konuya sık sık değinen yazılarınızı beklerim..." (Y. Kaya: **Gündem Yazıları**, Belge yay. İst. 2001, s. 223).

Nihal Atsız'ın, oğlu **Yağmur**'a yazdığı Vasiyetnâme'nin eksikli bir metnini de varan Bleda, "neyse ki düşman olarak Kürtler'i saymamış ve oğlu **Yağmur** da büyüyünce ilerici bir aydın olmuş" diyor. Bleda'nın **Yağmur**'la ilgili söyledikleri doğru ancak Kürtler'le ilgili söyledikleri doğru değil; çünkü metnin tamamında Kürtler de "iç düşman" statüsünde anılıyor!...

Sonuç

Ünlü Alman şairi ve düşünürü **Goethe**, "Üçbin yıllık geçmişinin hesabını yapamayan insan, gündelik yaşayan insandır" diyor. Hele, dünyaca ünlü tarihçi **Arnold Toynbee**'nin, "Bir millet için en büyük felaket, tarihinin düşmanları tarafından yazılmasıdır" yolundaki belirlemesi, özellikle Kürt halkı

açısından yaşamsal öneme sahiptir. Bu nedenle, düzmece ve kurgulama nitelikli Türk Resmi Tarihiyle hesaplaşan yeni ve bilimsel bir tarih algısı son derece önemlidir.

Sözlerimizi bağlarken, gelmiş geçmiş en önemli Kürt ve Türkiyeli aydınlardan **Dr. Abdullah Cevdet**'in, 1908 Meşrutiyet

Devrimi üzerine kaleme aldığı ünlü "Hutbe"sindeki çağrısına birlikte kulak verelim:

"Hemşehrilerim! Bugün Hürriyet Bayramı'dır, haydi herkes barışın!

Umum vatandaşlar, Türk, Arap, Kürt, Arnavut, Ermeni, Rum, Bulgar, Yahudi hasılı Müslim ve Gayrımüslim bütün vatandaşlar, birbirinizi kucaklayın. İlim, hüner, sanat tahsiline, şirketler te'sisine elbirliğiyle ve karşılıklı yardımlaşmayla çalışın. Birbirinizin lisanlarını öğrenin. Ecnebi lisanlarını, Fransız, Alman, İngiliz lisanlarından hiç olmazsa birini mutlaka çocuklarınıza öğretin. (Kim ki okur Farisi, gider dininin yarısı) diyen dangalaklar halt etmiş!.. (...)

Ey Türkiyeli vatandaşlar; diri diri mezara sokulan Türkiye, üzerine yatırılan ağır mermer taşlarını başıyla kırarak mezarından dışarı fırladı. Türkiye tekrar uyumak, ölmek için değil; uyanık kalmak, yaşamak ve yaşatmak içindir ki kanlı mezarından fırladı ve zorla sarıldığı kefeni zâlimlerin, hâinlerin boynuna doladı. (...) Çünkü hürriyet canımızın canı; hürriyet, hayatın hayatıdır..." (Bkz. **M. Bayrak Kürdoloji Belgeleri-I**, Özge yay. Ank. 1994, s. 17-18).